

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**YEREL VERİLERİN GELENEKSEL MİMARİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ:
AKSEKİ-İBRADI VE PIEMONTE-VAL D'OSSOLA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İsa ÇAL

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

OCAK 2012

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**YEREL VERİLERİN GELENEKSEL MİMARİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ:
AKSEKİ-İBRADI VE PIEMONTE-VAL D'OSSOLA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İsa ÇAL
(502091064)**

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Yüksel DEMİR

OCAK 2012

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502091064 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi **İsa ÇAL**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı **“YEREL VERİLERİN GELENEKSEL MİMARİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ: AKSEKİ-İBRADI VE PIEMONTE-VAL D'OSSOLA ÖRNEĞİ”** başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Yrd. Doç. Dr. Yüksel DEMİR**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. Orhan HACIHASANOĞLU**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Assist. Prof. Antonella CONTIN
Politecnico di Milano Üniversitesi

Teslim Tarihi : **19 Aralık 2011**
Savunma Tarihi : **27 Ocak 2012**

Tezimi hazırlarken kaybettiğim Cihan abime,

ÖNSÖZ

Öncelikle, tez çalışma alanı olarak memleketim Antalya’da araştırma yapmama teşvik eden, bu sayede Akseki-İbradı(Antalya) Havzası yerleşimleri ve mimarisini tanımamı sağlayan, bunun yanında İtalya’ya Erasmus değişim program ile gitmem dolayısıyla orada yaptığım araştırmalarıma öncülük eden, tez çalışması süresince zaman ayırarak birçok katkıda bulunan ve katkılarıyla beni yönlendiren tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Yüksel Demir’e,

Araştırma sürecinde Erasmus değişim programı ile Politecnico di Milano üniversitesine gitmem nedeniyle, çalışmamın İtalya ayağında, Türkiye’de yaptığım alan araştırmalarıma uygun karşılaştırma yapabileceğim alanlar öneren, bu açıdan Piemonte-Val d’Ossola(Piemonte) Havzası, Walser yerleşimleri ve mimarisini tanımamı ve genel olarak konuya hakim olmamı sağlayan, ne zaman ihtiyaç duysam gülüyüzü ile yardımını esirgemeyen Erasmus değişim programı tez danışmanım Sayın Assist. Prof. Antonella Contin’e,

Bunun yanında özellikle ‘Akseki-İbradı’ yerleşimleri ve Ürünlü Köyü hakkındakiengin bilgi dağarcığı ve kaynaklarını sonuna kadar paylaşan Sayın Yrd. Doç. Dr. Kemal Reha Kavas ve Ürünlü Köyü sakini Alim Doğan Özcivan’a,

Ayrıca ‘Walser’ yerleşimleri ile ilgili araştırmalarımda birçok bakımdan destek olan Sayın Giacomo Menini ve keşif gezilerimde birçok yardımları dokunan Sayın Ken Marquardt, Della Ferrara, Paolo Volorio, Gyler Mydyti and Paolo Mistrorigo’ya,

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde pay sahibi olan tüm hocalarıma, jüri üyelerine ve arkadaşlarıma,

Son olarak da eğitimimin her aşamasında bana maddi ve manevi sonsuz destek verip her durumda özveride bulunan, çok sevdiğim ailem; annem Nezihe Çal, babam İsmail Çal ve bana güvenlerini sürekli hissettiren ağabeylerim Hidayet Çal ve merhum Cihan Çal’a,

Teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Aralık 2011

İsa Çal
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xv
ÖZET.....	xvii
SUMMARY.....	xxi
1. GİRİŞ	1
1.1 Problemin Tanımı.....	1
1.2 Tezin Amacı.....	1
1.3 Tezin Kapsamı	2
1.4 Araştırma Yöntemi	3
2. GELENEKSEL MİMARİ TASARIMDA YEREL VERİ KULLANIMININ	
ÇEVRE VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA İNCELENMESİ	5
2.1 Çevre Kavramı ve Tanımı.....	5
2.1.1 Çevre Sorunları	8
2.1.1.1 Doğal Çevrede Oluşan Sorunlar	8
2.1.1.2 Kültürel Çevrede Oluşan Sorunlar.....	9
2.2 Sürdürülebilirlik Kavramı.....	10
2.3 Sürdürülebilirliğin Kapsamı ve Önemi.....	11
2.4 Sürdürülebilir Mimarlık.....	12
2.4.1 Sürdürülebilir Mimarlık ve Yerellik İlişkisi	13
2.5 Yerel Veriler	16
2.5.1 Doğal veriler	19
2.5.1.1 Topografya	19
2.5.1.2 İklim.....	20
2.5.1.3 Su kaynakları.....	24
2.5.1.4 Bitki örtüsü ve toprak yapısı	24
2.5.2 Kültürel veriler	24
2.5.2.1 Çevresel imgeler	25
2.5.2.2 Toplumsal yapı	26
2.5.2.3 Aile yapısı, akrabalık norm ve kuralları.....	26
2.5.2.4 Konuta ait yaşam şekli	27
2.5.2.5 Teknoloji	27
2.6 Örüntü Dili ve Mimari Örüntü Seviyeleri.....	27
2.6.1 Tektonik bağ	28
2.6.2 Organik arayüz	28
2.6.3 Çevresel omurga.....	29
2.7 Sürdürülebilirlik Değerlendirme Sistemleri ve Sertifika Programları.....	29
2.7.1 Uluslararası sürdürülebilir bina değerlendirme sistemleri.....	30
2.7.1.1 BREEAM (www.breeam.org).....	30

2.7.1.2 LEED (www.usgbc.org/LEED/)	30
2.7.1.3 SBTool (www.iisbe.org/).....	31
2.7.2 Bölüm sonucu	32
3. ALAN ÇALIŞMASI: AKSEKİ-İBRADİ VE PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZALARI YERLEŞİM VE MİMARİSİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ.....	35
3.1 Yöntem	35
3.2 Akseki-İbradı ve Piemonte-Val D'Ossola Havzaları Yerel Verileri, Yerleşim ve Mimarisinin Karşılaştırmalı Analizi.....	36
3.2.1 Akseki-İbradı Havzası yerel verileri, yerleşim ve mimarisi.....	36
3.2.1.1 Genel ve coğrafi konumu.....	36
3.2.1.2 Tarihsel bağlam	38
3.2.1.3 Yerleşim.....	39
3.2.1.4 Düğmeli ev mimarisi	44
3.2.1.5 Düğmeli ev mimarisinin oluşumunda doğal verilerin etkisi.....	52
3.2.1.6 Düğmeli ev mimarisinin oluşumunda kültürel verilerin etkisi	56
3.2.2 Piemonte-Val D'Ossola Havzası yerel verileri, yerleşim ve mimarisi	57
3.2.2.1 Genel ve coğrafi konumu.....	57
3.2.2.2 Tarihsel bağlam	57
3.2.2.3 Yerleşim.....	59
3.2.2.5 Walser evleri mimarisinin oluşumunda doğal verilerin etkisi	71
3.2.2.6 Walser evleri mimarisinin oluşumunda kültürel verilerin etkisi.....	75
3.2.3 Karşılaştırmalı analiz.....	76
3.3 Akseki-İbradı ve Piemonte-Val D'Ossola Havzaları Yerel Verileri, Yerleşim ve Mimarisinin Sürdürülebilirlik Boyutu.....	79
3.3.1 Değerlendirme	128
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	129
KAYNAKLAR.....	135
EKLER	141
ÖZGEÇMİŞ.....	147

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BRE	: Building Research Enstitute
BREEAM	: Building Research Enstitute Environmental Assesment Method
CASBEE	: Comprehensive Assesment System for Building Environmental Efficiency
CEPAS	: Comprehensive Environmental Performance Assessment Scheme
CIAM	: Congrès Internationaux d'Architecture Moderne
CO2	: Carbondioxide
HK-BEAM	: Hong Kong Building Environmental Assessment Method
IUCN	: International Union for Conservation of Nature
LEED	: Leadership in Energy and Environmental Design
SBAT	: The Sustainable Building Assessment Tool
SBTOOL	: Sustainable Building Tool
USGBC	: United States Green Building Council
WCED	: World Commission on Environment and Development
WGBC	: World Green Building Council
YDD	: Yaşam Döngüsü Değerlendirme

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 : Mekan ve toplum odaklı sermaye türleri	7
Çizelge 2.2 : Çevreci yaklaşımların tarihsel ve kavramsal gelişimi	8
Çizelge 2.3 : Sürdürülebilir mimarlık stratejileri	14
Çizelge 2.4 : Yerel veriler ve çeşitleri	18
Çizelge 2.5 : Yeşil bina değerlendirme sistemleri performans kategorileri	33
Çizelge 3.1 : Çalışma alanlarının coğrafi ve topografik konumlarının karşılaştırılması.	37
Çizelge 3.2 : Akseki-İbradı Havzası yerleşim tipleri.	40
Çizelge 3.3 : Piemonte-Val d'Ossola Havzası yerleşim tipleri.....	59
Çizelge 3.4 : İsviçre'nin kırsal yerleşimlerinin karakteristik doğal ve kültürel verileri.	77
Çizelge 3.5 : Akseki-İbradı ve Piemonte-Val d'Ossola havzaları kırsal yerleşimlerinin karakteristik doğal ve kültürel verilerinin karşılaştırılması.	78
Çizelge 3.6 : Araştırma kapsamında yerleşimlerin inceleneceği yeşil bina değerlendirme sistemleri performans kategorileri.	80
Çizelge 3.7 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri kentsel tasarım kategorisi bağlamında karşılaştırılması.	82
Çizelge 3.8 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri arsa geliştirme kategorisi bağlamında karşılaştırılması.	84
Çizelge 3.9 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri arsa seçimi kategorisi bağlamında karşılaştırılması.	86
Çizelge 3.10 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri proje planlaması kategorisi bağlamında karşılaştırılması.	88
Çizelge 3.11 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri ulaşım kategorisi bağlamında karşılaştırılması.	90
Çizelge 3.12 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri sosyal ve ekonomik esaslar kategorisi bağlamında karşılaştırılması.	92
Çizelge 3.13 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri kültürel ve algısal esaslar kategorisi bağlamında karşılaştırılması.	94
Çizelge 3.14 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri servis kalitesi(1) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.	96
Çizelge 3.15 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri servis kalitesi(2) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.	98
Çizelge 3.16 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri su etkinliği(1) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.....	100
Çizelge 3.17 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri su etkinliği(2) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.....	102
Çizelge 3.18 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri enerji ve atmosfer(1) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.	104

Çizelge 3.19 :	Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri enerji ve atmosfer(2) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.....	106
Çizelge 3.20 :	Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri malzeme ve kaynaklar(1) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.	108
Çizelge 3.21 :	Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri malzeme ve kaynaklar(2) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.	110
Çizelge 3.22 :	Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri atık kategorisi bağlamında karşılaştırılması.....	112
Çizelge 3.23 :	Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri iç mekan yaşam kalitesi(1) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.	114
Çizelge 3.24 :	Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri iç mekan yaşam kalitesi(2) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.	116
Çizelge 3.25 :	Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri tasarımda yenilik kategorisi bağlamında karşılaştırılması.	118
Çizelge 3.26 :	Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri bölgesel öncelik kategorisi bağlamında karşılaştırılması.	120
Çizelge 3.27 :	Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri çevresel yükler kategorisi bağlamında karşılaştırılması.	122
Çizelge 3.28 :	Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri kirlilik kategorisi bağlamında karşılaştırılması.....	124
Çizelge 3.29 :	Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri yönetim kategorisi bağlamında karşılaştırılması.....	126

NOT: Tez genelinde kaynak belirtilmemiş çizelgeler yazar tarafından üretilmiştir.

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : Sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutunu anlatan şema .	11
Şekil 2.2 : Vadi Kesiti ‘Valley Section’	15
Şekil 2.3 : CIAM 10 için taslak olarak hazırlanan Vadi Kesiti Diyagramı	16
Şekil 2.4 : Konut oluşumuna etki eden faktörler.	16
Şekil 2.5 : Yerel mimari formu şekillendiren dinamiklerden oluşan yapısal bir model	17
Şekil 2.6 : Konut oluşumuna etki eden etmenler ve tasarım süreci.	18
Şekil 2.7 : Binanın topografyadaki konumu ve iklimle olan ilişkisi.	19
Şekil 2.8 : Dünya iklim haritası.	20
Şekil 2.9 : Yapının konumu ve rüzgar etkisi.	22
Şekil 2.10 : BREEAM Europe performans kategorileri ve dağılım.	30
Şekil 2.11 : LEED® NC (Yeni Yapılar ve Büyük Onarımlar) v 3.0 performans kategorileri ve dağılım.	31
Şekil 2.12 : Kanada'ya uyarlanan SBTool performans kategorileri ve dağılım oranları	31
Şekil 3.1 : Akseki-İbradı Havzası(Antalya, Türkiye) ve Piomente-Val D'Ossola Havzası(Piemonte, İtalya)'nın yeryüzündeki konumları.	36
Şekil 3.2 : Akseki, İbradı ve Ürünlü'nün genel ve coğrafi konumu ve Antalya'nın diğer yerleşimleri ile bağlantısı.	38
Şekil 3.3 : Çalışma bölgesi antik dönem yerleşmeleri.	39
Şekil 3.4 : Ürünlü'de bulunan asmalı sokaklar.	40
Şekil 3.5 : Akseki-İbradı Havzası(Ürünlü) mimarisinde ek yapısal elemanlar.	41
Şekil 3.6 : Bağ evi.	41
Şekil 3.7 : Doğayla iç içe başka bir bağ evi ve ayazlığı.	42
Şekil 3.8 : Yayla evleri.	43
Şekil 3.9 : Yayla evleri.	43
Şekil 3.10 : Ürünlü evlerindeki mekansal organizasyonu gösteren bir perspektif.	44
Şekil 3.11 : Orta sofalı plan tipine örnek.	45
Şekil 3.12 : Dış sofalı plan tipine örnek.	45
Şekil 3.13 : Düğmeli ev sıvasız kuru taş duvarları ve zeminle ilişkisi.	46
Şekil 3.14 : Dış yüzeyi sıvasız kuru taş duvar çizimi.	46
Şekil 3.15 : Döşeme ve taş duvar perspektif çizimi.	47
Şekil 3.16 : Alt ve üst kat döşemeleri ve taş duvar ile birleşimi.	47
Şekil 3.17 : Bir düğmeli ev çatısı ve saçak görünümü.	48
Şekil 3.18 : Kapalı çıkma örnekleri.	49
Şekil 3.19 : Malzeme, tip ve oranları bakımından açıklıklar.	49
Şekil 3.20 : Geleneksel inşaat sürecine köylülerin bedensel katılımı.	50
Şekil 3.21 : Organik arayüz kesiti: ayazlık ile destek fonksiyonların(samanlık gibi) katılımı ile ahşap yapının eklemelenmesi.	51
Şekil 3.22 : Akseki-İbradı Havzası'nın topoğrafik durumu, yerleşimler ve Akdeniz ile bağlantısı.	52

Şekil 3.23 :	Ürünlü evleri ve topografya ile uyumlu yerleşimi.	53
Şekil 3.24 :	Ürünlü köyünün makro-formu, yakın doğal çevresinin morfolojik özellikleri ve mikro klimayı oluşturan ana etkenler.	54
Şekil 3.25 :	Ürünlü köyü sık yerleşim dokusundan ortaya çıkan dar sokaklar ve bina aralıkları.	54
Şekil 3.26 :	Akseki-İbradı yöresinde bulunan sedir ağacı, yerel taş ve düğmeli ev mimarisinde kullanımı.	55
Şekil 3.27 :	Bölgenin su ihtiyacını karşılayan Manavgat Irmağı ve su kuyuları.	55
Şekil 3.28 :	Ana geçim kaynağı olan bağlar, tarımsal ürünler için kurutma terasları ve zemin katta ‘ahıraltı’ mekanının bulunması ile üst katın ısıtılması. ..	56
Şekil 3.29 :	Alagna Valsesia, Macugnaga ve Val Formazza’nın genel ve coğrafi konumu ve Piemonte bölgesinin diğer yerleşimleri ile bağlantısı.	57
Şekil 3.30 :	Walser göçü ve göç yolları.	58
Şekil 3.31 :	Alagna Valsesia’daki bir ‘Walser’ köyü kilisesi ve meydanı.	60
Şekil 3.32 :	Riale di Formazza’daki taş ‘Walser’ evleri.	61
Şekil 3.33 :	Alagna Valsesia’daki ahşap ‘Walser’ evleri.	62
Şekil 3.34 :	Tarihsel süreçte yapısal açıdan, homojenlik gösteren bölgeler (Gri: Taş çatılı ‘dağ’ evleri tipolojisinin görüldüğü alanlar. Kırmızı: Kiremit çatılı ‘göl’ evleri tipolojisinin görüldüğü alanlar. Bant: Hem taş ve hem de kiremit çatıların görüldüğü alanlar. Sarı: Walser etkisinde kalan bölgeler).	63
Şekil 3.35 :	Dorf(Alagna Valsesia)’daki ‘Walser’ evleri.	63
Şekil 3.36 :	Bodrum kat planı: oturma odası(OO), ahır(A) ve mutfak(M).	64
Şekil 3.37 :	Ana kat(soldaki 1.) ve üst kat(sağdaki 2.) planı, (1.): yatak(y), (2): gıda deposu(GD) ve kuru samanlık(KS).	65
Şekil 3.38 :	‘Walser’ evi ana kat plan şeması.	65
Şekil 3.39 :	‘Blockbau’ ahşap örgü sistemi.	66
Şekil 3.40 :	Karakteristik bir ‘Walser’ evi çatısı sistem perspektifi ve içten görünümü.	67
Şekil 3.41 :	‘Walser’ evi çatısının çevredeki malzemeye göre çeşitlenmesi.	68
Şekil 3.42 :	Alagna Valsesia’daki karakteristik bir ‘Walser’ evi ayazlığı.	69
Şekil 3.43 :	Oubre Rong(Alagna Valsesia)’daki bir ‘Walser’ evinin açıklık örneği.	69
Şekil 3.44 :	Alagna Valsesia’daki bir ‘Walser’ evinde farklı malzeme ve yapım sistemlerinin kullanımı.	70
Şekil 3.45 :	Follu d’Otro(Alagna Valsesia)’daki bir ‘Walser’ evinin terası.	71
Şekil 3.46 :	Piemonte-Val d’Ossola Havzası’nın topoğrafik durumu, yerleşimler ve Lago Maggiore ile bağlantısı.	72
Şekil 3.47 :	Valsesia ‘Walser’ yerleşimlerinin topografya ile uyumu.	72
Şekil 3.48 :	Alagna Valsesia ‘Walser’ yerleşiminde dar sokaklar ve bina aralıkları.	73
Şekil 3.49 :	‘Walser’ evi malzemeleri.	74
Şekil 3.50 :	Su kaynakları ve değirmenler.	74
Şekil 3.51 :	Walser ekonomisinin temelini oluşturan tarım arazileri(Rimella di Formazza) ve çiftçi kadınlar.	75
Şekil 3.52 :	Alagna Valsesia yerleşimi ve mimarisi.	76

NOT: Tez genelinde kaynak belirtilmemiş fotoğraf ve şekiller yazar tarafından üretilmiştir.

**YEREL VERİLERİN GELENEKSEL MİMARİ ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA
KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ:
AKSEKİ-İBRADI VE PIEMONTE-VAL D'OSSOLA ÖRNEĞİ**

ÖZET

Problemlerin çözümlerinde aynı şartlarda, aynı sebepler, aynı sonuçları verir. Bu yüzden ortaya çıkan sonuçların zorunlu olarak evrensel kurallara göre meydana geldiği düşünülebilir. Buradan hareketle, doğal çevrenin bir parçası olan insan, fiziksel, sosyal ve kültürel ortamı oluştururken, en önemli özelliği olan iradeyi kullanmanın yanında, doğa koşullarına uygun çözümler getirerek yaşamını şekillendirmiştir. Geleneksel mimari de, coğrafyanın sağladığı olanaklarla ve toplumca kabul görmüş yaşam şekillerinin ortaya konabileceği bir tasarımla karşımıza çıkmaktadır.

Bu düşüncelerden yola çıkarak, ilk bölümde, tezin ana problemi, amacı, kapsamı ve yöntemi ortaya konmuştur.

Tez çalışmasının ana problemi yerel verilerin geleneksel yerleşimler üzerine etkisinin sürdürülebilirlik ile olan ilişkisini incelemektir. Bu sayede yerleşimlerde yerel verilerin dikkate alınması açısından sürdürülebilir mimarlık ile geleneksel mimarlık arasındaki ilişkinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Tez kapsamında doğal ve kültürel verilerin mimari yapıyı ve yerleşim sistemini etkilediği düşüncesinden yola çıkarak, sürdürülebilirlik açısından yerel ve geleneksel mimari yapıların meydana getirdiği örüntü dilleri araştırılmıştır. Geleneksel mimarinin sürdürülebilir örüntü dillerini ortaya koymak için Türkiye ve İtalya'dan özgün yerleşim örnekleri seçilmiştir. Bu açıdan Türkiye'deki Akseki-İbradı havzası dağlık yerleşimleri ve İtalya'daki Walser kültürü etkisini gösteren Piemonte-Val d'Ossola havzası dağlık yerleşimleri incelenmiştir.

Alan araştırmasında araştırma teknikleri olarak analiz ve karşılaştırma yöntemleri kullanılmıştır. Her iki ülkeden de benzer topografik özelliklere sahip dağlık yerleşimler seçilerek yapılan analizler ve karşılaştırmalar sonucunda, hem doğal ve kültürel veriler-mimari hem de doğal veri-kültürel veri etkileşimlerindeki ortak ve farklı yaklaşımlar ve bu yaklaşımlarda etkili olan etmenler ortaya konmuştur. Analiz yöntemi ile geleneksel yerleşimlerin sahip olduğu yerel veriler, bu yerel verilerin mimariye etkisi gibi konular araştırılmıştır. Karşılaştırma yöntemiyle ise geleneksel yerleşimlerde yerel veri kullanım farklılıkları, bu farklılıkların Türkiye ve İtalya'da belirlenen yapı ve yerleşimlerde ortaya çıkış şekli, nedeni ve ele alınış boyutları incelenmiştir.

İkinci bölümde, araştırmanın temelini oluşturan; 'çevre', 'sürdürülebilirlik', 'sürdürülebilir mimari', 'yerel veri' ve 'mimaride yerel veri kullanımı' gibi bazı

kavram ve konulara değinilmiştir. Bu kavramlar, içerdikleri anlamlar ve aralarındaki bağlantılar açıklanmıştır. Çevre kavramının tanımı yapılmış ve çeşitli nedenlerle ortaya çıkan ve giderek büyüyen çevresel sorunlar belirtilmiştir. Daha sonra bu sorunların çözümü için her alanda sürdürülebilirlik fikrinin ortaya atılışı ve mimarlığın bu yaklaşımdaki yeri ve önemi ortaya konmuştur. Sürdürülebilir mimarlık açısından yerel veriler ve yerel veri kullanımının önemi vurgulanmıştır. Bu noktada yerel veri kullanımının, çevresel koşullara adapte olabilmek için, geleneksel yerleşimlerde açıkça görülebileceğine dikkat çekilmiştir. Bunun yanında geleneksel yerleşimler üzerinde yapılan alan araştırmasında yapılan gözlemleri sınıflandırmak amacıyla kullanılan yeşil bina değerlendirme ve sertifika sistemlerinden BREEAM, LEED ve SBTOOL'un oluşturulma nedenleri ve kriterleri açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde ise alan araştırmasının uygulanan yöntemin belirtilmesi ile başlayarak, araştırmanın yapıldığı yerlere ilişkin genel ve yerel bilgiler verilmektedir.

Alan araştırmasının yapıldığı ilk yerleşim bölgesi olarak Türkiye'nin güneyinde, Antalya'da, Akseki-İbradı havzası yerleşimleri ve bölgenin mimari açıdan karakteristik özelliklerini içerisinde bulunduran Ürünlü köyü incelenmiştir. Bölgedeki kültür ve yaşam tarzına göre değişen yerleşim tipleri ortaya konmuştur. Bu yerleşim tipleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar nedenleriyle açıklanmıştır. Daha sonra Akseki-İbradı geleneksel mimarisinin karakteristiğini gösteren 'düğmeli ev' tipi incelenmiştir. Cepheden dışarıya çıkan ahşap elemanlar nedeniyle 'düğmeli ev' adı verilen bu tipin en çok ve en özgün örneklerinin görüldüğü yerleşim Ürünlü köyüdür. Bu yüzden Ürünlü köyü özelinde olmak üzere bölge üzerine yapılan literatür çalışmaları, plan ve rölöve gibi belge niteliği taşıyan çalışmalar, tez yazarı tarafından yapılan gözlemler, kullanıcılar ve bölge hakkında bilgi sahibi kişiler ile yapılan detaylı görüşmeler ışığında edinilen bilgiler yapısal farklılıkları açısından sınıflandırılarak incelenmiştir.

İkinci yerleşim bölgesi olarak ise İtalya ve İtalyan Alpleri'nin kuzey batısında, Piemonte-Val d'Ossola havzasında, Walser kültürü etkisini gösteren yerleşimler ve bu etkinin en açık şekilde görülebildiği Alagna Valsesia'da(havza içindeki bir vadi) konumlanan Walser evlerinin karakteristik yapısı açıklanmaktadır. 'Walser', M.S. 9 yy.'da Valais'e, İsviçre Alpleri, yerleşen ve daha sonra İtalya Alpleri'ne göçen Germen insanların, Alemanlar'ın bir grubuna verilen addır. Walserler iskan edilmiş yüksek vadileri işgal etmelerinden sonra güçlü bir kimlik oluşturmuşlar ve anavatanları ile bağlarını korumuşlardır. Kültürleri bugüne kadar ayakta kalmıştır. Walser evlerinin olağan dışı mimarisi benzersiz örnekler sunmaktadır. Bu evler işlevsellik, dayanıklılık, yapısal sağlamlık ve mimari zarafetin şaşırtıcı bir sentezini temsil etmektedir. Ürünlü köyü hakkında uygulanan araştırma teknikleri ile daha çok taş yapı hakimiyeti olan bölgedeki Alp inşa sistemlerinde çok sık görülmeyen taş üzerine ahşap kullanımı hakimiyeti incelenmiştir.

Bölüm sonunda ise tez çalışmasının ana problemini oluşturan dağlık yerleşimlerdeki kırsal gelenekte sürdürülebilirlik sorunsalı yönünde zaman ve tecrübe ile oluşan mimari örüntüler ortaya konmaya çalışılacak ve böylece hem geleneksel mimarinin bu alandaki başarısı hem de günümüz mimari pratiğine örnek olabilecek kentsel ve mimari çözümleri gözler önüne serilecektir. Bahsedilen bu mimari örüntüleri açık bir şekilde ortaya koymak adına bir sınıflandırma aracına ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle sürdürülebilir bina tasarımlarını değerlendirmek için kullanılan yeşil bina

değerlendirme ve sertifika sistemlerindeki performans kriterlerine dair çözümler geleneksel yerleşim ve mimari örnekler üzerinde aranacaktır.

Sonuç bölümünde yapılan araştırmalardan çıkarılan sonuçlar ortaya konmuştur. Geleneksel yerleşimlerin doğal ve kültürel ortama ayak uydurma zorunlulukları nedeniyle birçok açıdan sürdürülebilir olmaları ve yapısal açıdan bunu sağlayış biçimleri üzerinde durulmaktadır. Bu tezin de bundan sonra yapılacak benzer çalışmalara gerek konu gerekse kullanılan yöntem açısından bir altlık oluşturmaları beklenmektedir.

**A COMPARATIVE STUDY ABOUT THE EFFECTS OF LOCAL DATA ON
VERNACULAR ARCHITECTURE IN THE CONTEXT OF
SUSTAINABILITY:
AKSEKI-IBRADI AND PIEMONTE-VAL D'OSSOLA EXAMPLES**

SUMMARY

Same conditions and same reasons give the same solutions in the resolution of problems. That's why we can think that the solutions found are necessarily resulting from the universal rules. If we make our assumptions on that basis, we can see that human-being as part of a natural environment has shaped his life by developing suitable solutions for natural conditions and has used his will power as the most important feature in him while creating a physical, social and cultural environment. Similarly, the vernacular architecture has developed with a design combining the facilities arising from the specific geography and the life styles that are generally styles accepted in the society. By taking this thought as a basis, the main problem, purpose, scope and method of the thesis described in the first chapter.

The main problem of this thesis is to examine the relationship between sustainability and the effects of the local data on the vernacular settlements. For that purpose, the vernacular rural settlements in Akseki-Ibradı in Turkey and in Piemonte-Val d'Ossola reflecting the Walser culture in Italy have been chosen as study area and these two settlements have been examined in terms of sustainability.

The aim of this study is to examine the affects of utilization of natural and cultural data on the formation of vernacular settlement and architectural structuring in terms of sustainability and different types of settlement.

It was decided that the scope of this study should especially focus on the good definition of sustainability, local data and vernacular architecture and on clear understanding of the relationship between them. At this point, attention was drawn to the local data in a structuralized environment and their importance.

Then, the study area in order to observe that phenomenon was chosen as the mountain settlements especially in Urunlu village located at Akseki-Ibradı Basin in Turkey and as the mountain settlements especially in Alagna Valsesia located in Piemonte-Val D'Ossola Basin in Italy which reflects the typical features of the "Walser" culture. The reason for choosing these two settlements was the similarity between them in terms of topography, environmental resources, climatic conditions and vegetation besides the fact that they are vernacular settlements having similar natural and cultural data as they had been able to preserve their unique natural and cultural assets and well-adapted to the geography in which they developed until today. Therefore of these vernacular settlements and in the context of sustainability the architectural pattern in their architecture will be discussed.

At the final phase of the study, the results of the researches will be given and the findings of these researches will be discussed. Suggestions on the relevant issues will be provided, also.

At the first phase of this study, as the research method, an extensive literature scanning on sustainability, local data, vernacular architecture and the concepts relating to these issues has made. A field study was performed in both regions in order to obtain documents and information by using different methods.

In the comparative evaluation of these two settlements in terms of sustainability, BREEAM, LEED and SBTOOL green building evaluation systems' performance criterias have been used.

During the field study analysis and comparison research techniques were used. At the beginning of the analyses were focused on climatic conditions, economy, construction materials, construction methods, house types, rural house types, settlement types, food types and village settlers. By using the analysis method, the local data of these vernacular settlements and the effects of these datas on the architecture were researched. By using the comparison method, the different utilization of local data in the vernacular settlements and the influence of these differences on the building and settlement characteristics as determined in Turkey and in Italy as well as related reasons and their treatment were researched. These methods were helped to explain the similarities and differences in the settlements and in the architectural developments of these two regions located in different parts of the world.

In the second chapter, on certain concepts and issues were focused such as “environment”, “sustainability”, “sustainable architecture”, “local data” and “use of local data in architecture”. I tried to explain these concepts, their meanings and relations between them.

The concept of environment has been defined and the environmental problems developing and spreading from different reasons have been determined.

Recently the global focus on the environmental problems developed a specific approach that was in time named as sustainability and that aimed to find solutions for the requirements of both current and future generations. For the solution of environmental problems, the concept of sustainability was emphasized in every area of life and the role and importance of architecture in this approach was examined.

Sustainable architecture is all of the activities aiming at making buildings which give priority to use of renewable energy sources with due regard to the next generations, both under the current circumstances and at every period of their existence, and which are responsive to environmental concerns and which are capable of using energy, water, materials and their locations in an effective way and which safeguard human health and comfort. From this perspective, an emphasis has been put on sustainable architecture and well as on importance of local data and local data use. At this point, attention is drawn to the fact that local data use could be clearly observed in vernacular settlements as they adopted this in order that to be able to adapt themselves to environmental conditions.

Local datas have been divided into two groups as natural data and cultural data. Natural data considered to be influential in vernacular settlements have been put under four fundamental headings as topographics, climate, water resources and vegetation-soil structure. And cultural data have been put under five main headings as environmental images, social structure, family structure, residential lifestyle and technology. In field study chapter, as it is not practical to make a quite clear-cut distinction about cultural data components, explanations have been gathered under a single heading as social and economic structure.

In field study conducted on vernacular settlements, reasons for, and criteria of, setting up BREEAM, LEED and SBTOOL, leading green building assessment and certification systems used, in order to classify observations made. Researches conducted unveiled that none of assessment criteria of assessment and certification systems is, alone, not suitable for use for vernacular building stock in the world. Based on this finding, in third chapter of the thesis, performance categories, distribution rates and assessment parameters of such assessment systems have been examined for vernacular settlements under investigation, and a comprehensive assessment table has been made out of the parameters examined and assessed by such systems by author of the thesis.

In the third chapter, starting with identification of the method adopted for the field study, overall and local information are given with respect to locations where the research has been conducted.

As mentioned previously, analytical and comparative methods have been adopted for two settlement regions in the field study. Information about vernacular settlements required for these methods have been gathered from such documentary works such as literatures on the regions, plans and measured drawings, and from personal observations made by the thesis writer, as well as from detailed interviews with users and people who are knowledgeable about the regions.

A field study was performed in two regions that has partially similar natural datas from different countries. First field Akseki-Ibradi Basin situates in Antalya at the south-west of Turkey, and second field Piemonte-Val d'Ossola Basin situates in Piemonte at the north-west of Italy.

As the first settlement region covered by scope of the field study, settlements in Akseki-Ibradi Basin in the city of Antalya to the south of Turkey, and village of Urunlu, in particular, a district which reflects the architectural characteristic features of the region have been examined. Dominated by various civilizations throughout the ages, this region has been put under the Ottoman's control under the Mehmet II administration.

Types of settlement varying depending on cultures and lifestyles observed in the region have been outlined. These are village, vineyard and high plateau houses. Similarities and differences among these types of settlement have been identified, giving the reasons thereof as appropriate.

Then, 'dugmeli(buttoned)-house' type of building which reflects the traditional architectural characteristic in Akseki-Ibradi has been examined. Called 'dugmeli(buttoned)-house' because of the wooden components coming out from the

facade, this type of housing is most commonly observed in the village of Urunlu, a place which also hosts most original examples of this type. Therefore, focusing on the village of Urunlu, in particular, information gathered have been examined by classifying them under different headings as spatial organization and spatial formation, structure and constructional technology in terms of spatial and structural differences.

As the second settlement region, the settlements in Piemonte-Val d'Ossola Basin, Italy, to the southwest of the Italian Alpines, influenced by the Walser culture, particularly in Alagna Valsesia, a district which heavily reflects this culture. 'Walser' is the name given to a certain group of the German people who settled down in Valais, the Swiss Alpines, in 9th Century, A.C., and who thereafter migrated towards the Italian Alpines.

Different types of settlement have taken shape in the region owing to influences of natural and cultural conditions prevailing in the region. These are village, temporary village and high plateau houses. Similarities and differences among these types of settlement are explained, giving the reasons thereof as appropriate.

Characteristic structure of vernacular (traditional) architecture of the Walser houses are explained. These houses represent a synthesis of functionality, endurance, structural robustness and architectural aesthetics. Walser houses are examined by classifying them in terms of spatial and structural differences.

At end of the chapter, the architectural patterns shaped by time and experience towards the issue of sustainability in rural tradition in mountainous settlements will be tried to prove, which constitutes the primary problem dealt with in the thesis, and, thus, not only the success of vernacular architecture in this field but also the urban and architectural solutions which might set an example for today's architectural practice will be unveiled. Needed to use a classification tool for the sake of clearly unveiling the architectural patterns mentioned. Therefore, solutions for performance criteria in greenbuilding assessment and certification systems used for assessing the sustainable building designs will be looked for on vernacular settlement and architectural examples.

Conclusions made from the researches conducted are presented in the final chapter. Emphasis is put on the fact that vernacular settlements are sustainable from many points of view as they are bound to be in harmony and aligned with natural and cultural environment, as well as on how they do it in a structural sense.

This research may be used as a method for analyses,

- between vernacular settlements,
- between new settlements,

in both national and international researches which might be conducted in the future.

“Bir ebedi yapım yöntemi vardır. Bin yaşındadır ve her zaman olduğu gibi bugün de aynı durumdadır. İnsanı evinde hissettiren geçmişin muazzam geleneksel yapıları, köyleri ve çadırları ve tapınakları, her zaman bu yöntemin merkezine çok yaklaşabilmiş insanlar tarafından yapılmıştır. Bu yolu izlemek dışında, muazzam yapılar veya muazzam kentler, güzel yerler, kendinizi hissedeceğiniz yerler, kendinizi canlı hissedeceğiniz yerler yapmak mümkün değildir. Ve sizin de göreceğiniz gibi, bu yol, biçimiyle tıpkı ağaçlar, vadiler ve yüzleriniz kadar ezeli bir yapı yapma peşinde olan herkese yol gösterecektir.” (Alexander, 1979).

1. GİRİŞ

1.1 Problemin Tanımı

Tez çalışmasının ana problemi yerel verilerin geleneksel yerleşimler üzerine etkisinin sürdürülebilirlik ile olan ilişkisini incelemektir. Bu bakımdan Türkiye'deki Akseki-İbradı ve İtalya'daki Walser kültürü etkisini gösteren Piemonte-Val d'Ossola geleneksel kırsal yerleşimleri çalışma alanı olarak seçilmiş ve bu iki yerleşimin sürdürülebilirlik açısından değerlendirilmesine karar verilmiştir.

1.2 Tezin Amacı

Geleneksel yerleşimler, toplumun yaşam tarzının mekana yansıtılması, kullanılan malzeme ve strüktürün akılcı yorumlanması, bulunduğu yere özgü(yerel) olması, bina ve çevre ilişkilerinin bir bütünlük içinde olması açısından çağdaş ve kalıcıdır.

Bu fikirden yola çıkılarak, çalışmada, geleneksel mimaride yerel verilerin kullanımına dair yaklaşımın oluşum şeklinin sürdürülebilir tasarım kriterleri bağlamında değerlendirilmesi konusu ele alınmıştır. Bu sayede çevresel verilerin dikkate alınması açısından sürdürülebilir mimarlık ile geleneksel mimarlık arasındaki ilişkinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu durumu gözlemlemek için çalışma alanı olarak ise geleneksel yerleşim ile ilgili verilen ölçütlere uyan, Türkiye’den Akseki-İbradı havzası dağlık yerleşimleri genelde Ürünlü köyü özelinde, İtalya’dan Piemonte-Val D’Ossola havzası dağlık yerleşimleri de, özellikle ‘Walser’ kültürü izlerini taşıyanlar, genel olarak Alagna Valsesia özelinde incelenecektir. Bu iki yerleşimin seçilmesinin nedeni topografya, çevresel kaynaklar, iklim ve bitki

örtülerinin benzerlik göstermesi, bunun yanında, özgün doğal ve kültürel değerlerini günümüze kadar koruyabilmeleri, bulundukları coğrafyaya uyum sağlayabilmeleri gibi benzer doğal ve kültürel verilere sahip yerleşimler olmalarındandır.

Bu bağlamda çalışmanın amacı;

- Akseki-İbradı ve Piemonte-Val d'Ossola Havzası dağlık yerleşimlerindeki yerel mimarlığın gelişiminin incelenmesi, karakteristik özelliklerinin oluşmasını sağlayan doğal ve kültürel etkenlerin ortaya konulması, yörelere göre farklılaşmasına neden olan yerel malzeme ve iklim etkilerinin incelenmesi,
- Bu yerleşimlerin mimarisinin ve tasarım stratejilerinin ortaya konması,
- Belirlenen yerleşimlerin yerel mimarisinin doğal ve kültürel çevre verilerine bağlı yerleşim ve tasarım özelliklerinin sürdürülebilir tasarım kriterleri bağlamında incelenmesi ve değerlendirilmesidir.

Sonuç olarak, temel amaç doğal ve kültürel yerel veri kullanımının geleneksel yerleşim ve mimari örüntü oluşumuna etkisinin sürdürülebilirlik bağlamında farklı yerleşimler üzerinden incelenmesidir.

1.3 Tezin Kapsamı

Çalışmanın kapsamı içerisinde, öncelikle, sürdürülebilirlik, yerel veriler ve geleneksel mimarinin iyi tanımlanması ve aralarındaki ilişkinin net bir şekilde anlaşılması gerekliliği görülmüştür. Bu noktada yapılaşmış bir çevrede yerel veriler, bileşenleri ve bunların önemine dikkat çekilmiştir.

Daha sonra çalışma alanı olarak Antalya'nın Akseki-İbradı bölgesi ve Ürünlü köyü incelenmiştir. Araştırma sürecinde iken Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 'Kültür Köyü' ilan edilen Ürünlü¹, içinde bulunduğu bölgenin tarihi dokusunu, özgün mimari yapısını ve doğal güzelliklerini bünyesinde barındırıp koruyabilmiş örnek bir köydür. Akseki-İbradı bölgesi yerleşimlerinin oluşumunda iklim, topografya gibi doğal veriler ve yöredeki insanların yaşam biçimi, gelenekleri, görenekleri gibi kültürel veriler ana etkenlerden bazılarıdır.

¹ Bilgiler <http://www.yapi.com.tr/Haberler/kultur-koyu-projesi-kultur-ve-turizm-bakanligi-tarafindan-kabul-edildi_89146.html> sitesinden 11.10.2011 tarihinde alınmıştır.

Tez yazarının, tez araştırma süreci içerisinde, Erasmus değişim programı ile İtalya'nın Milano şehrinin Politecnico di Milano üniversitesine gidecek olması dolayısıyla, yapılan araştırmalara paralel olarak oradan da bir yerleşimin incelenmesi ve iki ülkenin konuya bakış açıları bakımından karşılaştırma yapılmasına karar verildi. Bu aşamada İtalya'daki mimari yaklaşımın konuya bakış açısının, araştırma ortamına uygun olmasının bu karar üzerindeki etkisi büyüktür. Bu doğrultuda Piemonte-Val d'Ossola bölgesi ve Alagna Valsesia Walser yerleşimleri incelenmiştir. Bu bölge yerleşimlerinin ele alınmasının nedeni, Akseki-İbradı bölgesi ile benzerlik gösteren bir doğal ve kültürel yapıya sahip olması, özgün kültürel ve doğal değerlerini bozulmadan koruyabilmiş ve bu coğrafyaya uyum sağlayabilmiş yerleşimler olmasındandır.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda, belirlenen yerleşimler incelenmeye başlandığında, bina ölçeğine inmeden önce yerleşimin oluşumu ve planlamasının araştırılmasının daha isabetli olacağı düşünülmüştür. Daha sonra yerleşim mimarisine ve bu yerleşimlerdeki fiziksel durum dışında sürdürülebilirlik adına uygulanan, varsa yöntem ya da modellere de değinilmiştir. Bu modeller olumlu ve olumsuz yönleri ile ele alınmıştır.

Belirlenen çalışma alanlarında doğal ve kültürel yerel verilerin, yerel mimari anlayış ile oluşan özgün yapı ve yerleşimler üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

Çalışmanın son aşamasında ise belirlenen geleneksel yerleşimler ile mimarilerinin sürdürülebilirlik açısından barındırdıkları mimari örüntüler² ele alınarak tartışılmıştır.

1.4 Araştırma Yöntemi

İlk aşamada sürdürülebilirlik, yerel veriler, geleneksel mimari ve bu konularla ilişkili kavramlar hakkında kapsamlı bir literatür taraması yapılmış ve elektronik ortamdaki kaynaklar titizlikle incelenmiştir. Bu kavramlar ve tez çalışmasına ilişkin barındırdıkları alt kavram ve terimler tanımlanmıştır.

Daha sonra alan çalışmasının yapılacağı her iki bölgede de alan araştırmasına çıkılmış, kullanıcılar ile görüşülmüş ve bilgi alınmıştır. Aynı zamanda yerleşimin

² Alexander, C., Ishikawa, S., Silverstein, M. with Jacobson, M., Fiksdahl-King, I., Angel, S., 1977: A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction, Oxford University Press, New York.

karakteristik özelliklerini gösteren belirli sayıda konut saptanarak çizim, fotoğraf ve video yoluyla belgelenmiştir.

Belirlenen iki yerleşimin sürdürülebilirlik açısından karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesinde, yeşil bina değerlendirme sistemleri BREEAM, LEED ve SBTOOL performans ölçütlerinden yararlanılmıştır.

Alan araştırmasında araştırma teknikleri olarak analiz ve karşılaştırma yöntemleri kullanılmıştır. Gerçekleştirilen analizler, öncelikle, yerleşimlerin iklim, ekonomi, yapı malzemeleri, yapım yöntemleri, konut tipleri, kırsal konut tipleri, yerleşim tipleri, gıda ve köy sakinleri açısından yapılmıştır. Daha sonra belirlenen iki yerleşimin sürdürülebilirlik açısından karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi için yapılan analizlerde ise yeşil bina değerlendirme sistemleri BREEAM, LEED ve SBTOOL'un 'Kentsel Tasarım ve Arsa Geliştirme', 'Sürdürülebilir Araziler', 'Su Etkinliği', 'Enerji ve Atmosfer', 'Malzeme ve Kaynaklar', 'İç Mekan Yaşam Kalitesi', 'Tasarımda Yenilik', 'Bölgesel Öncelik', 'Çevresel Yükler' ve 'Yönetim' performans ölçütleri kullanılmıştır. Analiz yöntemi ile geleneksel yerleşimlerin sahip olduğu yerel veriler, bu yerel verilerin mimariye etkisi gibi konular araştırılmıştır. Karşılaştırma yöntemiyle ise geleneksel yerleşimlerde yerel veri kullanım farklılıkları, bu farklılıkların Türkiye ve İtalya'da belirlenen yapı ve yerleşimlerde ortaya çıkış şekli, nedeni ve ele alınış boyutları incelenmiştir. Bu yöntem kullanılarak dünyanın farklı yerlerinden seçilen yerleşimlerin ve mimari oluşumların benzerlik ya da farklılıkları açığa çıkartılmıştır.

2. GELENEKSEL MİMARİ TASARIMDA YEREL VERİ KULLANIMININ ÇEVRE VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Yüzyıllar boyunca geliştirilen geleneksel bina tiplerine ait formlar, iklimle uyumlu formların en iyi temsilcileridir. Yapısal olarak kullanıcı gereksinimlerine, yerel ekonomiye uyumludurlar ve bölgesel iklim koşulları dikkate alınarak, yerel yapı malzemeleri kullanılarak yapılmışlardır (Schittich, 2003).

Geleneksel konutlar, hiçbir yazılı kural olmamasına rağmen güneş, rüzgar gibi doğal kaynaklara erişebilecek, topografya veya başka bir konut tarafından engellenmeyecek şekilde yapılmışlardır.

Tez araştırmasının bu bölümünde araştırmanın temelini oluşturan; 'çevre', 'sürdürülebilirlik', 'sürdürülebilir mimari', 'yerel veri' ve 'mimaride yerel veri kullanımı' gibi bazı kavram ve konular ele alınmıştır. Bu kavramlar, içerdikleri anlamlar ve aralarındaki bağlantılar açıklanmıştır.

2.1 Çevre Kavramı ve Tanımı

Çevre kavramının kapsadığı ya da ilişki içerisinde olduğu birçok alan ve kavram bulunması nedeniyle kavramın tanımı yapılmış, içerdığı ilişkiler ve çeşitli nedenlerle ortaya çıkan, giderek büyüyen çevresel sorunlar belirtilmiştir.

Çevre kavramının farklı kaynaklarda birçok tanımı yapılmıştır. Bu tanımlara bakacak olursak;

Çevre, insan açısından, bireyin yaşamını koşullandıran doğal ve yapay öğelerin tümü olarak tanımlanabilir (Başarır, 2008).

Ünlü (1991)'ye göre, "İnsan açısından çevreyi, insanoğlunun ihtiyaçlarını karşılamak, neslini devam ettirmek için, sürekli üretim ve tüketim faaliyetlerinde bulunduğu, dinlendiği doğal, kültürel ve yapay ortam olarak tanımlayabiliriz".

Tanım daha da açılacak olursa, çevre:

“İnsanın diğer insanlarla olan karşılıklı ilişkilerini, insanın bu ilişkiler sürecinde birbirlerini etkilemesini,

İnsanın kendi dışında kalan tüm canlı varlıklarla, yani bitki ve hayvan türleriyle olan karşılıklı ilişkilerini ve etkileşimini,

İnsanın canlılar dünyası dışında kalan ama canlıların yaşamlarını sürdürdükleri ortamdaki tüm cansızlarla yani hava, su, toprak, yer altı zenginlikleri ve iklimle olan karşılıklı ilişkilerini ve bu ilişkiler çerçevesindeki etkileşimini anlatır” (Hamamcı ve Keleş, 1993).

“Türk Çevre Mevzuatı’nın temelini oluşturan Çevre Yasası’nda çevre, bütün vatandaşların ortak varlığı olup, hava, su, toprak, bitki ve hayvan varlığı ile doğal ve tarihsel zenginlikleri içermektedir” (Taşkaya, 2004).

Çevre, yeryüzündeki tüm canlı ve cansız varlıklar bütünü ve bunların arasındaki ilişkileri içermektedir.

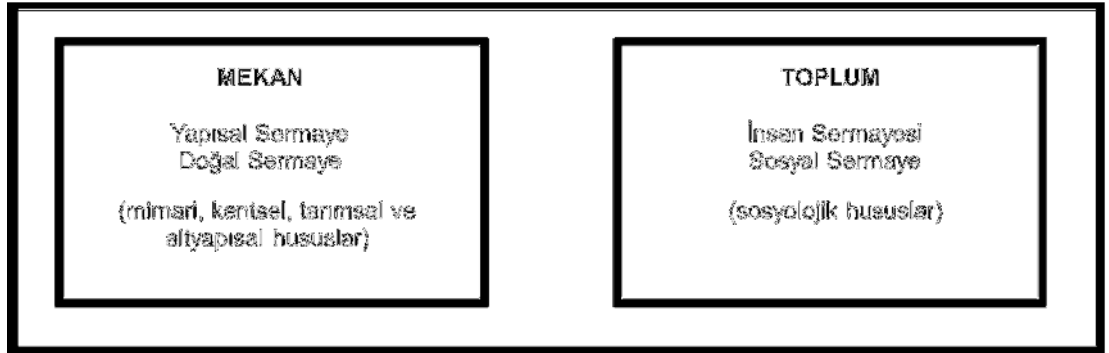
Organizmayla aynı fiziksel ortamı paylaşan, onunla doğrudan yada dolaylı olarak etkileşim içinde bulunan türler, canlı çevreyi oluşturur. Yaşayan tüm organizmaların (insan, hayvan, bitki, mikroorganizmalar); yaşamları içindeki bütün ilişkilerini kapsayan ortam canlı çevredir. Cansız çevre ise; organizmanın üzerinde yada içinde yaşadığı, doğal (su, hava, toprak) ve yapma çevreden (yapı, yapı ürünleri vb.) oluşan maddesel ortamdır. Bu ortamdaki hava koşulları, suyun, toprağın fiziksel ve kimyasal özellikleri, gün ışığının mevsimsel değişimi, cansız çevrede meydana gelen ve canlıyı etkileyen koşullar olmaktadır. (Berkes ve Kışlalıoğlu, 2003).

Suher (2002)’in anlatımına göre, insanlar tarafından kurulan, geliştirilen ve yerleşme yeri olarak kullanılan kırsal, kentsel yerleşmelerin, genel bir söylemle insan yerleşmelerinin öğeleri, şöyle sıralanabilir: doğa, insan, toplum, kabuklar-örtüler, ağ-şebeke. Bu beş öğeden doğa, doğal çevreyi; insan ve toplum, beşeri, sosyo-ekonomik ve kültürel çevreyi; kabuklar ve ağ, insan eliyle yapılmış ve yapılaşmış çevreyi oluşturur. Doğal çevreye ilişkin kimlik öğelerini, doğal olaylar ve doğal yapılaşma belirler. Sosyal çevreye ilişkin kimlik öğelerini, temelde var olan kültürel yapı, inanç, örf ve adetler oluşturmaktadır. Yapılaşmış çevreye ilişkin kimlik öğelerini ise insanlar tarafından doğaya sonradan eklenmiş olan yapıların biçimleri, yer seçimleri, kullanım amaçları ve kullanış tiplerine ilişkin tüm değerler belirlemektedir.

Shane (2005) ise çevresel bağlamda bir kentsel yerleşimin öğelerini üçe ayırmıştır. Bunlar: kuşatılmış alan(enclave), omurga(armature), heterotopya(heterotopia)'lardır. Burada kuşatılmış alan, büyük yerleşimlerde bulunan özelleşmiş alanlar; omurga, birçok kentsel donatıyı etrafında toplayan merkezi bir sokak; heterotopya ise var olan tüm alanların dışında olan, bu yerleşimleri yansıtan ve aynı zamanda değiştiren alanlardır. Burada çevresel açıdan önemli olan heterotopyalar, kuşatılmış alanların durgunluğu ile omurganın akışkanlığı arasında denge sağlayan ve sürekli değişen alanlardır. Heterotopyalar kentin hem kendine hem de çevresine yetebilmesini sağlar.

Bu kentsel alanlar, aynı zamanda, Avrupa Birliği sürdürülebilir kalkınma stratejilerinin hedeflerinin yerine getirilmesinde önemli bir rol oynamaktadırlar. Aslında, buradaki kentsel alanlardan kasıt çevresel, ekonomik ve sosyal hususların daha iç içe geçtiği alanlardır. Kentsel alanlar içerdiği sermayeye bağlı olarak 'mekan' ve 'toplum' şeklinde iki başlıkta incelenebilir (Çizelge 2.1). Bu alanlar, çevresel sorunlar kentte yoğunlaşsa da, her durumda, ekonominin motoru, ticaret ve yatırımın merkezidirler. Daha iyi ve kaliteli bir yaşam düzeyi için bu alanlar gereklidir. Çünkü çevresel problemler arasında demografik değişiklikler veya yaşam tarzı nedeniyle oluşan kötü yapıli alanlar da vardır (COM, 2005).

Çizelge 2.1 : Mekan ve toplum odakli sermaye türleri.

Ünlü'ye göre ise, çevremizdeki olaylar insanın biyolojik yapısının sağlıklı olması ile ilişkili olduğu kadar, ruhsal ve zihinsel yönden de çevreyle etkileşim içinde olan insanı etkiler (Ünlü, 1991). Hava, su, gürültü gibi çevre kirliliklerinin olmadığı, yeşil bir ortamda sürdürülecek bir yaşam sağlıklı yaşayan ve sağlıklı düşünen bireylerin yetişmesini sağlayacaktır.

2.1.1 Çevre Sorunları

İnsanoğlu varoluşundan bu yana göstermiş olduğu teknik gelişmeler ile hep bir şekilde çevresine ve doğaya hükmetme uğraşı içerisinde olmuştur. Onu istediği gibi kullanmış, şekillendirmiş hatta zaman zaman yok etmiştir.

18. yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşen endüstri devrimi, ardından başlayan ve hızla gelişen sanayileşme olgusu zaman içinde insan-doğa dengesinin bozulmasına sebep olan çevre kirliliğinin başlangıç noktasını oluşturmakta olduğu genel bir kanıdır. Oysa çoğu yazarın da belirlediği gibi çevre tahribatı mekanistik ve antiekolojik dünya görüşünün ortaya çıktığı 15., 16. yy.'ın bilimsel rönesansından da önce başlamıştır (Madge, 1993). 20. yüzyılda artarak devam eden teknolojiye ilerlemelerle sosyal yaşamda da değişiklikler olmuş, doğal çevredeki tahribatlar hızla artmıştır. Bunun nedeni sanayileşmede ilerlemeler kaydedilirken, çevre faktörü düşünülmemesi, sadece sanayileşmenin hedeflenmesidir (Alkin ve İlkin, 1991). Zaman zaman bu duruma karşı çevreci yaklaşımlar da ortaya çıkmıştır (Çizelge 2.2).

Çizelge 2.2 : Çevreci yaklaşımların tarihsel ve kavramsal gelişimi (Ciravoğlu, 2006).

Tarih	Dönemler-Kavramlar	Açıklama
15.-16. yy.	Bilimsel Rönesans	Çevresel Tahribatın Başlangıcı
18. yy.	Sanayi Devrimi	Sınırsız Büyüme Kavramının Kabulü
1960'lar	Sosyo Politik Yaklaşımlar	Çevreciliğin Radikal Protest Bir Hareket Olarak Tanımlanması
1970'ler	Enerji Hareketi	Kâr Amaçlı Tasarım Anlayışı
1980'lerin başı	Mekanın Sağıklaştırılması	İnsan İçin Tasarım Anlayışı
1980'ler	Post Endüstriyel Tasarım	Mevcut Endüstriyel Pratiklere Eleştiriler Yapılması
1980'lerin sonu	Yeşil Tasarım	Tasarım ve Çevrenin Teknik/Politik Bakışla Ele Alınması
1990'ların başı	Eko Tasarım	Tasarım Pratiğine Eleştiriler Yapılması
1990'ların sonu	Sürdürülebilir Tasarım	Bir Uzlaşma Platformu Oluşturma Çabaları

2.1.1.1 Doğal Çevrede Oluşan Sorunlar

İnsan-doğa etkileşiminin olumsuz yanını oluşturan çevre sorunları, Uysal (2002)'ın da belirttiği gibi, temelde sanayi devrimi ile başlamış ancak, global ölçekteki çevre

sorunlarının ortaya çıkmasına en büyük etken, 2. Dünya Savaşı'nı izleyen yıllardaki ekonomik kalkınma yarışı olmuştur. O tarihe kadar yerel ölçekte görülen çevre sorunları, bölgesel ve global ölçeklerde görünmeye başlamıştır. Çevre sorunlarının ciddi bir noktaya vardığının anlaşılması ve birçok sorunun ancak global ölçekte çözülebileceğinin kavranması ile, 1960'lı yıllardan itibaren, çevre sorunu uluslararası platformlara taşınmış ve bu süreçte, 'çevre hakkı', dayanışma hakları denilen 3. kuşak insan hakları çerçevesinde, doğrudan uluslararası platformlarda gündeme getirilmiştir.

Günümüzde küresel ısınma, çölleşme, toprak kirliliği, hava ve su kirliliği, kimyasal ve radyoaktif kirlenme doğal çevrede oluşan en önemli sorunlar arasında gösterilebilir.

2.1.1.2 Kültürel Çevrede Oluşan Sorunlar

Yapılan araştırmalarda, kültürel çevrede oluşan başlıca sorunların nüfus artışı ve kültürel çevre kirliliği olarak ikiye ayrılabilceği düşünülmüştür.

Özellikle son yüzyıldaki insan nüfusunun hızlı artışı dünya üzerindeki birçok doğal kaynağın tükenme tehlikesini de beraberinde getirmektedir. Sağlık, barınma ve eğitim gibi en asgari ihtiyaçlarda çıkabilecek sorunlar da dikkate alınmalıdır.

Kültürel çevre kirliliği derken söylenilmek istenen tamamıyla insan üretimi olan yapma çevredir.

Keleş ve Hamamcı'nın anlatımına göre; çevresel değerler arasında yer alan canlı ve cansız doğal çevre değerleri, insanın tarih boyunca geliştirdiği uygarlıkların ürünü olan kültürel çevre ile bir bütün oluştururlar. Kültürel çevre de su, hava, toprak, flora-fauna gibi kirletilebilen ya da yitirilebilen bir çevredir. Bir başka anlatımla, yaratılmış olan kültür, yaşayan kültürün yıkıcı ya da bozucu etkisiyle karşı karşıyadır (Güney, 1998).

Bu ve daha birçok bunun gibi çevresel sorunlar, insanın içinde bulunduğu çevredeki yaşama hakkını gaspetmekte, aynı zamanda fiziksel ve ruhsal sağlığına zarar vermektedir. Son yıllarda dünyanın gündemini oluşturan bu konu zamanla sürdürülebilirlik adı verilen ve hem günümüz hem de gelecek nesillerin ihtiyaçları için bir çözüm arayışı içinde olan bir anlayışın ortaya çıkmasına neden olmuştur.

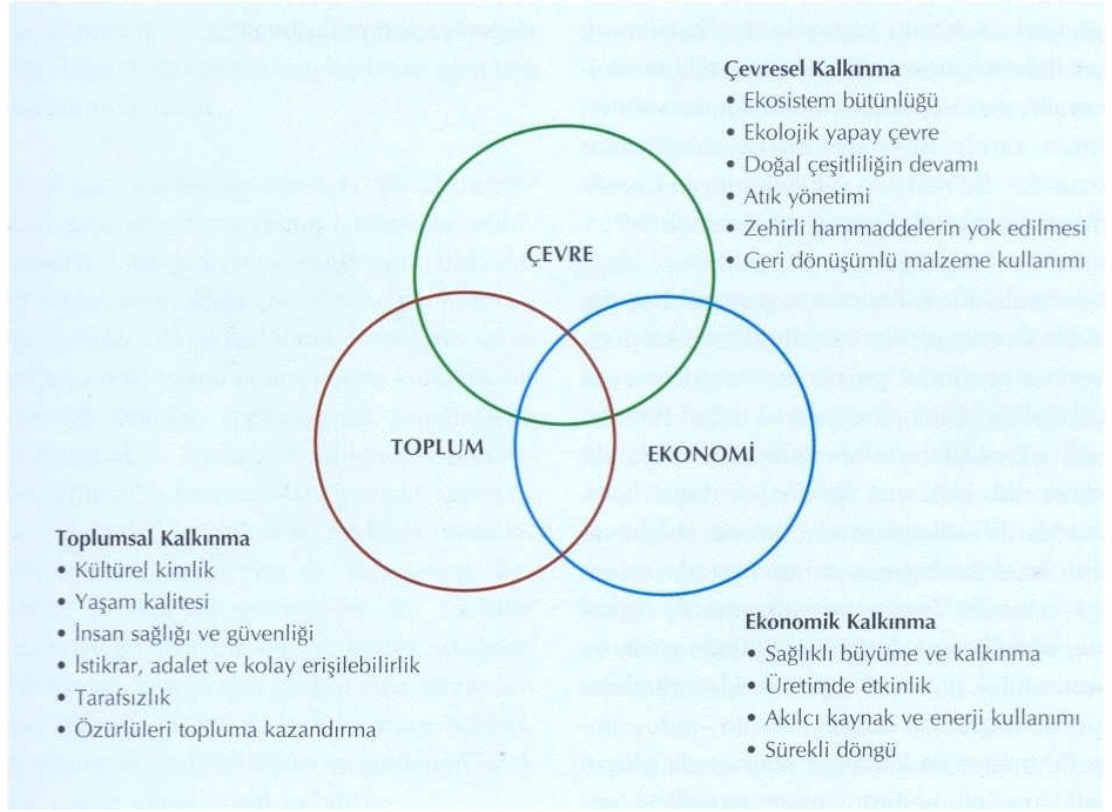
2.2 Sürdürülebilirlik Kavramı

Yirmibirinci yüzyılın başı, teknolojiye ve sanayideki gelişmelerin doruğa ulaştığı bir dönüm noktası olurken, ekolojik dengenin bozulması ve doğal kaynakların yitilmesi bu gelişmelerin bedeli olmuştur. Sürdürülebilirlik bu bağlamda, ekonomik ve çevresel gereksinimlerin, gelecek kuşakların yaşam koşullarına zarar vermeden karşılanmasını hedefleyen bir dünya görüşü olarak yerini almıştır. 1980'lerde Doğa ve Doğal Kaynakların Korunması Uluslararası Birliği (IUCN) sürdürülebilir kalkınma yardımıyla canlı kaynakların korunmasını sağlamak hedefiyle Dünya Koruma Stratejisi'ni sunduğunda terim gündeme getirilmiştir. Dünya Koruma Stratejisi, sürdürülebilir kalkınmayı toplumun temel hedefi haline getirerek kalkınma toplumunun çıkarlarıyla çevreci hareketi uzlaştırma yönünde önemli bir katkı yapmıştır (Ciravoğlu, 2008).

Günümüz dünyasının pragmatik amaçları doğrultusunda, gelişme ve çevre kavramlarının birbirinden tamamen zıt iki kavram olarak görülmesi doğru değildir. Bu amaçlar, ekonomik, toplumsal ve çevresel düzene göre şekillenmektedir. 'Sürdürülebilir Gelişme' anlayışı da, tam olarak bu üç ayaklı temel modelini ön plana çıkarmaktadır. Kısaca açacak olursak, yalnızca ekonomik – çevresel bir gelişim 'yaşayabilir', toplumsal – çevresel bir gelişim 'yaşanabilir', toplumsal – ekonomik bir gelişim ise 'adil ya da eşitlikçi' olarak adlandırılabilir (Şekil 2.1). Sürdürülebilir kalkınma da, uygulanma biçimine göre, bu üç kavramdan biriyle tanımlanabilir.

Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED) başkanı Gro Harlem Brundtland'ın adıyla anılan ve 1987'de "Ortak Geleceğimiz" adıyla yayınlanan Brundtland Raporu'nda, sürdürülebilirlik, "Günümüz ihtiyaçlarının, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama olanaklarından fedakarlık yapılmaksızın karşılanabilmesi süreci" olarak tanımlanmıştır (Gönel, 2007).

Koçhan'ın anlatımında, 1992 yılında Rio de Janeiro'da yapılan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda ya da bilinen ismiyle Dünya Zirvesi'nde sürdürülebilir kalkınma kavramı daha kapsamlı olarak; doğal sermayeyi tüketmeyen, gelecek kuşakların da kendi gereksinimlerini karşılayabilme olanaklarını ellerinden almayan, ekonomi ve ekosistem arasındaki dengeyi koruyan, ekolojik açıdan sürdürülebilir nitelikte olan ekonomik kalkınma şeklinde tanımlanmıştır (Koçhan, 2002).

Şekil 2.1 : Sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutunu anlatan şema (Sev, 2009).

2.3 Sürdürülebilirliğin Kapsamı ve Önemi

Sürdürülebilirlik; birçok kaynak tarafından ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik olarak 3 kategoriye ayrılmıştır.

Ekonomik Sürdürülebilirlik (Ekonomik sermayenin bütünlüğü): Ekonomik sürdürülebilirlik az maliyet ve yüksek verimle sağlıklı büyüme ve kalkınma olarak tanımlanabilir. Nüfus artışı ve sanayileşme, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliği zorlayıcı faktörlerdir.

Sosyal Sürdürülebilirlik (Sosyal ve insani sermayenin bütünlüğü): Sürdürülebilirliğin sosyal boyutundaki bileşenler: Sivil katılım, eşit haklar, sosyal bütünlük, kültürel kimlik, istikrar, çeşitlilik, hoşgörü, çoğulculuk, kanunlar, paylaşım, birlik olarak sıralanabilir.

Çevresel Sürdürülebilirlik (Doğal sermayenin bütünlüğü): Doğal sermaye doğal çevredir, bozulmamış ekosistemlerle (atmosferik, su/okyanus, orman/toprak ekosistemleri gibi...) ve bu ekosistemleri ilgilendiren düzenlemelerle ilgilidir; örneğin doğalgaz veya su kaynakları ile ilgili yönetmelikler, yenilenebilir enerji

kaynaklarının kullanımı, erozyon kontrolü, atık yönetimi, çevre kirliliği, tarım, hammadde kullanımı gibi... Doğal sermayenin korunması ile kaynakların ve hammaddelerin, insan ihtiyaçları için kullanılmak üzere, sürdürülebilir stokları oluşturulurken atıkların doğayı bozmaması sağlanır, ayrıca bu kaynaklar doğa için de yeterli miktarda elde edilebilir olmaya devam etmelidir (Goodland, R. and Daly, H., 1996).

2.4 Sürdürülebilir Mimarlık

Son zamanlarda karşı karşıya kalınan, yeryüzündeki enerji ve kaynakların tükenme tehlikesi ve çeşitli nedenlerden kaynaklanan iklimsel değişimler insanoğlunu farklı alanlarda temkinli olmaya ve bu konuda önlem almaya itmiştir. Üretim ve tüketim yolları yeniden gözden geçirilmiş, alternatif enerji kaynakları arayışına girilmiştir. Sürdürülebilirlik konusu her alanı olduğu gibi mimarlık dünyasını da etkilemiştir. Bu noktadan sonra mimarlık dünyası çevreye duyarlı yapı tasarımı gibi konuları hem kuramsal hem de pratik açıdan ele almaya başlamış ve ilerisi için kayda değer adımlar atmıştır.

Yapı, inşa edildikten sonra çevre ile uzun süreli bir etkileşim içine girer. Bu nedenle mimarlar, ‘sürdürülebilir çevreler’ tasarlamak ve üretmekle yükümlüdürler. Bu bağlamda, eko-tasarım, yeşil mimarlık, ekolojik mimarlık, çevresel mimarlık gibi kavramlarla ifade edilen etkinlikler, ekosistemde canlı ve cansız tüm varlıkların birlikte var olmasını sağlayan ve çevresel dengeyi/sağlığı güven altına alan mimari çözümler bulmayı hedefler. Tasarlanan çözüm ise fiziksel/somut ifadesini yine çevresel etkiler dikkate alınarak kazanır (Gültekin, 2007).

Karagülle (2009) anlatımına göre, bazı araştırmacılar, sürdürülebilirlik kavramı içinde mimarlık disiplininin ilgi alanını ‘ekolojik bina tasarımı’ başlığı altında tanımlamıştır. Ekolojik bina tasarımı kaba bir tanımla, istenilen konut içi fiziksel konforu elde etmek için tükenmez enerji kaynaklarının mümkün olduğunca fazla kullanılması esasına dayanır. Topografyaya ve yöresel iklim koşullarına uyum, (esinti için iki yönlü oluşturulan) doğal havalandırmaya önem verilmesi ve yapay aydınlatma yerine gün ışığının kullanılması, en az ısı kaybı sağlayacak bina formu ve (güney cephedeki pencerelerin güneşten daha fazla yararlanmak için kuzeydekilere oranla büyük yapılması gibi ilkelere dayanan) pencere düzeni, güneş enerjisinden yararlanmaya yönelik olarak yaşanan mekanların uygun yönde düzenlenmesi ve

binanın arazideki en uygun yön için konumlandırılması gibi ekolojik tasarımın ilkelerinin çoğu, enerji korunumu ve tükenebilir enerjinin en az kullanılması amacına yöneliktir. Enerji korunumunun yanında su gibi sınırlı doğal kaynaklarının verimli kullanımı ve bina yapımı sırasında olabildiğince geri dönüşümlü yapı malzemesinin kullanımı diğer ekolojik tasarım ilkelerindendir.

Zinzade sürdürülebilir yapılarda tasarım ve performans stratejilerini belirlemek, daha sonra bu verilerle sürdürülebilir yapı tasarımında etkili olan sürdürülebilirlik kararlarını ortaya koyma amacıyla yaptığı çalışmasında, Kim (1998)'e referansla, ekolojik tasarım ilkelerini üç ana başlık altında toplamıştır (Çizelge 2.3). Buna göre 'Kaynak yönetimi' ilkesi kaynak kullanımının azaltılmasını, kaynakların yeniden kullanımını ve geri dönüşümünü öngörür. 'Yaşam döngüsü tasarımı' ilkesi yapının var olma süreci ve çevresine etkilerinin analiz edilebilmesini sağlar. 'İnsan için tasarım' ilkesi de insanlar ve doğal çevre arasındaki ilişkiler üzerinde durur (Zinzade, 2010).

Araştırmalar sonucunda ortaya konan bu ilkelerin birçoğunun yerellik kavramını öne çıkardığı açıkça görülmektedir. Bu açıdan sürdürülebilir mimarlık alanında yerelliğin önemi vurgulanmalıdır.

2.4.1 Sürdürülebilir Mimarlık ve Yerellik İlişkisi

Sürdürülebilir mimarlık için uygulanabilir stratejiler geliştirilirken 'yerellik' (locality) her zaman ana unsur olmuştur. Sürdürülebilir yapılar için ortaya konan tasarım stratejilerinde de görüldüğü gibi yere özgü koşulların ve yerel bilginin kabulü bir tasarım stratejisi olarak desteklenmektedir.

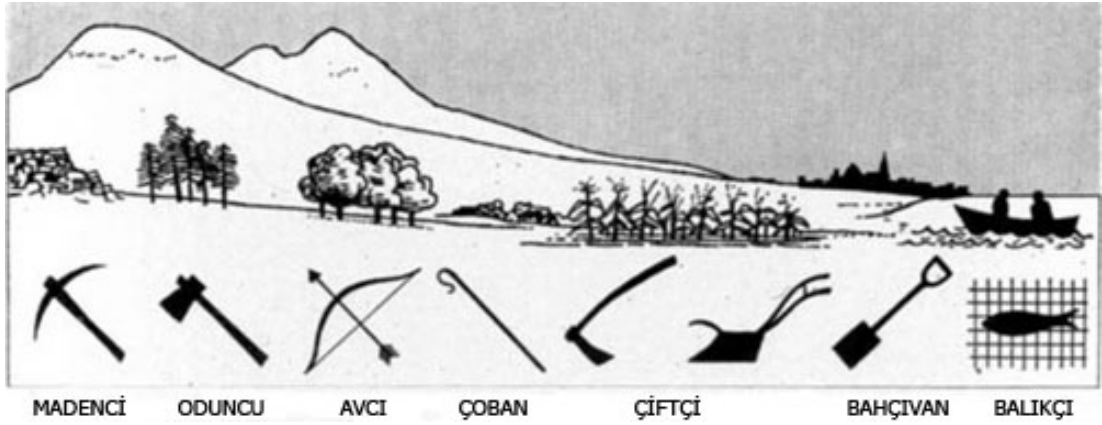
Yapılan araştırmalara göre, 1980'lerin yeşil mimari yaklaşımları içinde, bölgeselciliğin (regionalism) sürdürülebilirlik kavramına referans veren farklı bir dayanak noktası olarak öne çıktığı görülmektedir. 80'lerin postmodernist tartışmaları sonrasında tekrar ele alınan yerellik kavramı, geleneksel bilgi birikimine bakışı yönlendirmiş, bağlama verilen değeri arttırmıştır. 80'lerin başında Kenneth Frampton'ın genel hatlarını çizdiği 'eleştirel bölgeselcilik' (critical regionalism) kavramı, 90'larda ortaya çıkacak 'yerel sürdürülebilirlik' stratejisinin dayandığı temel görüşlerden biri haline gelecektir. Frampton, eleştirel bölgeselciliği bir kültürel strateji olarak ortaya koymaktadır. 'Yer yaratmayı', bir yere bağlı olmayan ve insanı yabancılaştıran evrensel tüketim kültürüne karşı durmak için küçük yerleşim

Çizelge 2.3 : Sürdürülebilir mimarlık stratejileri (Zinzade, 2010).

KAYNAK YÖNETİMİ	YAŞAM DÖNGÜSÜ TASARIMI	İNSAN İÇİN TASARIM
Enerjinin Etkin Kullanımı Enerji etkin kent ve vaziyet planlaması Yalıtım Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı Doğal aydınlatma Enerji tasarruflu aletlerin kullanımı Gömülü enerjisi düşük malzeme seçimi Akıllı bina otomasyon sistemlerinin kullanımı Enerji etkin pasif bina tasarımı <i>Kullanıcıya ilişkin parametreler</i> <i>İklimle ilişkin parametreler</i> <i>Binaya ilişkin parametreler</i> Suyun Etkin Kullanımı Su tasarruflu alet kullanımı Su tüketiminin azaltılması Geri dönüşüm ve yeniden kullanım Yağmur suyu toplama Doğal peyzaj uygulamaları Malzemenin Etkin Kullanımı Mevcut yapıların yeniden kullanılması Yenilenmiş ya da geri dönüştürülmüş malzemelerin kullanılması Malzeme tasarrufu sağlayan tasarım ve yapım Alternatif yapı malzemelerinin kullanımı Yerel yapı malzemelerinin kullanımı Yapı Alanlarının Etkin Kullanımı	Yapı Öncesi Dönem Alan seçimi Esnek tasarım ve uzun ömürlü yapılar ortaya koymak Yapı malzemesi seçimi Yapı Dönemi Şantiye işlerinin ve ekipmanlarının çevreye etkisini azaltmak Atık yönetimi Kirliliği önleme Toksik olmayan malzemeler kullanmak Yapı Sonrası Dönem Yapının yeniden kullanımı Malzemelerin geri dönüşümü ve yeniden kullanımı Arsayı ve mevcut alt yapıyı yeniden kullanmak	Doğal Şartların Korunumu Topoğrafik özelliklere uygun tasarım Su havzalarının korunumu Var olan biyolojik çeşitliliğin korunumu Kentsel Tasarım ve Bölge Planlama Toplu taşıma ve yaya ulaşımının desteklenmesi Çok fonksiyonlu kullanımın desteklenmesi Açık alanlara yakınlığı, açılabilirliği, erişilebilirliği İnsan Sağlığı ve Konforu İçin Tasarım Termal, görsel ve işitsel konforun sağlanması Doğal aydınlatma Dış mekânla görsel bağlantının sağlanması Farklı fiziksel özelliklere sahip kullanıcıları ve fiziksel engellileri destekleme Toksik olmayan, zehirli gaz yaymayan malzemelerin kullanılması Doğal havalandırma ve açılabilir pencereler

parçacığı yaratmak olarak tanımlamaktadır. Burada ‘yer’ ve ‘kültür’ anahtar kelimelerdir. Yapılar yerin ruhunu, duygusal gücünü, mirasını, mimari kökenlerini yansıtmalı; salt taklitten uzak dururken, bulunduğu yere, iklimine, doğal / kültürel peyzajına ve ortak hafızasına akıllıca uyum sağlamalıdır (Frampton, 1983).

Bu bağlantıyı yaşamı boyunca insan hayatının bir biyoloji uzmanı ve bilim adamı olan Patrick Geddes (1909)’in fikirleri ile açıklamak gerekir. Onun özel ilgi alanı insanoğlunun kentsel çevresine ve şehirlere duyduğu hayranlığın temelinde yatan yaşamın çevre ile etkileşimiydi. ‘Vadi Kesiti’ gibi bazı şematik çizimler Geddes’in şehirler hakkındaki temel düşüncesini özetlemektedir (Şekil 2.2). Bu şema karmaşık bir düşünce dizisinin grafiksel bir temsilinden daha fazlasını, doğal ve yapay çevrenin geliştirilmesi için bir eylem çağrısını ifade etmekte ve ideal bir bölgesel-kentsel durumu betimlemektedir (Welter, t.y.).

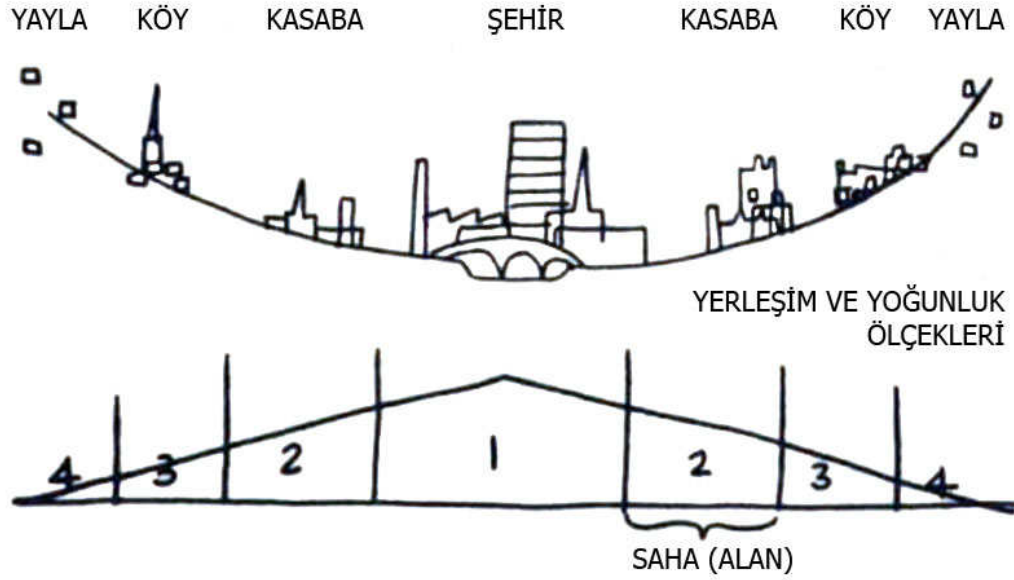

Şekil 2.2 : Vadi Kesiti ‘Valley Section’ (Geddes, 1909).

‘Vadi Kesiti’ dağlık arazilerden başlayıp daha sonra dağlardan aşağı akan nehir yatağını izleyerek ve düzlüğü baştan sona geçerek sahilde nehir ağzı ile sonlanan uzunlamasına bir kesittir. Bu kesit sadece basit bir vadiyi değil, vadilerden oluşan bir diziyi kapsamaktadır. Kuş bakışı bir perspektiften bakınca bu diyagram nehrin denize döküldüğü noktaya odaklanan yelpaze şeklinde bir vadiler bölgesini betimlemektedir. Görüleceği gibi Geddes bu bölgeye farklı anlamlar kazandırmıştır (Welter, t.y.).

Diyagramın alt kısmında ‘doğal’ denilen, yani en iyi şekilde uyum sağlayan, farklı esnaf ve zanaat araçları tarafından temsil edilen meslekler not edilmiştir. Örneğin, madencinin kayadan hammadde çıkarılabilen dağ bölgesine ya da küçük çiftçinin düzlüğe göre biraz daha yüksek bölgelerdeki sert duruma en iyi şekilde uyum

sağlayabilmesi o bölge için doğal bir uğraştır. Eğer Geddes'in tartıştığı bu uğraşlar, kendi özel çevreleri ile uyum içinde var olursa, toplumlar vadi kesiti boyunca görülebileceği gibi yerleşimler ortaya koyabilirdi (Welter, t.y.) (Şekil 2.3).

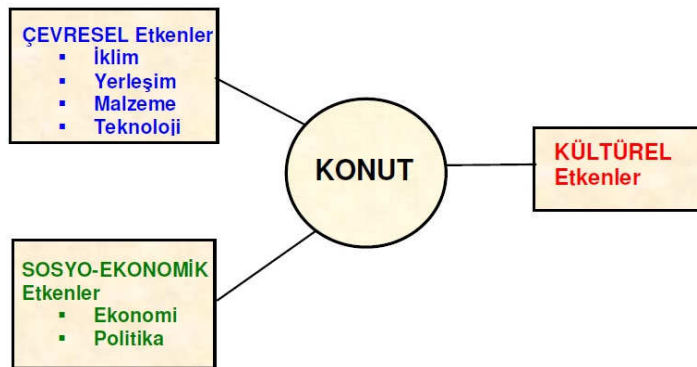

Şekil 2.3 : CIAM 10 için taslak olarak hazırlanan Vadi Kesiti Diyagramı (Smithson,2005).

2.5 Yerel Veriler

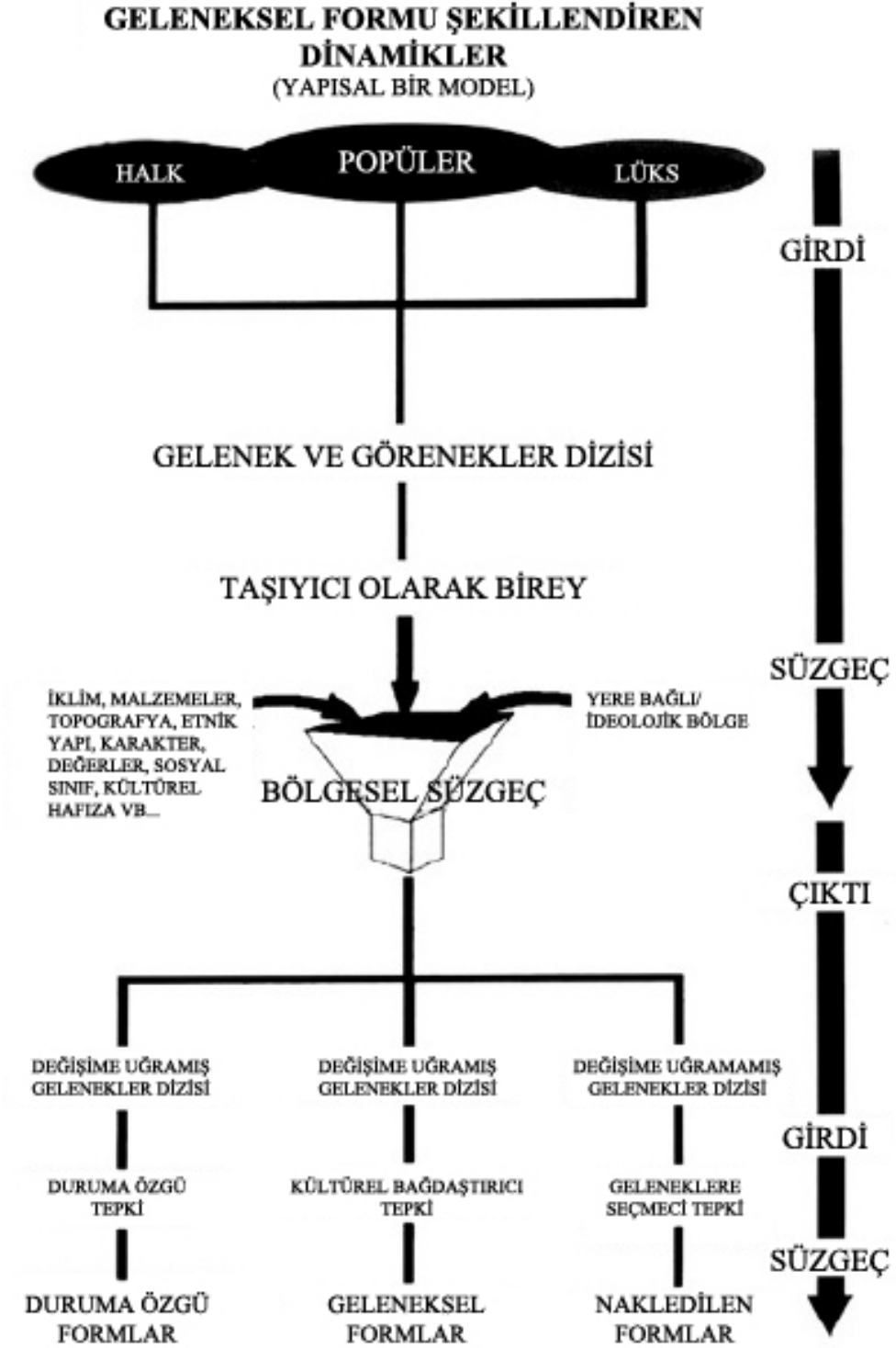
Tez çalışmasının bu kısmında, yerel veriler ve bileşenleri ortaya konmuştur. Karagülle(2009)'un anlatımına referansla, yerel veriler doğal veriler ve kültürel veriler olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmıştır.

Altman'a göre (1980) bir konutun oluşum sürecinde çevresel ve sosyo-ekonomik etkenler, kültür bileşenleri ile bina formu arasında dönüşümsel bir ilişki vardır (Şekil 2.4, 2.5).

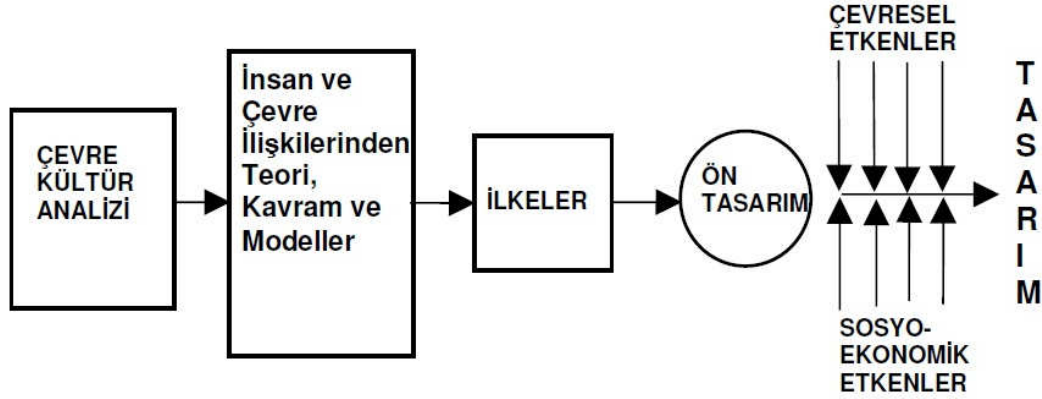
Şekil 2.4 : Konut oluşumuna etki eden faktörler (Altman, 1980).

Rapoport, evin biçimsel ve mekansal oluşumundaki belirleyicilerin toplumsal ve kültürel etmenler olduğunu, buna karşın iklim, malzeme ve yapım yöntemleri ve teknoloji gibi fiziksel etmenlerin ise sadece değiştirici bir rol oynadığı sonucuna varmıştır (Arel, 1982).

Şekil 2.5 : Yerel mimari formu şekillendiren dinamiklerden oluşan yapısal bir model (Heath, 2009).

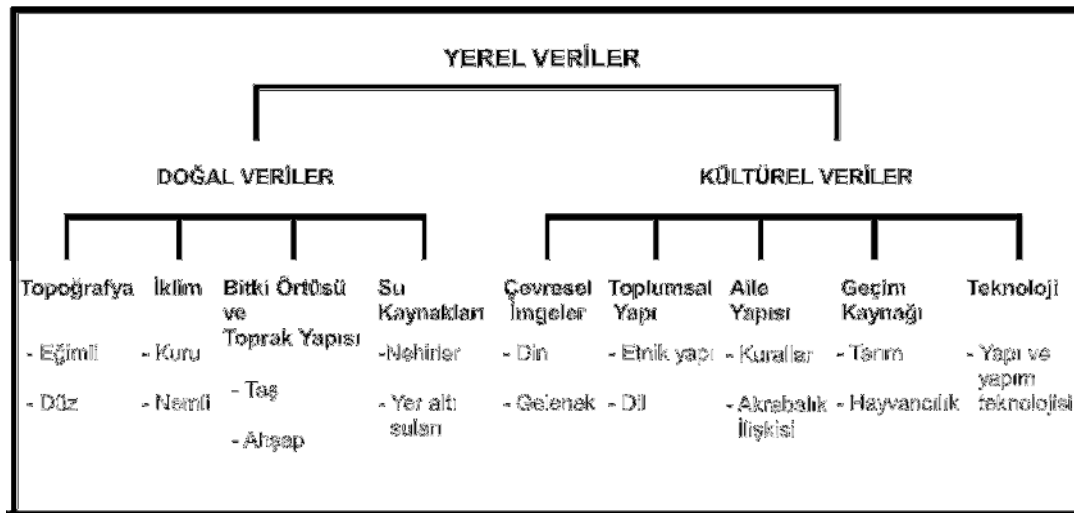
Benzer iklim ve yerleşim koşullarına sahip olmalarına karşın geleneksel konut mimarilerindeki görülebilen belirgin farklılık Rapoport'un çizdiği bu diyagramı destekler niteliktedir (Şekil 2.6). Rapoport'a göre, konut ön tasarım aşamasına değin etken olan veriler, iklim veya yapı malzemesi gibi çevresel koşullar veya bölgenin sahip olduğu sosyo-ekonomik özellikler değil o bölgede yaşayan toplulukların sahip oldukları yerel kültürün normlarından oluşmaktadır (Rapoport, 1983).

Şekil 2.6 : Konut oluşumuna etki eden etmenler ve tasarım süreci (Rapoport, 1983).

Altman'ın çevresel, sosyo-ekonomik ve kültürel olarak üçe ayırdığı konut oluşum sürecini etkileyen etkenlere yerel bir bakış açısı baktığımızda "doğal" ve "kültürel" etmenler olmak üzere iki grupta incelemek olasıdır (Çizelge 2.4).

Çizelge 2.4 : Yerel veriler ve çeşitleri (Çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında tez yazarı tarafından yorumlanmıştır).

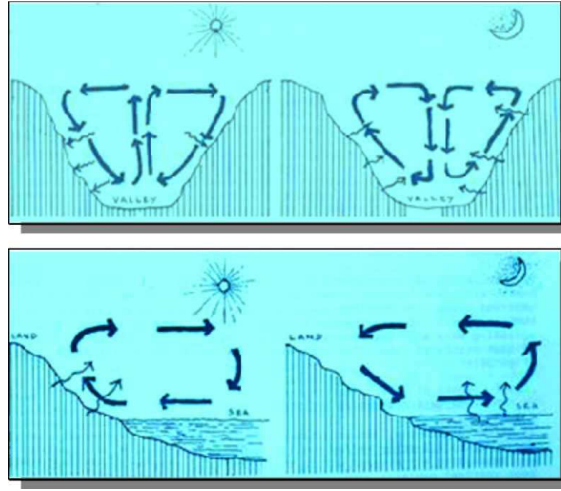

2.5.1 Doğal veriler

Konut tasarımı etkilili olduğu düşünölen doğal veriler topografya, iklim, su kaynakları ve bitki örtüsü-toprak yapısı şeklinde dört temel başlık altında ele alınabilir.

2.5.1.1 Topografya

Geleneksel konut tasarım sürecinde oldukça etkili olduğu bilinen topografya, eğimli araziler ile nehir, göl ve deniz kıyısındaki yerleşimlerde yol sistemlerini ve dolayısıyla da parselasyon düzenini belirleyerek (tek yapı ölçeğinden önce) yerleşim dokusu düzeyinde belirleyici olmaktadır.

Şekil 2.7 : Binaının topografyadaki konumu ve iklimle olan ilişkisi (Yılmaz, 2005).

Farklı yer şekline sahip bölgelerdeki konut yerleşimlerinin gece ve gündüz maruz kalacağı farklı iklimsel koşullar şekil 2.7’de gösterilmektedir (Yılmaz, 2005). Güneş ışıını, hava sıcaklığı, hava hareketi ve nem gibi iklim elemanları, yer şekline bağlı olarak konutlar üzerinde farklı etkiler göstermektedir. Bu farklılıklar farklı bölgelerdeki makro iklimsel verilerle etkileşimi sonucu geleneksel konutu ortaya çıkarmıştır.

Eğimli bir araziye yerleşen konutlar birbirinin güneş ve rüzgarını engellemeden daha yakın bir biçimde yerleştirilebilirler.

Konut yerleşmelerinde bir yükseltinin güneşe bakan yamacında ve arazinin eğimini kullanarak konumlanmanın birçok kazanımları vardır. Böyle bir yerleşmede her konut eşit bir şekilde güneş ve rüzgar gibi doğal kaynaklardan hiçbir engelleme olmaksızın yararlanabilmektedir. Güneydeki bir yamaca yerleşmenin bir başka yararı

ise konutun kış mevsiminde istenmeyen rüzgarlara karşı korunmasıdır. Yaz mevsiminde ise rahatlatıcı gece esintileri eğimli arazideki tüm konutlara ulaşırken düz arazide binalar birbirlerini perdelediklerinden esinti hissedilmemektedir.

Bektaş, geleneksel Anadolu yerleşim dokusunda mahallenin yollarının topoğrafyanın yamacın eğimine dik şekilde konumlandığı, yükselti eğrilerine paralel olduğunu belirtirken evlerin çok büyük bir anfinin basamaklarına oturuyormuş gibi olduğu benzetmesini yapar (Bektaş, 1996).

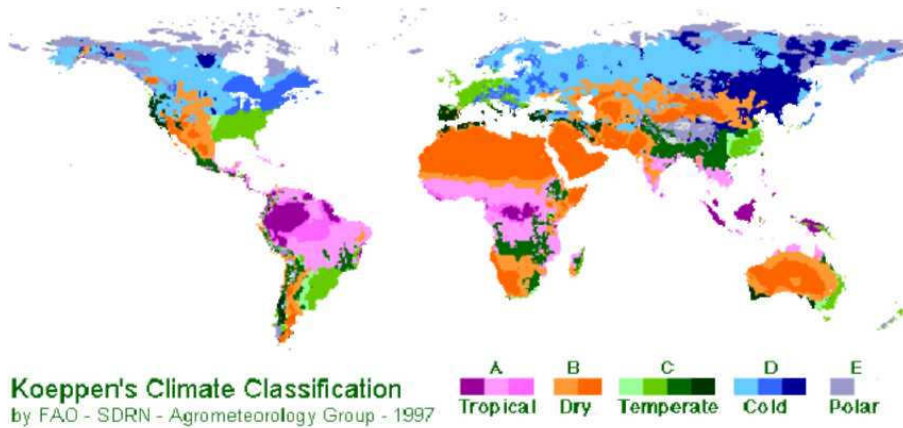
2.5.1.2 İklim

İklimin yerleşim yeri seçiminde olan etkisinin yanında konut tasarımında; mekan organizasyonu, malzeme seçimi, yapım sistemi ve konutun biçimlenmesine olan etkisi çok uzun yıllardan beri bilinmektedir.

İklimsel verileri makro bir bakış açısı ile aldığımızda dünyamızda etkili olan farklı iklim kuşaklarının ve onların getirdiği farklı koşulların varlığı görülebilir.

Koeppen'in sınıflandırmasına göre dünyamızda etkili olan iklimsel bölgeleri 5 ayrı grupta incelenebilir (Şekil 2.8):

- Sıcak-nemli
- Sıcak-kuru
- Ilıman
- Soğuk
- Çok soğuk-kutup bölgeleri (Gürler, 1977)

Şekil 2.8 : Dünya iklim haritası (Anonim-10).

Yerel ölçekle konut tasarımında etkili olması beklenen iklimsel veriler daha çok mikroklimatik özelliktedir. Waal'a (1993) göre, yerel mikroklimatik ve iklimsel davranışlarla ilgili iklim elemanları:

- Güneş ışıınımı
- Hava sıcaklığı
- Hava hareketleri-Rüzgar
- Havadaki nem
- Yukarıdaki etkenlerin birlikteliği ile ortaya çıkan doğal olaylardır.

Güneş ışıınımı

Güneş ışıınımının yeryüzüne bulunulan enlem ve topoğrafik yapılanma nedeniyle farklı şiddet ve oranda ulaşırlar. Güneş ışıınımının şiddeti rakımla birlikte artmaktadır. Gün içindeki ve mevsimler nedeniyle değişen geliş açısı nedeniyle önemli farklılıklar gösterir. Yeryüzündeki güneş ışıınımları temel olarak üç farklı işlev yerine getirirler;

- Aydınlatıcı etki
- Biyolojik etki
- Isıtıcı etki (Gürler, 1977)

Hava sıcaklığı

Sağlık ve fiziksel konfordaki belirleyiciliği nedeniyle yapı tasarımında en önemli ilkim bileşeni olan hava sıcaklığı, bulunulan yerdeki enlem gibi makro iklimsel veriler yanında yerleşimin yüksekliği ve deniz-göl gibi topoğrafik oluşumlara ilişkisine bağlı olarak değişkenlik gösterir. Sahip olunan bitki örtüsü ve topoğrafik konuma bağlı olarak kara ve denizlerin etkisini de mikro iklimsel verilere eklemek gerekir (Karagülle, 2009).

Geleneksel konut tasarımında yaşamın geçtiği iç mekanlarda başta hava sıcaklığı olmak üzere istenilen fiziksel konforu elde etmek için makro ve mikro iklimsel koşullara göre farklı önlemlerin alındığı gözlenir.

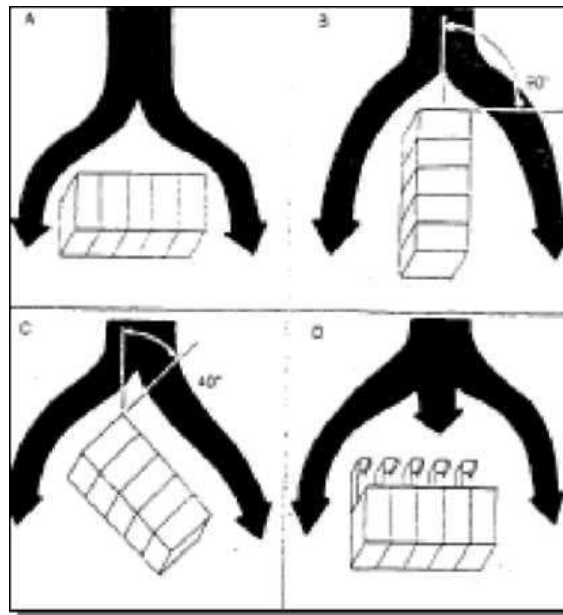
Geleneksel yerleşimlerde iklimin etkisi incelenirken öncelikli olarak yerleşimin bulunduğu iklim bölgesinin geleneksel konutun tek yapı ve doku ölçeğinde nasıl bir

davranışa sahip olacağını belirlediği gözlemlenebilir. Geleneksel konut dokuları incelendiğinde, yerleşim ile iklim koşullarının gerektiği doku ve biçimlenmenin uyumlu varlığı görülebilir. Dünyadaki diğer geleneksel yerleşimlerde olduğu gibi ülkemizdeki konutların oluşum sürecinde de iklim, en etkili olan tasarım verisi olmuştur. Konut içindeki yaşamda fiziksel konforun sağlanması yönünde tercihten öte bir gereklilik olan iklime uyumlu tasarım geleneksel konutlarda tek yapı ölçeğinde mekan kurgusu, yapım sistemi ve malzeme seçimi gibi konularında gündeme gelmiştir (Karagülle, 2009).

Hava hareketleri-Rüzgar:

Tasarım yapılacak alandaki hakim rüzgarın yön ve şiddeti yapının bulunduğu iklim kuşağından gelen makro verilerle birlikte ele alınmalıdır. Örneğin, sıcak-nemli iklim bölgesinde rüzgarı içeri alabilmek için seyrek bir yerleşim dokusu tercih edilirken, sokakların da hakim rüzgar yönünde oluşturulması önerilmektedir. Soğuk bir iklim bölgesinde ise rüzgar kış koşullarında sert esen rüzgarlar, ısı kaybına neden olduğu için yoğun ve sık yerleşim dokusu tercih edilir.

Konutun sahip olacağı form belirlenirken rüzgarın olumlu etkisinden yararlanılabilir veya olumsuz etkisinden korunma yolları aranır. Rüzgarın serinletme etkisinden en üst düzeyde yararlanmak amacıyla bina kabuk yüzey alanı artırılırken, ısı kaybı kaygısı duyulan kuru-sıcak ve soğuk iklimlerde ise yüzey alanını en düşük seviyede tutan kompakt bina formları kullanılır (Şekil 2.9).

Şekil 2.9 : Yapının konumu ve rüzgar etkisi (Dörter, 1994).

Konut tasarımı bulunulan iklim kuşağına bağı olarak plan düzeyinde yapılacak düzenlemelerle hava akımının hızı artırılabilir veya düşürülebilir. Örneğin, duvardaki pencerelerin sayısı ve duvar üzerindeki yatay-düşey konumları düzenlenerek homojen bir hava akımı oluşturulabilir.

Havadaki nem oranı ve yağış

Havadaki nem oranının insanın fiziksel konforunda ihmal edilemeyecek kadar önemli bir etkisi vardır.

Yağışlar, bölgenin sahip olduğu iklim koşullarına bağı olarak konut tasarımı yapı formu ve onun biçimlenmesinde kullanılan elemanlar şeklinde etkili olabilmektedir. Örneğin yağışın ağırlıklı olarak kar şeklinde olduğu soğuk iklim kuşaklarında kar yükü nedeniyle eğimli bir çatı örtüsü söz konusudur. Sıcak bir iklimde güneşten korunmak ilk planda etkili iken yoğun yağış alan bir bölgede yağış, daha öne çıkan tasarım verisidir.

İklimle uyumlu tasarım

Oral ve Manioğlu iklimle uyumlu tasarım konusunda yaptıkları çalışmada tasarım parametrelerini yerleşim ve tek yapı (bina) ölçeğinde iki başlıkta incelemişlerdir. Yerleşim ölçeğini, "yer" ve "yerleşme dokusu" (bina aralıkları) olmak üzere iki bölümde; tek yapı ölçeğini ise "binanın formu", "yönlendiriliş durumu" ve "bina kabuğu" şeklinde ele almışlardır (Oral ve Manioğlu, 2005).

Aru'ya göre (1998), iklim koşullarının geleneksel yerleşmelere olan etkisi konusunda, çok sıcak ve soğuk iklimlerde; sık içine kapalı yoğun dokular söz konusudur. Çok sıcak ve çok soğuk iklim koşullarının hakim olduğu bölgelerde konutlar birbirlerini iklimsel etkilerden korumak amacı ile yoğunlaşmışlardır. Her iki bölgede ısı korunumu için ortak amaç, dış ortamdaki aşırı sıcaklık değerlerinden bina yüzey alanını azaltarak korunmaktır.

Geleneksel konutlarda iklimin bina biçimlenmesinde olduğu kadar bina kabuğunda kullanılan yapı malzemeleri ve yapı sistemlerinin iklime uyumlu oldukları gözlenir.

Nemli-sıcak bir iklimde iç mekandaki rahatsız edici nemliliğin doğal havalandırma ile dağıtılması amacıyla yüksek tavanların izin verdiği ölçüde büyük pencereler

tercih edilmiştir. Soğuk bir iklim bölgesinde ise kış aylarındaki iklim koşullarını öne çıkartan önlemler alınacağından pencerelerin küçük tercih edildiğinin gözlemlenir.

Geleneksel konutların çatı örtüsünün formu ve malzemesi de bulundukları iklimle uyumlu olacak şekilde yapılmıştır.

Konutların eşit bir şekilde yinelenebilir enerji kaynağı olan güneş ve rüzgardan yararlanabilmesi, birbirlerini gölgede bırakmamaları, bir başka deyişle doğal kaynaklardan yararlanmalarına olanak vermek için araziye yerleşimin uygun bina aralıkları ile dikkatle yapılması gereklidir.

2.5.1.3 Su kaynakları

Geleneksel yerleşimlerde su öncelikli yeri olan bir doğal veridir. Su geleneksel yerleşimlerin yerini, biçimini ve içinde yaşayan insanların sosyal hayatını yönlendirebilir. Su verimlilik demektir. Bu açıdan genelde geleneksel yerleşimlerde görebileceğimiz karakteristik bir özellik su kıyılarına veya su kaynaklarına yakın vadi yamaçlarına yerleşmektir.

2.5.1.4 Bitki örtüsü ve toprak yapısı

Konut yapılarının tasarımında etkili olan doğal verilerden olan çevredeki bitki örtüsü, psikolojik yararlılıkları yanında konutun yakın çevresinde oluşan mikroklimaya da önemli katkıları vardır. Diğer doğal verilerde olduğu gibi konutun bulunduğu iklim kuşaklarına bağlı olarak bitki örtüsünden bilinçli bir şekilde yararlanılmalıdır.

Konut tasarımında yapısal peyzaj elemanlarının iklime uyumlu bir şekilde kullanılması ile iklimsel yararlılıklar elde edilebilir. Malzeme ve doku yönüyle uygunpeyzaj elemanları kullanarak yapı yüzeylerinin veya konut çevresindeki açık alanların gölgelenmesi, yapısal peyzaj elemanlarının bu anlamdaki kullanımına örnek olarak verilebilir (Givoni, 1998).

2.5.2 Kültürel veriler

Atik ve Erdoğan, Mazumdar & Mazumdar'ın (1994)³ "sosyal değerler ve mimarlık" isimli makalesine atıfla mimari ürünü oluşturan mimari değerlerin varlığına dikkat

3 Mazumdar, S. & Mazumdar, S., 1994, "Societal Values and Architecture: A Socio-Physical Model of Interrelationships" Journal of Architecture and Planning Research, Locke Serence Publishing company, Inc. Chicago, USA

çekmekte ve mimari değerlerin de sosyal normların oluşturduğu sosyal değerler tarafından etkilendiğine vurgu yapmaktadırlar. Sosyal değerlerin kültür tarafından düzenlendiğini, paylaşılan inanç ve fikirler gibi derin ve oturmuş kanaatler olduğunu aktarırlar. Bu düşünceye göre, toplumdaki insanların rollerini, birbirleriyle ve çevreyle olan ilişkilerini, insanların dünya görüşlerini, inançlarını ve o toplumla ilgili genel fikirleri içermektedir ve bu fikirler, daha tanımlanabilir olan sosyal normları doğurur. Sosyal değerlerle etkileşim içindeki sosyal normlar ise daha spesifik bilgiler, fikirler, neyin tercih edileceği konusundaki öğütler ve kurallardan oluşur (Atik ve Erdoğan 2007).

Turgut (1990) Altman'ın konut araştırmalarını, tarihsel ve kültürel bir perspektifte ele aldığını belirterek konutu kültür ve çevre ilişkilerinin bir yansıması olarak incelediğini aktarır. Bu değerlendirmeler ışığında temel olarak Turgut'un benimsediği ve aşağıda açıklanan kültür bileşenleri, bu çalışma kapsamında aynı alt başlıklarla ele alınması uygun bulunmuştur. Bu başlıklara White (1959)'ın kültürel etkenler içine dahil ettiği teknoloji bileşenini de eklemenin daha doğru olacağı düşünülmüştür.

- Çevresel imgeler (kişisel deneyim; eğitim; inanç yapısı; mahremiyet vb. gibi değer yargıları)
- Toplumsal yapı (etnik yapı ve dil)
- Aile yapısı, akrabalık norm ve kuralları (nüfus ve demografik yapı; aile büyüklüğü)
- Konuta ait yaşam şekli (geleneklere uygunluk; komşuluk ilişkileri)
- Teknoloji (yapı ve yapım teknolojisi)

2.5.2.1 Çevresel imgeler

Kullanıcı grubunun konut formuna ve yaşam şekline ait dünya görüşleri, değerler ve ideallerin oluşturduğu imgeler oldukça önemlidir.

Rapoport(1977)'a göre geleneksel değerlerin tartışılmadığı, kutsallığın çok önemli olduğu toplumlarda çevresel imgelerin tüm ölçeklerde çevreye yansıdığı görülür (Turgut, 1990).

Mahremiyet

Gür mahremiyeti, toplumsal içerikli bir tanımla "bir kişinin veya grubun ortamı ile kurmak istediği toplumsal ilişkilerde denetim hakkını elde tutması veya elde tutma isteği" şeklinde tanımlar (Gür,1996). Bu nedenle, farklı kültüre sahip olan kişiler için tasarlanacak konutlara ait mekanların tasarımında ve detaylandırılmasında farklılıklar olabilecektir.

Gelenekler, örf ve adetler

Gelenek sözcük olarak "kültür ile ilgili olan ve önceki nesillerden devralınanlar" ve "birikmiş/biriktirilmiş deneyimler ve bunların süreklilik kullanımı"⁴ şeklinde ifade edilmektedir.

2.5.2.2 Toplumsal yapı

Akıncı, toplumsal yapıdan toplum içi ilişkiler anlaşıldığı gibi, diğer yandan ilişkileri yönlendiren ideolojileri de içeren karmaşık bir bütün olduğunu ifade eder. Buna göre bu bütün içinde toplumun ortak olarak benimsedikleri tavırlar/anlayışlar olarak tanımlayabileceğimiz toplumsal değer yargıları da bulunmaktadır. Toplumsal yapıyı alt yapı ve üst yapı olarak iki ayrı bölümde incelemek mümkündür. Ekonomik öğelerden oluşan alt yapı, üretim ile mülkiyet arasındaki ilişkileri anlatırken; üst yapı, alt yapı ile tanımlanamayacak olan din, ahlak, siyaset gibi ilişkileri içermektedir. Özellikle bu üst yapı verilerinin konut oluşumuna olan etkisi daha büyüktür (Akıncı, 2000).

2.5.2.3 Aile yapısı, akrabalık norm ve kuralları

Turgut, evlilik ve aile kurumlarının akrabalık sisteminin birer parçası olması nedeniyle "aile yapısı, akrabalık norm ve kurallarının" kültürel bir bileşen olarak incelenmesini gerektiğini düşünmektedir.

Turgut, çalışmasında;

- Ev halkının demografik strüktürü, ilişkileri, rolleri,
- Evlilik biçimi ve akrabalık ilişkileri ile kurallarını

4 Concise Oxford Dictionary, Oxford, Clarendon Pres, 1954, s.1353

kültür-davranış-mekan etkileşim sistemi içindeki yeri ve önemi yönüyle sistem elemanı olarak seçmiştir (Turgut, 1990).

2.5.2.4 Konuta ait yaşam şekli

Kişilerin sahip oldukları işin niteliği ve gelir seviyesi genel olarak konutun yeri, konut tipi ve büyüklüğünü belirleyebilmektedir. Diğer yandan, kırsal alanda yapılacak bir konut ile kentsel bir bölgede yapılacak bir konut, arsa ve konut büyüklüğü, yapılan işe bağlı olarak işlevsel farklılıklar nedeniyle aynı olmamaktadır.

Konut kullanıcılarının sosyo-kültürel yapılarındaki farklılıklar, gelir düzeylerindeki değişimden bağımsız olarak konuta ait yaşam şeklini de farklılaştırmaktadır. Konut, içinde barındırdığı mekanlara ilişkin işlevsel ve kültürel anlamlar yanında, konutun formu, kullanılacak yapı malzemelerinin seçimi ve mekan büyüklüğünde belirleyici olarak toplum içinde bir statü göstergesi olabilmektedir (Karagülle, 2009).

2.5.2.5 Teknoloji

White kültürden bahsederken kültürü, en geniş kapsamı ile insanın yaptığı, yarattığı her şey olarak tanımlanmaktadır. Kültür, üretim, ulaşım, iletişim, teknoloji gibi maddi kültür bileşenleri ile örf, töre, adet, görenek, idealler gibi manevi kültür bileşenlerini içine alır (White, 1959). Teknolojinin bir kültürel veri bileşeni olarak kabul edilmesinin nedeni onun yerel verilerin özümsemesi ve mimariye yansımada, ‘yer’ ile kurulan ilişkinin bir aracı olarak kullanılmasıdır.

Doğal ve kültürel yerel veriler bir yerleşimin mimarisini ve mimari karakteristiğini etkilemektedirler. Bu açıdan bir yerleşim mimarisinde farklı boyutlarda örüntüler ortaya çıkmaktadır. Yerel verilerin yerleşim mimarisi üzerinde oluşturmuş olduğu bu örüntüler farklı boyutlarda olabilir ve bir dil oluşturabilir.

2.6 Örüntü Dili ve Mimari Örüntü Seviyeleri

Örüntü seviyelerinin açıklanacağı bu kısımda mimari kurguları değişik ölçeklerde yorumlamak için kullanılacak olan kavramsal araçlar tanımlanmaktadır. Tektonik bağ, organik ara yüz ve çevresel omurga Alexander'in ‘örüntülerinin’ eşleştirildiği ölçek düzlemleri olarak düşünülmüştür.

Christopher Alexander'in ‘Bir Örüntü Dili’ (A Pattern Language, 1979) adlı çalışmasına referans ile ‘mimari örüntü’ (architectural pattern), Alexander'in (1979)

öne sürdüğü gibi "bir bağlam, o bağlamdan kaynaklanan bir problem, ve problemi çözmeye yarayan kültürel yaklaşımın kesişimi" olarak görülmüştür.

Alexander(1979)'in 'örüntü' ve 'örüntü dili' tanımları aşağıdaki nedenlerle dolaylı bu tez için uygun görülmektedir:

Birinci neden, Alexander'ın terminolojisinin kültürel kimliği açıklayıcı yönüdür. Eğer belirli bir mimari bağlamın 'örüntü dili' kültürel kimlik ile özdeşleştirilebiliyorsa 'örüntüler' mimarlık ve kültür arasındaki süreklilik hakkında pek çok açıklama getirebilirler. Bu kapsamda mimari elemanlar ve kompozisyonlar 'örüntü dilinin' kelime hazinesi olarak yorumlanabilir (Kavas, 2009).

İkinci neden, 'örüntü' kavramının soyut tanımının kırsal yerleşime ilişkin farklı ölçek boyutlarını açıklama kapasitesidir. Örneğin, mimari ölçekteki bir 'örüntü' kolaylıkla yerleşim ölçeğindeki bir 'örüntünün' alt kümesinde düşünülebilmektedir. Çevresel uyum da değişik ölçek düzeylerinde bulunan çok düzeyli 'örüntüler' arasındaki bu süreklilik olarak görülebilir (Kavas, 2009). Alexander da (1979), 'örüntüler' arasındaki bu özgün ilişkilerin belirli bir kültürün 'örüntü dilini' türettiğini öne sürmektedir.

2.6.1 Tektonik bağ

Tektonik bağ (tectonic joint), kültürel bütünlüğü mimari detay ölçeğinde temsil eder.

Tektonik bağ, yapıdaki yük aktarımı ara yüzlerinin ve malzeme geçişlerinin kültürel varyasyonudur. Norberg-Schulz'un (1980) ifadesiyle, tektonik bağ "çevresel karakterin yoğunlaştığı odak noktası" olarak düşünülebilir.

2.6.2 Organik arayüz

Organik ara yüz (organic interface) insan-çevre bütünlüğünün konut ölçeğindeki mimari temsilidir. Burada 'ara yüz' konut ile çevrenin bütünleştiği ve etkileşime girdiği mekânı tanımlayan bir soyutlama olarak düşünülmüştür. Ara yüz, iç ve dış mekânlar arasındaki 'süreklilik estetiğini' sınırların yumuşatılmasıyla vurgular (Berleant, 1991) Organik ara yüz, "süreklilik estetiğinin" temel göstergesi olduğu gibi organik ara yüzün temel birimi de tektonik bağdır.

2.6.3 Çevresel omurga

Çevresel omurga (environmental armature) sürekli bir organik ara yüz zinciridir. ‘Omurga’ (armature) kavramı etrafında ikincil elemanları toplayan taşıyıcı bir yapıya işaret eder. Söz konusu ikincil elemanlar tek başlarına bir anlam ifade etmeseler de ‘omurga’ etrafında bir araya gelişlerindeki birbirini destekleme mantıkları kararlı bir yapının oluşmasını sağlar.

Tez araştırmasının üçüncü bölümünde yapılan alan çalışmasında, doğal ve kültürel yerel verilerin etkisi ile oluşan mimari örüntüler ve örüntü dillerini sürdürülebilirlik bağlamında belli bir düzen içinde değerlendirmek ve analiz etmek için bu bölümün sonunda yeşil bina değerlendirme sistemleri ve sertifika programları incelenecektir.

2.7 Sürdürülebilirlik Değerlendirme Sistemleri ve Sertifika Programları

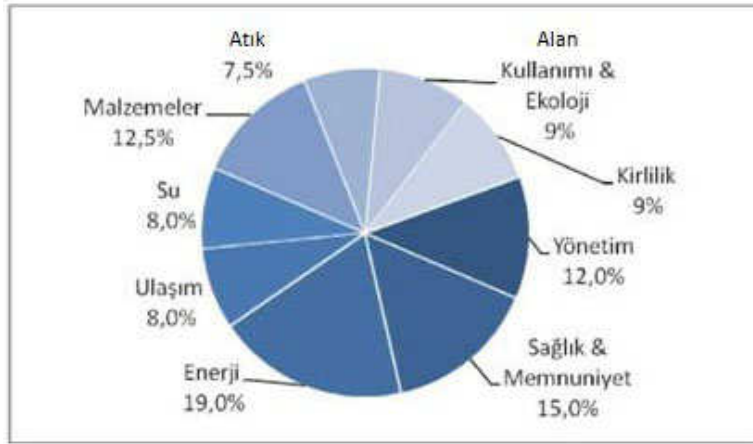
Yapıların çevresel etkilerinin objektif ve somut olarak ortaya konmasında yeşil bina değerlendirme sistemleri ve sertifika programlarının önemli rolü vardır. Bu amaçla geliştirilen, Yaşam Döngüsü Değerlendirme (YDD) yöntemleri ve kriterlere dayalı sertifika programları olmak üzere başlıca iki gruba ayrılmaktadır. YDD yöntemleri genellikle yapıların tasarım aşamasında, malzeme ve ürün seçimi, servis sistemi seçeneklerinin değerlendirilmesi gibi amaçlarla kullanılmakta olup, kapsamı sınırlıdır. Kriterlere dayalı değerlendirme ve sertifika programları ise yapıları daha geniş kapsamlı ve objektif değerlendirmeye tabi tutması, kolay uygulanabilmeleri ve sonuçların kolay anlaşılır olması açısından ön plana çıkmıştır (Sev ve Canbay, 2009).

İngiltere’de, 1990 yılında Yapı Araştırma Kurumu (BRE) tarafından ortaya konan ‘Yapı Araştırma Kurumu Çevresel Değerlendirme Metodu’ (BREEAM) programların ilkidir. Bu metodu LEED® (ABD), SBTool (Uluslar arası), EcoProfile (Norveç), PromisE (Finlandiya), Green Mark for Buildings (Singapur), HK-BEAM ve CEPAS (Hong Kong), Green Star (Avustralya), SBAT (Güney Africa), CASBEE (Japonya) ve Environmental Status (İşveç) gibi çok sayıda metot izlemiştir. Bugün World Green Building Council (Dünya Yeşil Bina Konseyi - WGBC) üyesi birçok ülkenin, büyük oranda kabul ettiği dört metot bulunmaktadır. BREEAM, LEED, Green Star ve CASBEE olarak sıralanan bu sistemlerin yanı sıra uluslararası katılımı SBTool da çeşitli ülkelerde ulusal koşullara uyarlanarak kullanılmaya başlanmıştır.

2.7.1 Uluslararası sürdürülebilir bina değerlendirme sistemleri

2.7.1.1 BREEAM (www.breeam.org)

BRE, çevresel politikaların sürekli güncellenmesi ve yerel koşullarla harmanlanması gereğine dikkati çekmektedir. Kurumun BREEAM'i oluştururken hareket noktası, sürdürülebilir kalkınmanın en geniş kapsamlı bileşeni olan çevresel kalkındır. Kategoriler; Yönetim (Management), Sağlık ve Memnuniyet (Health and Well-being), Enerji (Energy), Ulaşım (Transport), Su (Water), Malzeme (Material), Atıklar (Waste), Kirlilik (Pollution) ile Arazi Kullanımı ve Ekoloji (Land use and ecology) olmak üzere dokuz grupta toplanmıştır (Şekil 2.10).

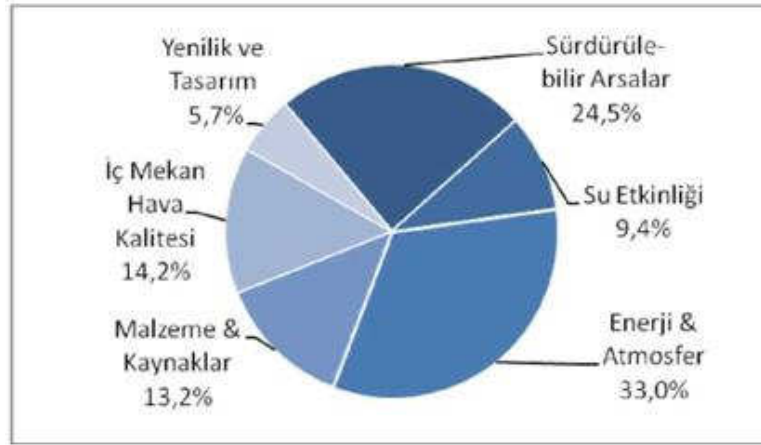
Şekil 2.10 : BREEAM Europe performans kategorileri ve dağılımı (Sev ve Canbay,2009).

2.7.1.2 LEED (www.usgbc.org/LEED/)

Amerikan Yeşil Binalar Konseyi (USGBC) tarafından geliştirilerek, 1998 yılında uygulamaya geçirilen 'Enerji ve Çevresel Tasarımda Liderlik' (LEED®) programının hedefi yapı sektöründe payı olan tüm kişi ve kuruluşların, yapıların yaşam döngüsü sürecinde oluşturdukları çevresel etkilere dikkatini çekerek, faaliyetlerini ve ürünlerini bu etkileri azaltmak doğrultusunda geliştirmeleridir.

Yeni Yapılar ve Büyük Onarımlar için LEED v3.0 (NC) sertifikasyon sistemi 6 kategoriden oluşmaktadır. Bu kategoriler Sürdürülebilir Arsalar (Sustainable Sites), Su Etkinliği (Water efficiency), Enerji ve Atmosfer (Energy and Atmosphere), Malzemeler ve Kaynaklar (Materials and Resources), İç Mekân Çevre Kalitesi (Indoor air quality) ile Tasarım ve Yenilik (Innovation and Design) olarak

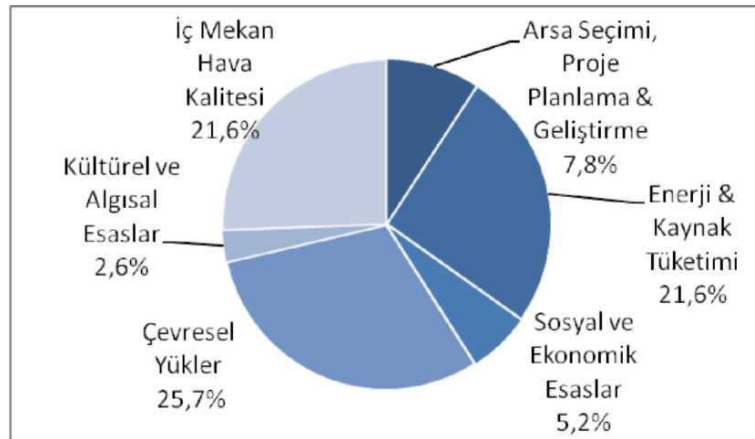
sıralanmaktadır. Bu kategorilerin her yapı tipi için bütün içindeki oranları farklılaşmaktadır (Şekil 2.11).

Şekil 2.11 : LEED® NC (Yeni Yapılar ve Büyük Onarımlar) v 3.0 performans kategorileri ve dağılım (Sev ve Canbay,2009).

2.7.1.3 SBTool (www.iisbe.org/)

SBTool tek başına doğrudan yapılara uygulanmayan, genel bir değerlendirme çerçevesi olup, çeşitli ülkelerin bu kalıbı alarak, ülkesel ve bölgesel koşullarına uyarlamasını öngören bir araçtır. Değerlendirmede esas alınan performans kriterleri; Arsa Seçimi, Proje Planlama ve Geliştirme (Site selection, Project planning and Development); Enerji ve Kaynak Tüketimi (Energy and Resource Consumption); Çevresel yükler (Environmental Loadings); İç Mekan Çevre Kalitesi (Indoor environmental quality); Servis kalitesi (Service quality); Sosyal ve ekonomik esaslar (Social and Economic Aspects); Kültürel ve Algısal Esaslar (Cultural and Perceptual Aspects) olmak üzere 7 kategoride ele alınmaktadır (Şekil 2.12).

Şekil 2.12 : Kanada'ya uyarlanan SBTool performans kategorileri ve dağılım oranları (Sev ve Canbay,2009).

2.7.2 Bölüm sonucu

Sürdürülebilirlik açısından yerleşim planlaması ve mimari tasarımda yerel veri kullanımının önemi büyüktür. Bu bakımdan tezin bu bölümünde, çalışma kapsamında yer alan kavramlar ve yöntem açısından kullanılan araçlar var olan literatürden yararlanarak açıklanmış ve tartışılmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde; çevre kavramı, insan-çevre etkileşimi ve bu etkileşimler nedeniyle meydana gelen çevresel sorunlar ele alınmıştır. Çevresel sorunların artışı sonucunda ortaya çıkan sürdürülebilirlik kavramı, kapsamı, önemi ve bu konuda mimarlık alanında yapılan çalışmalar ortaya konmuştur. Yapılan araştırmalar sonucunda sürdürülebilirlik mimarlık alanında ‘yerellik’ yaklaşımı ve bu yaklaşımdan etkilenen geleneksel mimarinin önemli bir yerinin olduğu görülmüş ve vurgulanmıştır. Yerellik yaklaşımının değişkenlerini oluşturan yerel veriler ve bileşenleri açıklanmıştır. Bunların yanında yapılacak olan alan araştırmasında mimari oluşumları değişik ölçeklerde yorumlamak için kullanılacak ‘örüntü’ ve ‘örüntü seviyeleri’ gibi kavramsal araçlar tanımlanmıştır. Bölümün son kısmında ise alan çalışması için belirlenen yerleşimlerin sürdürülebilirlik bağlamında karşılaştırmalı olarak değerlendirmesinde yararlanılacak yeşil bina değerlendirme sistemleri ve performans ölçütleri ele alınmıştır. Bu sistemlerden yararlanarak çalışmaya özgü farklı bir tablo oluşturulmasının gerekçeleri aşağıda belirtilmektedir.

Yeşil Bina Değerlendirme Sistemleri ilk uygulamaya girdiği 1990 yılından bu yana dünya genelinde giderek yaygınlaşmış ve kabul görmüştür. Ancak gelişmiş ülkelerde, ulusal ve bölgesel koşullara göre hazırlanmış olması bakımından, bu sistemlerin diğer ülkelerde doğrudan uygulanması bazı zorlukları da beraberinde getirmektedir.

Yeşil bina değerlendirme sistemleri çevresel konuların yanı sıra ekonomik ve sosyal konuları da içermeli ve bunlar ‘sürdürülebilir’ bina değerlendirme sistemleri adını almalıdır.

Geliştirilmesi veya uyarlanması beklenen ulusal/bölgesel bir değerlendirme metodunun etkili ve uygulanabilir olması hedefleniyorsa, performans kriterleri ve gösterge sınırlarının, gerek iklim, coğrafya ve doğal kaynak kapasitesi, gerekse ekonomik ve sosyal koşullar açısından, ulusal koşullara bağlı olarak belirlenmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak daha önce de belirtildiği gibi değerlendirme ve sertifika sistemlerinin hiç birinin değerlendirme kriterleri tek başına tüm dünyadaki yapı stoğu için kullanılamaz. Bu sonuçtan yola çıkarak, tez çalışmasının üçüncü bölümünde incelenecek yerel yerleşimler için bu üç değerlendirme sisteminin performans kategorileri, dağılım oranları, değerlendirme parametreleri(ölçütleri) incelenmiş ve bunlardan kapsamlı bir değerlendirme tablosu oluşturulmuştur. Bu tablonun başlangıç aşamasında Zinzade(2010)’nun tez çalışmasındaki performans kategorileri hakkında yapmış olduğu tablo, yapılacak çalışma için uygun görülerek ana başlıkları ile kullanılmıştır (Çizelge 2.5). Daha sonra, her bir ana başlığın alt değerlendirme ölçütleri dahil oldukları sistemler içerisinde geleneksel yerleşimler açısından tez yazarı tarafından irdelenerek, uygun bulunanlar, örnekler üzerinde aranmıştır.

Çizelge 2.5 : Yeşil bina değerlendirme sistemleri performans kategorileri (Zinzade, 2010).

1. KENTSEL TASARIM VE ARSA GELİŞTİRME (SBTOOL) 1.1 Kentsel Tasarım 1.2 Arsa Geliştirme
2. SÜRDÜRÜLEBİLİR ARAZİLER (LEED) 2.1 Arsa Seçimi (SBTOOL) 2.2 Proje Planlaması (SBTOOL) 2.2.1 Ulaşım (BREEAM) 2.2.2 Sosyal ve Ekonomik Esaslar (SBTOOL) 2.2.3 Kültürel ve Algısal Esaslar (SBTOOL) 2.2.4 Servis Kalitesi (BREEAM)
3. SU ETKİNLİĞİ (LEED)
4. ENERJİ VE ATMOSFER (LEED)
5. MALZEME VE KAYNAKLAR (LEED) 5.1 Atık (BREEAM)
6. İÇ MEKAN HAVA KALİTESİ (LEED)
7. TASARIMDA YENİLİK (LEED)
8. BÖLGESEL ÖNCELİK (LEED)
9. ÇEVRESEL YÜKLER (SBTOOL) 9.1 Kirlilik (BREEAM)
10. YÖNETİM (BREEAM)

3. ALAN ÇALIŞMASI: AKSEKİ-İBRADI VE PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZALARI YERLEŞİM VE MİMARİSİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ

3.1 Yöntem

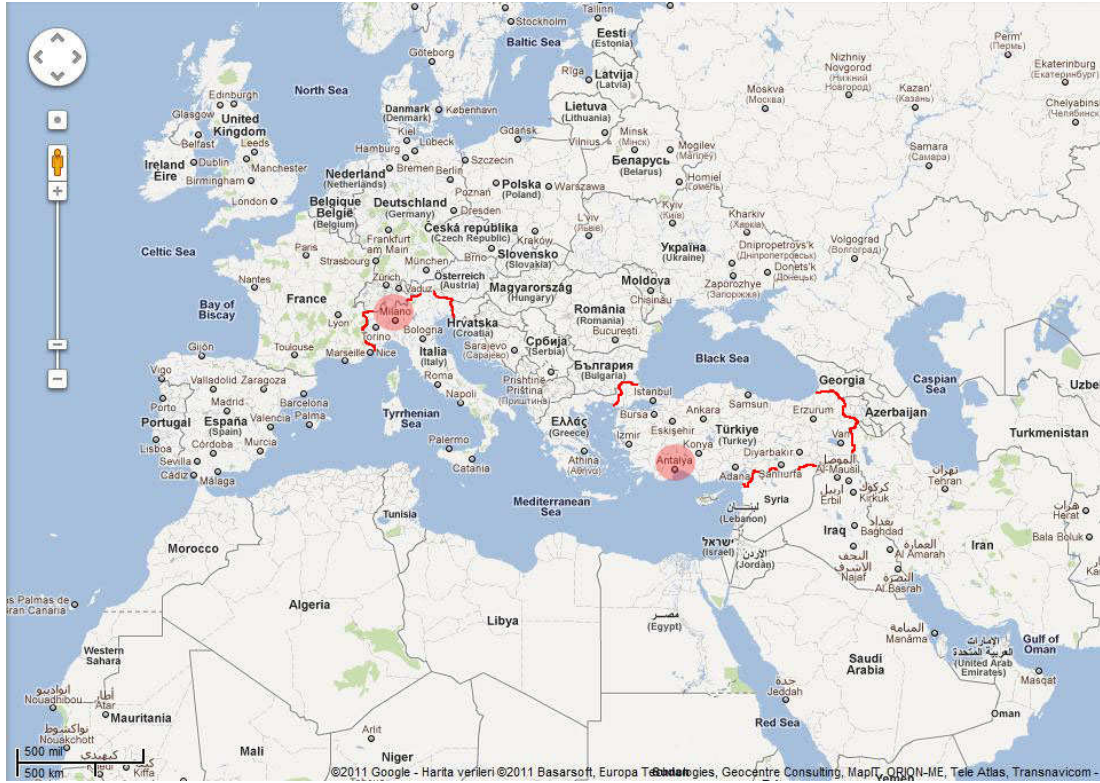
Alan çalışmasında seçilen iki yerleşim bölgesi için analiz ve karşılaştırma yöntemleri kullanılmıştır. Kullanılacak olan analiz yöntemleri ile belirlenen yerleşimler, sahip oldukları doğal ve kültürel veriler ve bu yerel verilerin bölgenin mimarisine etkisi incelenmiştir. Karşılaştırma yöntemiyle ise, öncelikle bu iki farklı yerleşimdeki geleneksel mimaride doğal ve kültürel veri kullanımına örnek olabilecek benzerlik ve farklılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır. Daha sonra bu yerleşimlerde, geleneksel mimari oluşumunda doğal ve kültürel veri kullanımının değişimi ve bu değişimin boyutları karşılaştırılmıştır. Sürdürülebilirlik bağlamında ele alınan bu araştırmadaki karşılaştırma yönteminde kullanılan ana parametreler, daha önce de bahsedilen sürdürülebilirlik kriterleri de diyebileceğimiz, sürdürülebilir mimarlığın temelini oluşturan olan kültür değerleri, topografya ve iklim gibi doğal ve kültürel yerel verilerin mimari ile uyumunu sorgulayan kriterlerdir. Karşılaştırılma sürecindeki analiz çalışması için gerekli bilgiler birçok kaynak araştırılarak elde edilmiştir.

Geleneksel yerleşimlere ait bilgiler aşağıdaki yöntemler kullanılarak elde edilmiştir;

- Literatür çalışması (Geleneksel Akseki-İbradı evleri ve Walser evleri; bölgedeki yerel veriler; bölgede yerel veriler ile mimari tasarım),
- Geleneksel konutların planları ve rölöveleri, fotoğraf ve videoları,
- Tez yazarının elde ettiği eski evlere ilişkin gözlem çalışması,
- Kullanıcılar ve bölge hakkında bilgi sahibi akademisyenler ile detaylı görüşmeler.

3.2 Akseki-İbradı ve Piemonte-Val D'Ossola Havzaları Yerel Verileri, Yerleşim ve Mimarisinin Karşılaştırmalı Analizi

Alan çalışmasında mesafe açısından birbirine uzak iki ülkeden, kısmen benzer doğal verilere sahip (Çizelge 3.1), Antalya yakınlarındaki Akseki-İbradı Havzası ve Piemonte yakınlarındaki Piemonte-Val D'Ossola Havzası'ndaki geleneksel yerleşmeler seçilmiştir (Şekil 3.1).

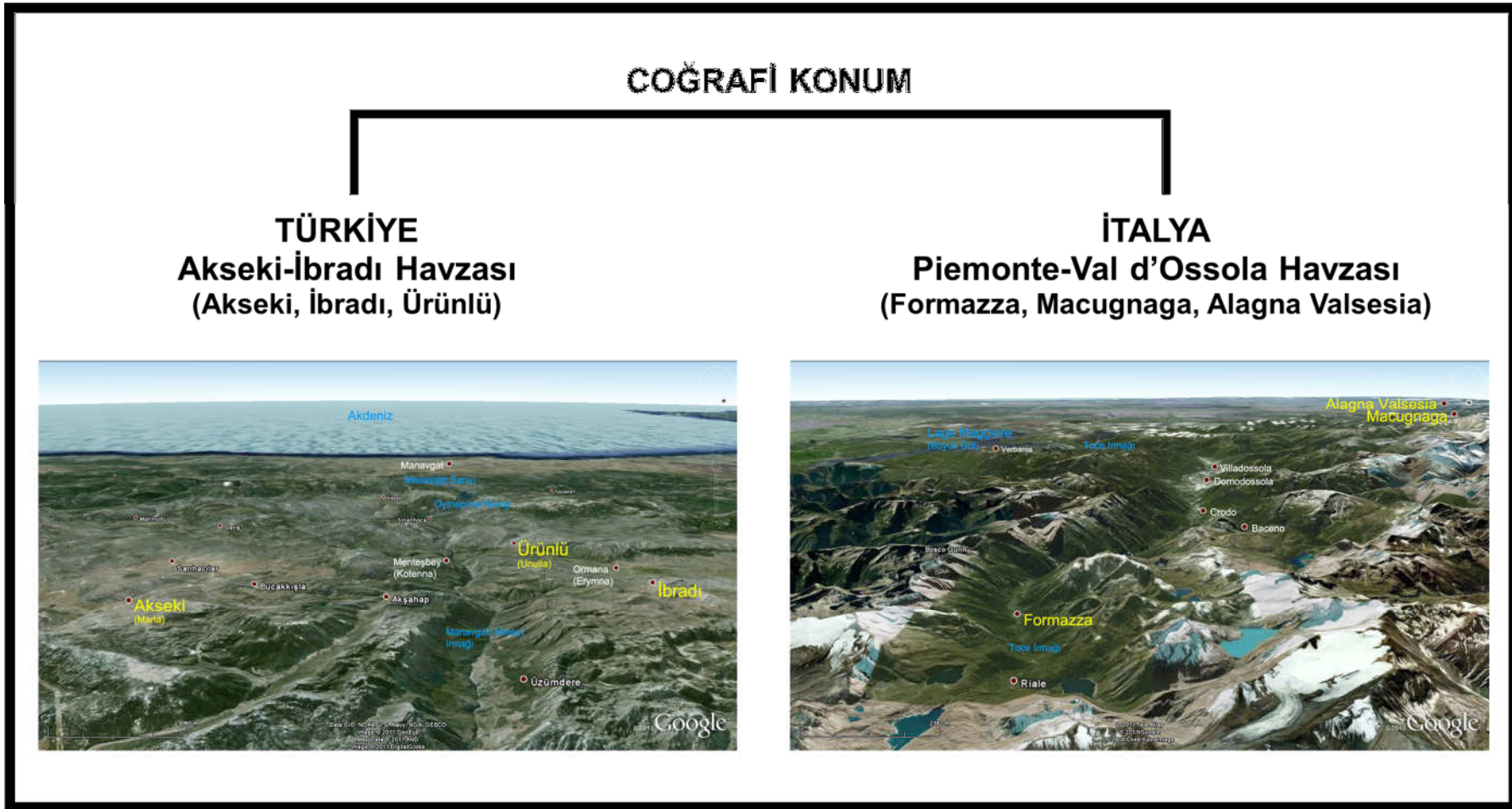
Şekil 3.1 : Akseki-İbradı Havzası(Antalya, Türkiye) ve Piomente-Val D'Ossola Havzası(Piemonte, İtalya)'nın yeryüzündeki konumları (Google Maps 2011, şekil tez yazarı tarafından yorumlanmıştır).

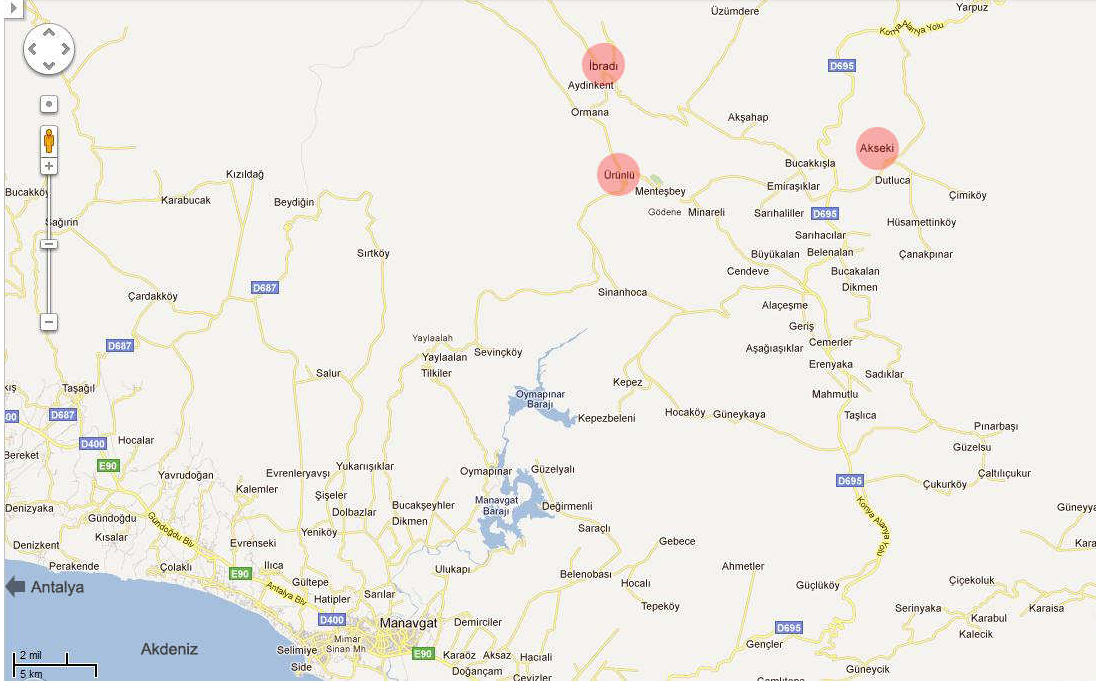
3.2.1 Akseki-İbradı Havzası yerel verileri, yerleşim ve mimarisi

3.2.1.1 Genel ve coğrafi konumu

Akseki-İbradı Havzası Antalya ili sınırları içerisinde ve şehir merkezinin kuzey doğusunda yer alan bir vadidir. Alan araştırması açısından örnek olarak seçilen Ürünlü (Unulla) köyü de Antalya ilinin, İbradı ilçesine bağlı bir dağ köyüdür. İbradı'ya 9 km., Manavgat'a 50 km., Antalya'ya 180 km. mesafededir (Şekil 3.2). Köyün etrafı Toros dağlarıyla çevrili ve denizden yüksekliği 750 metre'dir.

Çizelge 3.1 : Çalışma alanlarının coğrafi ve topografik konumlarının karşılaştırılması (Google Earth 2011, çizelge tez yazarı tarafından yorumlanmıştır).

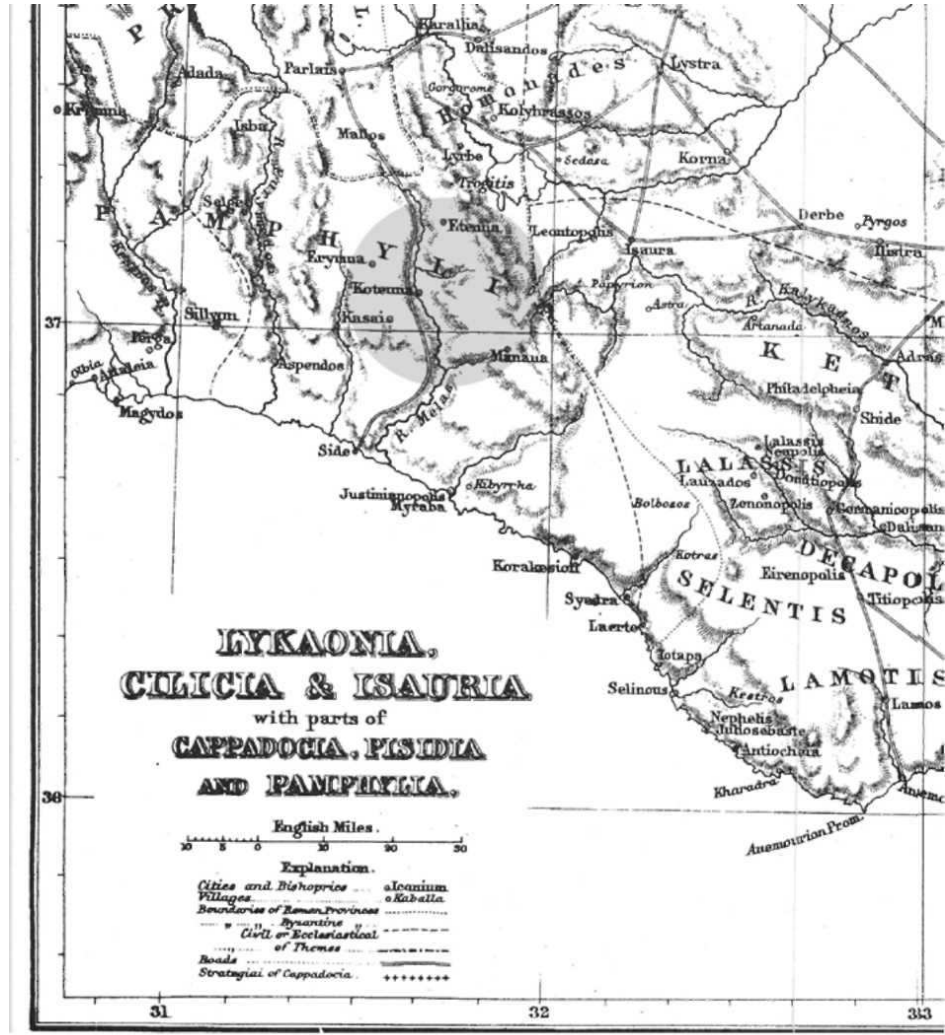
Şekil 3.2 : Akseki, İbradı ve Ürünü'nün genel ve coğrafi konumu ve Antalya'nın diğer yerleşimleri ile bağlantısı (Google Maps 2011, şekil tez yazarı tarafından yorumlanmıştır).

3.2.1.2 Tarihsel bağlam

Köyün ismi, Defter-i Hakani'de (Tapu Kadastro Müdürlüğü) 'Unulla' olarak geçer. Aynı zamanda Muratlar, Şahap, Pirlüs adındaki mahalleler de kayıtlıdır. Kayıtlara göre köye üç soy yerleşmiştir. Bunlar Orta Asya'nın Buhara, Semerkant yöresinden gelen ve adı Bodas, Savaş, Kaplanca olan soylardır (Anonim-1).

Psidya sınırları içinde yer alan Ürünü'nün kuruluş tarihi tam olarak bilinmiyor. Ancak, İbradı ve çevresinde bulunan kalıntılardan Roma devrine uzandığı tahmin ediliyor (Anonim-2).

Antik dönem kentlerini gösteren haritalarda bu yörede zamanında Etenna (İvgal), Gotenna (Gödene), Erymna (Ormana) adlarında üç kent devleti olduğunu göstermektedir (Şekil 3.3). Tarih içinde Büyük İskender'in, Persler'in ve Romalılar'ın kontrolü altına geçen bölge, 13. yüzyılda Selçuklular'ın eline geçti, II. Mehmet zamanında da Osmanlılar'ın kontrolü altına girdi (Sümbül, 1989).

Şekil 3.3 : Çalışma bölgesi antik dönem yerleşmeleri (Ramsay, 1890 / 1962).

3.2.1.3 Yerleşim

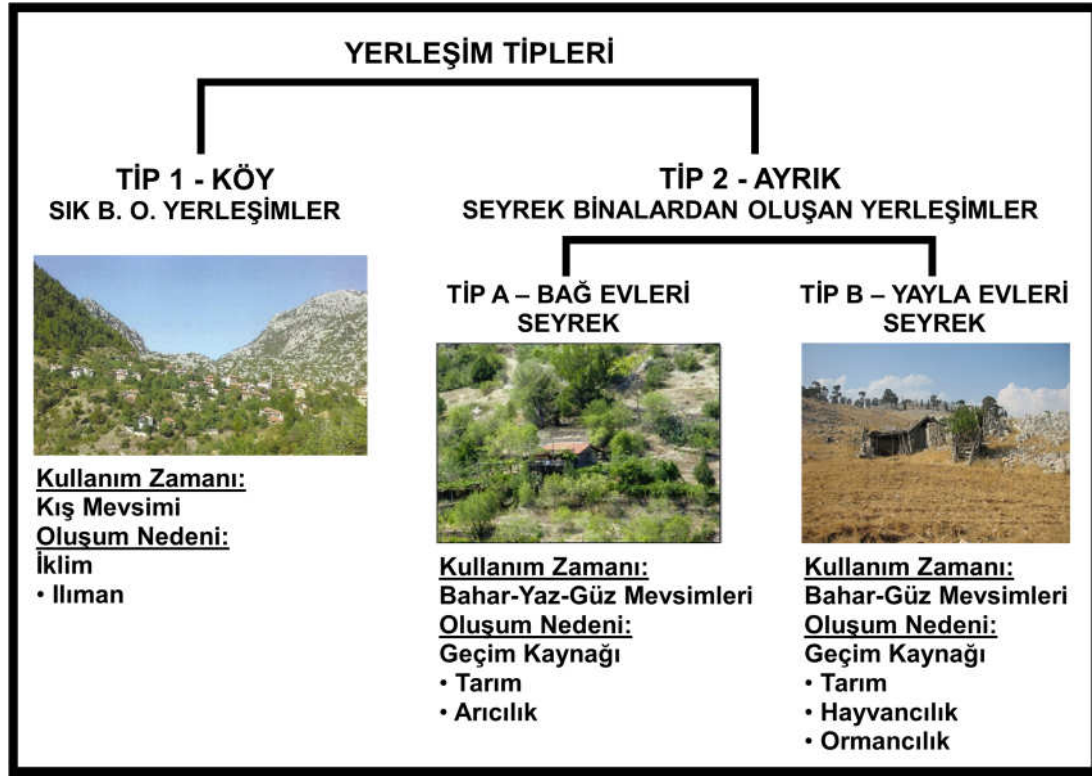
Yerleşim tipleri ve kültürleri

Kültür ile ilgili araştırmalardan çıkan en kayda değer sonuçlardan biri, kültürün mekânsal olarak farklılıklar göstermesidir. Bu farklılıklar, bir yıl içindeki, iklime ve çevreye bağlı köy üretim sistemlerinden kaynaklanmaktadır.

- Köy içi yaşam kültürü,
- Bağlar ve bağ evleri kültürü,
- Yayla kültürü.

Göksu(2010), bu üç kültürün birbirinden ayrılan temel bazı özellikleri olduğunu belirtmektedir (Çizelge 3.2). Bu kültür farklılıkları, köyün geleneksel üretiminin doğaya ve iklime bağımlı oluşuyla yakından ilgilidir.

Çizelge 3.2 : Akseki-İbradı Havzası yerleşim tipleri.

Köy içi yaşam

Ürünli, güneşi, rüzgârı, su kaynaklarını, tarım alanlarını ve topografyayı dikkate alan özgün bir yerleşim modeli olmasının yanında çevre koşullarına uyumlu ekolojik ve depreme dayanıklı özgün düğmeli ev mimarisine sahip bir yerleşimdir. Ev bahçeleri ve kendine özgü asmalı sokakları vardır (Şekil 3.4). Köyde yaşam tamamen üretime dayalıdır. Bahçelerde üretilen sebze ve meyveler aynı zamanda halkın tarımsal olarak geçim kaynağını da oluşturur (Özcivan, k.g.).

Şekil 3.4 : Ürünli’de bulunan asmalı sokaklar (Anonim-3).

Köy evi bahçelerinde domates, biber, salatalık, soğan, incir, fasulye, dut, nane, maydanoz, kavun ve kabak ve özellikle üzüm yetiştirilmekte ve açık alanlarda gölgeli bir mekan oluşturma amacıyla asmalar ile birlikte tasarlanan gölgelikler yer almaktadır. Bunun gibi ek strüktürler de köy yerleşiminin ve mimarisinin yapısal zenginliğini yansıtmaktadır (Şekil 3.5).

Şekil 3.5 : Akseki-İbradı Havzası(Ürünlü) mimarisinde ek yapısal elemanlar.

Bağlar ve bağ evleri

Bağ evleri; genellikle köy evlerine uzak ve ormanlık arazilerde kurulu, geniş bahçe sınırlarıyla çevrili, çardak ve pergolelere sahip, iki katlı, ahşap ve doğal taş malzeme kullanılan yapıların genel adıdır. Her evin kendine ait bir bahçesi ve üretim alanı mevcuttur (Şekil 3.6).

Şekil 3.6 : Bağ evi (Göksu, 2010).

Ürünlü halkı; geçmişte özellikle ilkbahar son bahar mevsimleri arasında bağ evlerini kullanmış, sebze ve meyve yetiştiriciliğine bu evlerin bahçelerinde devam etmiştir. Köy halkının bağ evlerinde yetiştirdiği meyve ve sebzeler kış mevsimi için bir hazırlık niteliği taşımaktadır. Ayrıca ‘köşke/ayazlık’ isimli iki katlı terasların üst kısmında sebzelerin kış mevsimi için kurutulmaları sağlanmaktadır (Şekil 3.7). Yaz mevsiminde bu teraslarda kurutulan sebze ve meyveler, kışın besin ihtiyacını karşılamak üzere çuvalara konulup köy evlerine taşınmaktadır. Birçok işlevi içinde barındıran, sıcak mevsimlerde tüm gün kullanıldığı, misafirlerin ağırlandığı bu ahşap ayazlıklar bağ evi kültürünün en önemli öğelerinden biridir.

Göksu(2010) anlatımında, ‘Kültürde özgün üretim’ için yerel kaynakların en doğal biçimde kullanılması yine bu evlerin mekânsal bütünlüğü sayesinde gerçekleştirilmektedir.

Şekil 3.7 : Doğayla iç içe başka bir bağ evi ve ayazlığı.

Bağ evleri küçük odalardan oluşan (bir, iki oda) minimum mekanda maksimum kullanıma uygun olarak yapılmıştır. Bağ evleri mimarisi de düğmeli evler yapım tekniklerine göre inşa edilmiştir. Moloz taşlardan ve hava koşullarına dayanıklı ahşaptan (genellikle sedir ağacı) yapılmıştır. Evlerin iç ve dış mekanları, yaz yaşamına ve üretime göre şekillenmiştir. Doğayla iç içedir. Mutfak ve tuvalet dışarıdadır.

Mimari olarak bakıldığında, bağ evleri Türkiye’de çok görülmeyen özgün bir tasarıma sahiptir. Ancak yörede bu gelişmiş bağ evi geleneği giderek yok olmaktadır.

Bugün çok az bağ evi kullanılmaya devam edilmektedir. Birçoğu ise harabe halindedir. (Özcivan, k.g.).

Yayla evleri

Ürünli köyü; sahip olduğu coğrafi konum itibariyle yayla ulaşımına oldukça yatkındır. Bu nedenle köy halkı; özellikle sonbahar ve ilkbahar aylarında yaylacılık kültürü ön plana çıkmaktadır.

Şekil 3.8 : Yayla evleri.

Yayla evleri taştan yapılan harçsız eğreti kulübeler şeklindedir (Şekil 3.8). Sedir ormanları içinde yer almaktadır ve ekim yapılacak alanları da mevcuttur (Göksu, 2010) (Şekil 3.9).

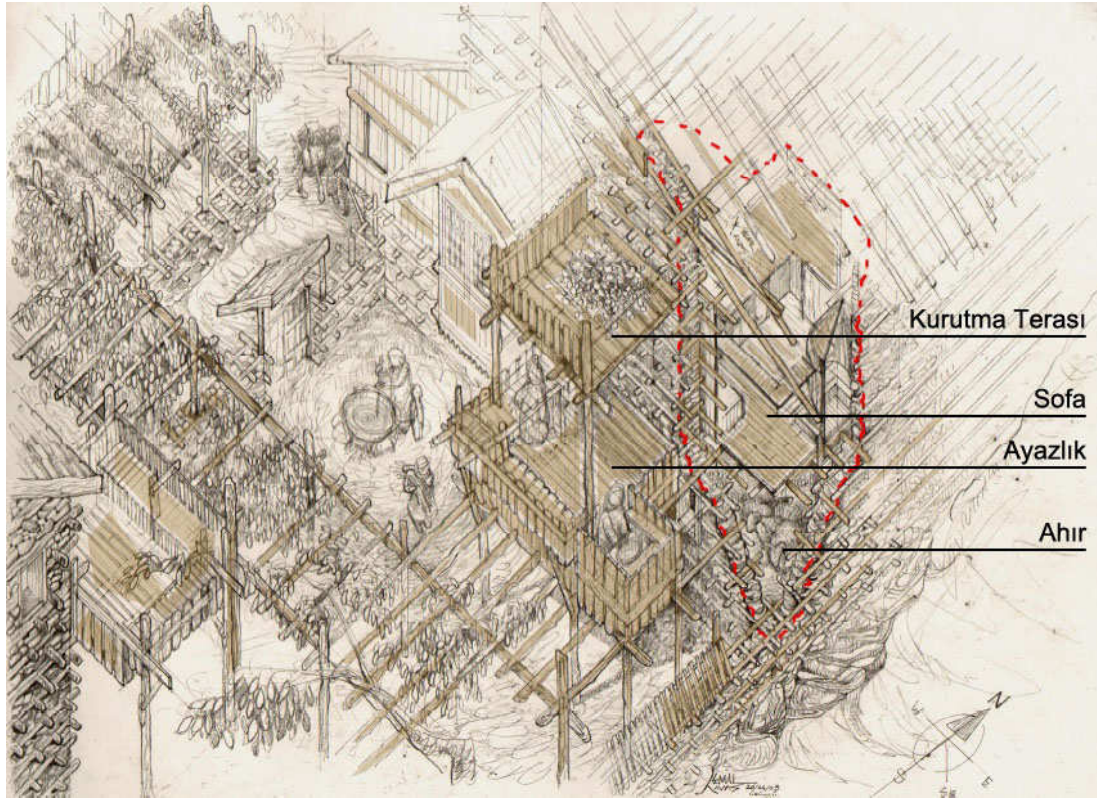

Şekil 3.9 : Yayla evleri.

3.2.1.4 Düğmeli ev mimarisi

Mekan organizasyonu ve mekansal biçimlenme

Ürünlü evlerini oluşturan mekanlar, işlevlerine göre konumlanırlar. Geleneksel kent dokusunda ana belirleyici etkenlerden biri olan yaşam biçimleri ve geçim kaynakları Ürünlü'de konut şemalarının oluşmasına yansımış, evlerin kat adedi ve plan şemasında belirleyici etken olmuştur. Çoğunlukla iki katlı olan yapıların alt katında halkın gelir kaynağını oluşturan hayvancılığın yapıldığı ve buna düzenlenen mekânlar ile bu fonksiyona hizmet eden servis mekânları (depo, vb.) bulunur. Girişteki uzun ve geniş mekana evöğün veya ahıraltı denir. Bu kattaki odalardan biri samanlık diğerleri ahır olarak kullanılır. Günlük yaşamın geçtiği, yeme, oturma, yatma eyleminin gerçekleştiği mekan olan odalar ve sofa üst katta yer alır (Şekil 3.10).

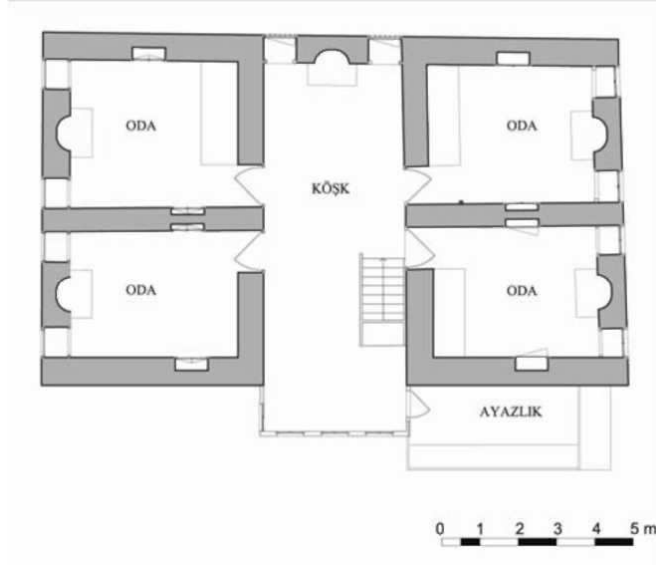

Şekil 3.10 : Ürünlü evlerindeki mekansal organizasyonu gösteren bir perspektif (Kavas, 2009).

Plan tipleri açısından iki karakteristik tip ile karşılaşılır.

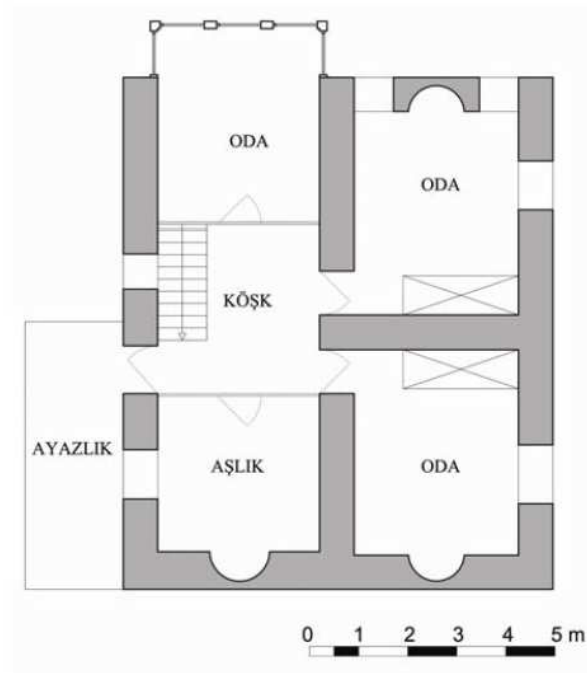
Orta Sofalı Plan Tipi: Ürünlü köy dokusunun genelinde, orta sofalı plan şemasının ilkeleri doğrultusunda, ortada sofa ve iki yanda odalardan oluşan ve karniyarık sistem olarak da bilinen plan tipi hakimdir (Şekil 3.11). Dış sofanın sert iklime karşı

korunmasız olmasına rağmen, bu plan tipinde sofa, odalar sayesinde korunaklı bir hal almıştır. Bu şemayı örgütleyen orta sofa, sofaya açılan odalar, mutfak ve tuvalet gibi servis mekanlarıdır (Şimşek, 2007).

Şekil 3.11 : Orta sofalı plan tipine örnek (Yeşildal, 2008).

Dış sofalı plan tipi: Dış sofalı evler iki katlı inşa edilmişlerdir. Sofanın bir yönüne dizilmiş odalardan oluşmaktadır (Şekil 3.12). Dış sofalı plan tipinin en basit ve orijinal şeklidir. Odalar sokağa, sofa ise açık olarak avluya yönlendirilmiştir (Şimşek, 2007).

Şekil 3.12 : Dış sofalı plan tipine örnek (Yeşildal, 2008).

Yapı ve yapım teknolojisi

Bina kabuğu

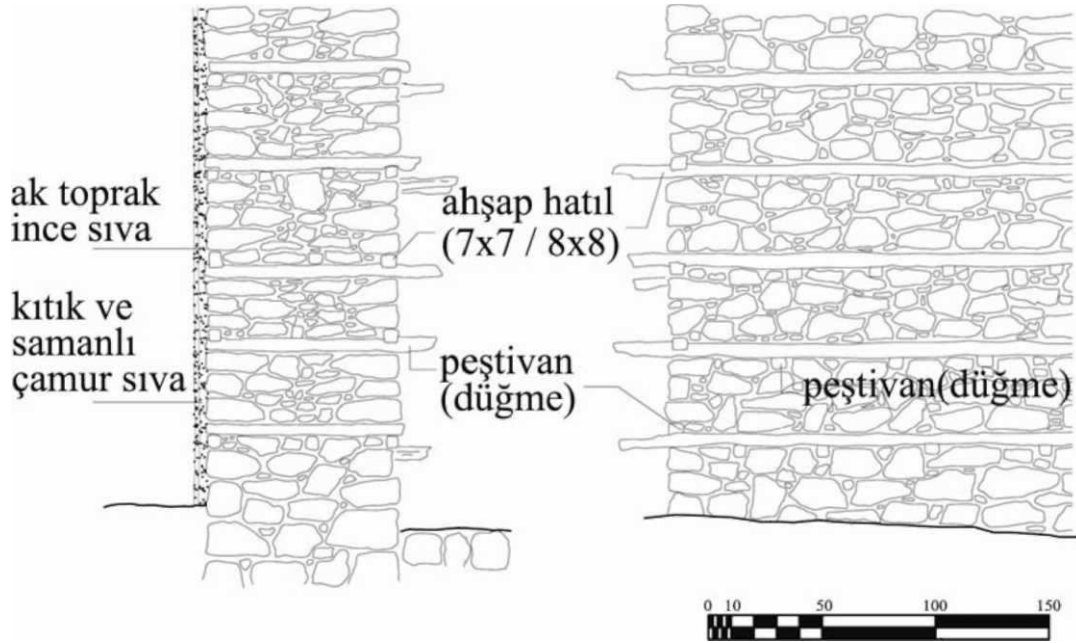
Duvarlar:

Ürünlü'deki düğmeli evleri, fazla derin olmayan taş temellere sahiptir. Yapının üzerine oturacağı zemin kayalık ise yapı temelsiz olup kaya üzerine duvar örülmeye başlanır (Şekil 3.13).

Şekil 3.13 : Düğmeli ev sıvasız kuru taş duvarları ve zeminle ilişkisi.

Ürünlü düğmeli evlerinin hepsinde aynı duvar yapım tekniği uygulanmıştır (Şekil 3.14). Bu duvar tekniğinde yapılan evlerin dış yüzeyleri genellikle sıvasızdır.

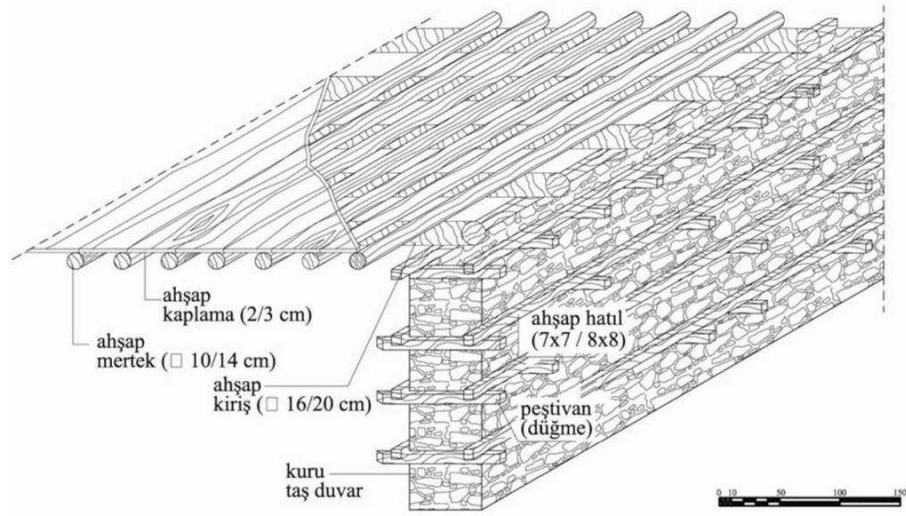

Şekil 3.14 : Dış yüzeyi sıvasız kuru taş duvar çizimi(Yeşildal, 2008).

Döşemeler:

Zemin katlarda bulunan hacimler taşlık, ahır, samanlık ve depo gibi hizmet ve servis mekânları olduğundan işçilik diğer katlara oranla daha az özenlidir. Döşeme kaplaması olarak taş ve/veya sıkıştırılmış toprak kullanılmıştır.

Ahşap iskeletli taş duvar sistemde üst kat döşemelerini taşıyan ahşap kirişler, duvardan duvara mekânın kısa kenarı doğrultusunda, taş duvardaki ahşap hatılların üzerine belirli aralıklarla döşenir. Üzerine daha sık bir düzende, diğer doğrultuda ‘mertek’ denilen ağaçlar yerleştirilir ve bunların üzerine de kaplama tahtası döşeme kirişlerine dik şekilde çakılır (Şekil 3.15).

Şekil 3.15 : Döşeme ve taş duvar perspektif çizimi (Yeşildal, 2008).

Taşıyıcı duvarların birbirine yakın olduğu ya da diğer bir deyişle döşemenin kısa aralıklar geçtiği örneklerde ise mertekler kiriş görevini üstlenir ve üzerine kaplama tahtası gelir (Şekil 3.16).

Şekil 3.16 : Alt ve üst kat döşemeleri ve taş duvar ile birleşimi.

Çatılar:

Ürnlü evlerinde çatılar çoğunlukla iki yöne eğimli beşik çatılardır. Bunun yanında özellikle kırma çatılar ve tek yöne eğimli çatılar da görölmektedir (Şekil 3.17).

Bölgede ahşap oturtma çatı yöntemi yaygın olarak görölr. Bu yöntemle yapılan çatılarda, taşıyıcı elemanların dayanıklı olması için genellikle sedir(katran) veya ardıc cinsi ağaçlar kullanılır. Bölge evlerinin özgün çatı örtü malzemesi yonga levha iken günümüzde yerini kiremite bırakmıştır.

Saçaklar çatıların durumuna göre biçimlenmektedir. Genellikle saçaklar yapının beden duvarlarından 50-60 cm kadar dışarı taşmaktadır.

Şekil 3.17 : Bir düğmeli ev çatısı ve saçak görünümü.

Çıkmlar:

Çıkmlar, Türk yerleşimlerinde sokak silüetlerini oluşturan en önemli öğelerden biridir. Çıkmlar mekânların manzara ve sokağa açılmasını sağlar, böylece üst katta geçen yaşamın sokakla ilişki kurmasına olanak sağlanmış olur. Genel olarak bölge evlerinde cepheyi oluşturan temel unsur çıkmlardır. Bu çıkmlar sofanın durumuna göre şekillenmişlerdir (Şekil 3.18).

Çıkmlar, açık ve kapalı çıkmlar olmak üzere iki grupta toplanabilirler. Açık çıkmlar teras(balkon), kapalı çıkmlar da cumba olarak adlandırılmıştır. Ürnlü geleneksel konutlarının hemen hemen hepsinde açık ve kapalı çıkmlar kullanılmıştır. Kapalı çıkmlar yörede ‘şahnişin’ olarak adlandırılırken açık çıkmlar ise ‘ayazlık’ olarak adlandırılır. Şahnişinler genelde sofanın sonunda ve giriş kapısının üstünde yer alırlar. Ayazlıklar ise mekansal organizasyona göre sofaya eklenirler.

Şekil 3.18 : Kapalı çıkma örnekleri.

Açıklıklar:

Düğmeli evlerde açıklıkların konumu, sayısı ve büyüklüğü; iç mekanın işlevine, dış mekanla olan ilişkisine ve taşıyıcı sistemin elverişliliğine göre değişmektedir (Şekil 3.19).

Şekil 3.19 : Malzeme, tip ve oranları bakımından açıklıklar.

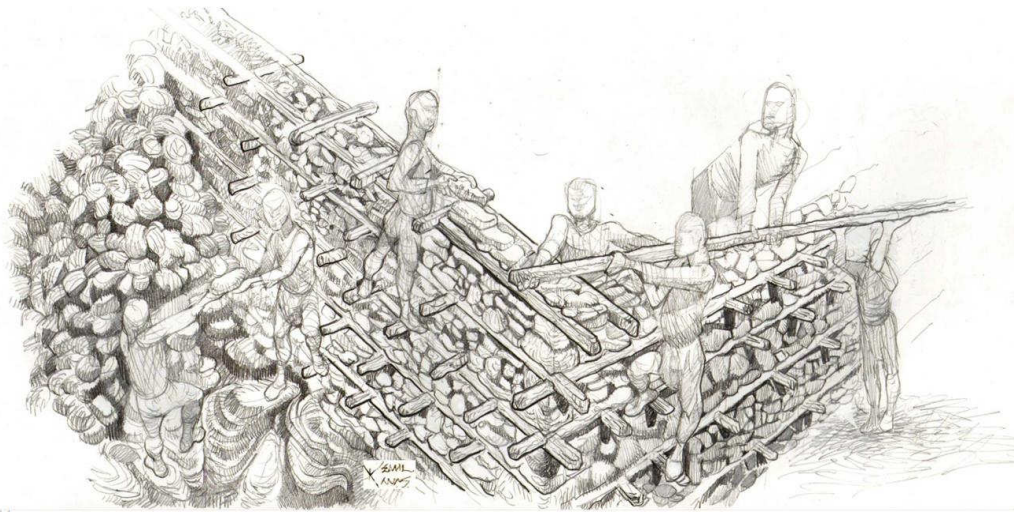
Kapılar genelde sade ve ahşaptır. Oda kapıları tek kanatlı, giriş kapıları tek ya da çift kanatlı, avlu kapıları ise çift kanatlı ve geniştir. Avlu kapılarının üzerleri beşik çatı ile örtülmüştür. Ahşap kapılar genel olarak işlemelidir. İşlemeler, ev sahibinin kültürel anlayışı, ekonomik durumu ya da inancına göre değişiklik gösterebilmektedir.

Bölge evlerinin pencere sistemleri yapım ve süslemesi bakımından benzerlik gösterirler. Kanatlı pencereler ve düşey sürme(giyotin) pencereler sıklıkla görülen pencere tipleridir.

Genellikle zemin kattaki ahır ve depo gibi servis mekanlarının pencereleri oldukça küçük tutulmuştur. Üst katta diğer odalara oranla kışlık oda pencereleri küçük ve az sayıda, çıkma pencereleri ise büyük ve sayıca fazladır. Buradan da açıkça anlaşılabacağı gibi iklimsel koşullara göre şekillenen sosyal yaşam ve mimari kendi içinde bir bütünlük sağlamaktadır.

Taşıyıcı sistem

Düğmeli ev mimarisinde taşıyıcılık görevini beden duvarları üstlenmektedir. Beden duvarlarının kalınlıkları evin büyüklüğüne göre değişiklik göstermektedir. Genellikle 50-60 cm den az olmayan kalınlıkta ‘kuru duvar’ tekniğinde harçsız olarak uygulanmaktadır. 50-60 cm taş duvar örüldükten sonra duvar boyunca duvarın her iki tarafına 7x7 / 8x8 ebatlarında ‘hatıl’ denilen ahşap latalar uzatılır. Bu hatıllar aynı ebatlardaki ‘düğme’ veya ‘peştivan’ olarak adlandırılan kısa latalarla birbirine bağlanır ve araları taşla doldurularak duvar örgüsüne devam edilir. Peştivanların ucu dış yüzeyden 10-15 cm kadar dışarıda bırakılır. Hatıllar arasında kalan kısım yörede ‘destur’ olarak adlandırılmaktadır. Duvar yükseldikçe, duvar hizasından dışarı taşan peştivanların üzeri basamak olarak kullanılır ve iskeleye ihtiyaç duyulmaz (Şekil 3.20). Taş duvarlarda dışa gelen hatılarda çam ve sedir (katran), düğmelerde yörede ‘andız’ olarak adlandırılan ardıç seçilerek yapıların uzun süre dayanması sağlanmaktadır (Yeşildal, 2008).

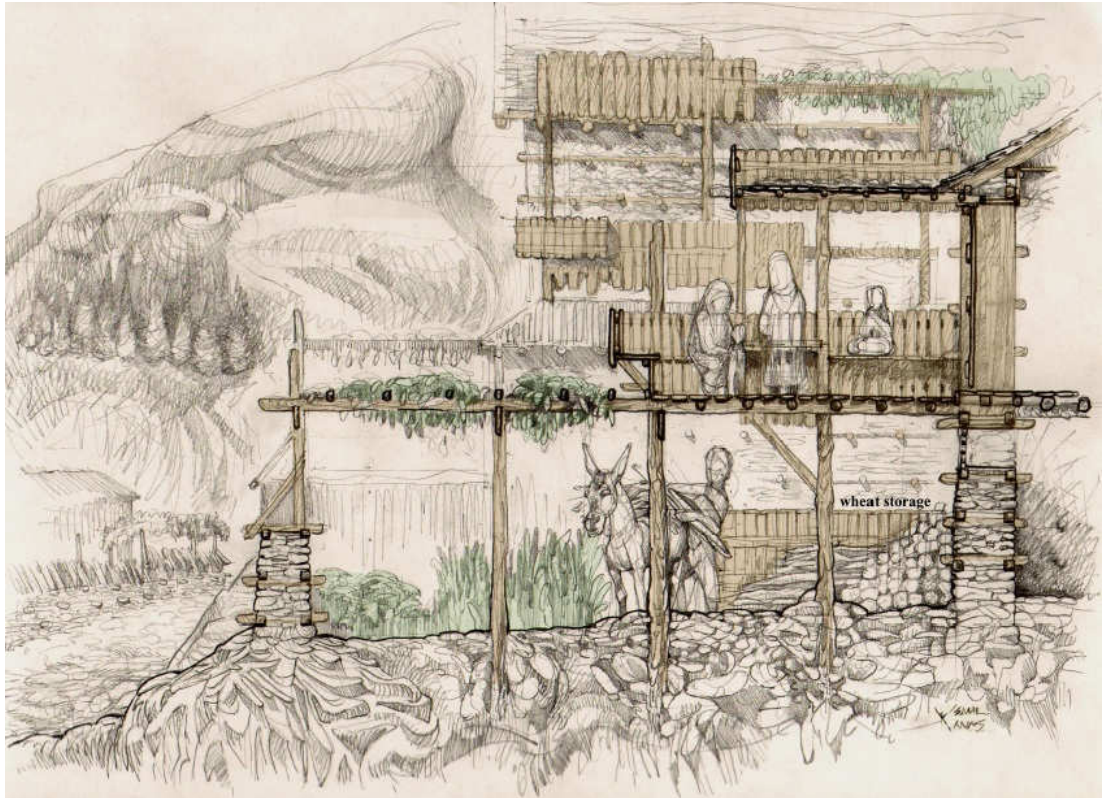

Şekil 3.20 : Geleneksel inşaat sürecine köylülerin bedensel katılımı (Kavas, 2009).

Organik Arayüzler

İkinci örüntü düzeyi olan organik ara yüz, geleneksel kırsal yerleşimin mimari kesit ölçeğindeki mekânsal kurgularının zenginliğini ortaya çıkarmaktadır.

Organik ara yüz kesiti örneği ayazlık/köşke, sebze-meyve kurutma platformları, tezgâh, peyke, abdestlik gibi yerel örüntüleri oluşturan mekânsal farklılaşmaları anlatmaktadır (Şekil 3.21). Bu işlevler, ahşap ayaklar üzerinde yükseltilmiş bir platform olan ayazlık / köşke kalıbı tarafından kapsanmaktadır. Ayazlık, geleneksel çevredeki dış mekan faaliyetlerinin kalbi olması itibarı ile çevrenin mekânsallığını oluşturan temel örüntüdür. Ayazlık, yemek hazırlama, yeme, bulaşık yıkama, sebze-meyve kurutma, çocuklarla ilgilenme ve oynama ve ibadet gibi günlük yaşamın temel faaliyetlerine sahne olmaktadır. Dolayısıyla, ayazlık ve uzantıları, geleneksel ailenin farklı yaş gruplarındaki üyeleri arasındaki ilişkilerin kurulduğu ana mekânlardır. Bu sosyal ilişkiler, ayazlıktaki kolektif faaliyetlerle güçlenmektedir. Ayazlığın çevresel tutarlılıktaki rolü, doğal konturlarla bütünleşmenin daha net olarak incelenebileceği bağ evleri bağlamında da vurgulanmalıdır.

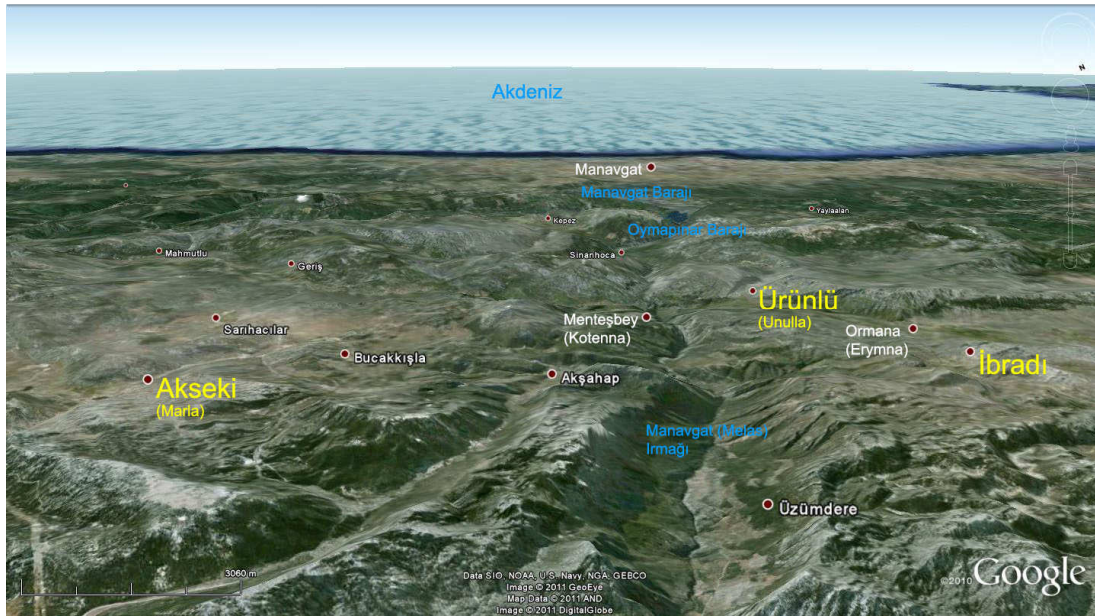

Şekil 3.21 : Organik arayüz kesiti: ayazlık ile destek fonksiyonların(samanlık gibi) katılımı ile ahşap yapının eklemelenmesi (Kavas, 2009).

3.2.1.5 Düğmeli ev mimarisinin oluşumunda doğal verilerin etkisi

Topoğrafya

Ürünlü köyü, Antalya il merkezinin kuzey doğusunda yer almaktadır. İbradı'ya 9 km., Manavgat'a 50 km., Antalya'ya 180 km. mesafededir. Manavgat Irmağı'nın oluşturduğu vadi nedeniyle yüzey şekli oldukça engebeli olup denizden yüksekliği yaklaşık 750 m. dir. Bodamya'dan başlayarak Gümüşdamla'dan çıkan pınarlardan meydana gelen ve Üzümdere önünden geçtikten sonra Unulla (Ürünlü) ile Menerye arasından geçerek Manavgat'a inen Manavgat Irmağı, bölgenin en büyük ırmağıdır (Anonim-2). Manavgat Irmağı vadisi ile köy arasında yaklaşık 500-600 m. rakım farkı vardır (Şekil 3.22).

Şekil 3.22 : Akseki-İbradı Havzası'nın topoğrafik durumu, yerleşimler ve Akdeniz ile bağlantısı (Google Earth 2007, şekil tez yazarı tarafından yorumlanmıştır).

Ürünlü'deki evler birbirlerine yakın bir şekilde inşa edilmiş olsalar da eğimli arazinin sağladığı kolaylıklardan yararlanarak birbirlerinin güneş ve rüzgarını kesmeyecek şekilde yerleştirilmişlerdir (Şekil 3.23).

Düğmeli ev tipinde ana yaşam katı, zemin kat üstünde yer almaktadır. Zemin katta, eğimden yararlanılarak, ahır ve depo gibi servis mekanları üst katlara nazaran daha kapalı ve korunaklı alanlarda çözülmüştür. Bu sayede yaşam katı manzara, güneş ve rüzgar ile doğrudan etkileşimde bulunabilmektedir.

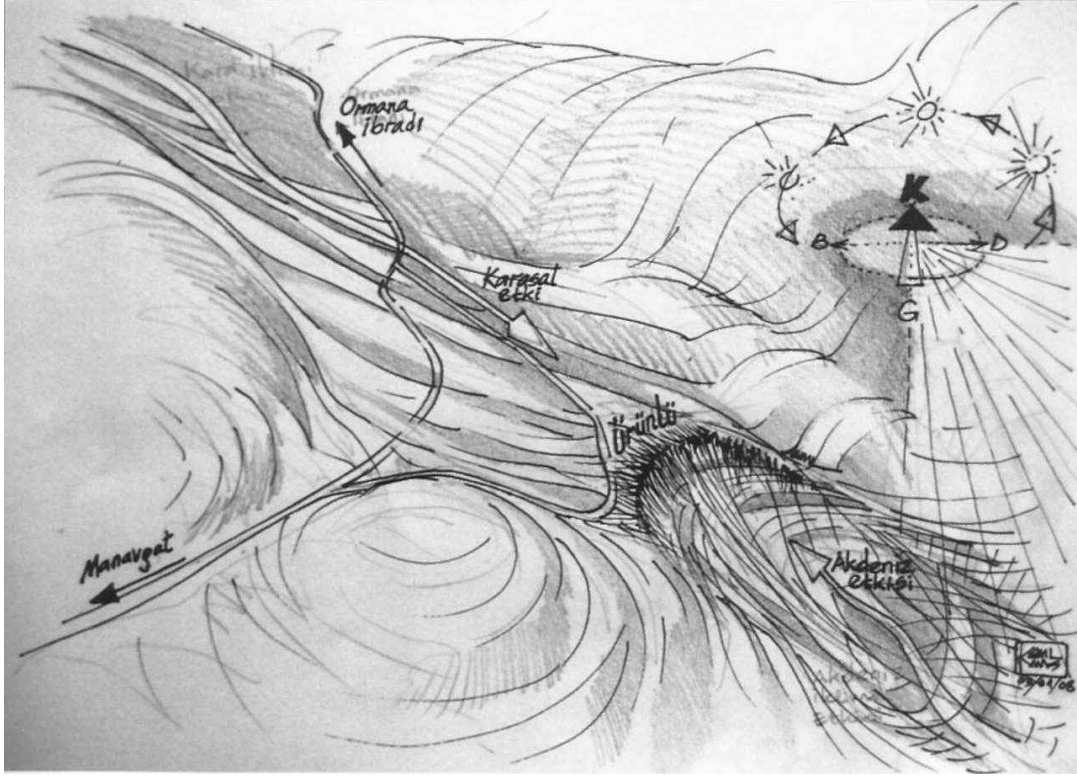

Şekil 3.23 : Ürnlü evleri ve topografya ile uyumlu yerleşimi.

İklim ve iklimsel veriler

Ürnlü, Toros sıradağları arasında yerleşik, ılıman Akdeniz iklim kuşağında olmasına karşın, kuzey rüzgarları ile gelen İç Anadolu iklimi etkilerini gösterir. Rakım 750-800 m. olup, Akdeniz ikliminden karasal iklime geçiş yeri olduğundan ılıman bir iklime sahiptir (Şekil 3.24). Ürnlü 'de yaz aylarında ortalama sıcaklık gündüz 30 derece, gece ise 10 derecedir.

Bölgede farklı iklim etkilerinin görülmesi yerleşim ve düğmeli ev oluşumunda etkili olmuştur. Bu unsurlar dahilinde, güneş ve rüzgar yönüne göre yerleşim yoğunluğu artmış veya azalmıştır (Şekil 3.25). Ürnlü'deki düğmeli evlerde bir yandan karasal iklim etkisi görülmesi nedeniyle kompakt biçimler kullanılarak bina kabuk yüzey alanı azaltılmış ve içerideki sıcaklığın mümkün olduğunca korunması sağlanmıştır. Diğer yandan bölgenin Akdeniz iklim kuşağında olması nedeniyle ayazlık gibi ek yapısal elemanlarla yüzey alanı artırılmış ve rüzgarın serinletici etkisinden yararlanılmıştır. Özellikle sıcak yaz ayları düşünülürse, birçok fonksiyonu içinde barındıran ayazlığın yarı-açık bir mekan oluşu yüzey alanının artırılmasının yanında doğrudan rüzgar alımını da sağlamaktadır. Böylece her iki iklimin olumlu ya da olumsuz özelliklerine yanıt verebilecek özgün bir mimari ortaya çıkmıştır.

Şekil 3.24 : Ürünli köyünün makro-formu, yakın doğal çevresinin morfolojik özellikleri ve mikro klimayı oluşturan ana etkenler (Kavas, 2009).

Şekil 3.25 : Ürünli köyü sık yerleşim dokusundan ortaya çıkan dar sokaklar ve bina aralıkları (Kavas, 2009).

Bitki örtüsü ve toprak yapısı

Akseki-İbradı Havzası sert kayalıklarla ve karışık sedir ormanlarıyla dolu dağlık bir arazide yer almaktadır. Arazinin bu yapısı Ürünü köyündeki düğmeli ev yerleşim kararlarında etkili olmuştur. Yapılar verimli toprakları kaybetmemek için kayalıklar üzerine inşa edilmiştir.

Sedir ağacı(yerel adı: katran) ve moloz taş köy mimarisinin ana malzemesidir. Sedir ağacı dayanıklı ve kaliteli olduğundan, düğmeli evlerin yapında kullanılmıştır (Şekil 3.26). Bu evlerin büyük bir kısmı kullanılmakta ve hatta içlerinde 200 yıldan daha uzun süredir ayakta kalanları vardır.

Şekil 3.26 : Akseki-İbradı yöresinde bulunan sedir ağacı, yerel taş ve düğmeli ev mimarisinde kullanımı (Anonim-4,5).

Su kaynakları

Manavgat Irmağı, köyün doğu ve güney sınırı boyunca uzanmaktadır (Şekil 3.27). Bu bölgenin yüzyıllardan beri önemli bir yerleşim yeri olarak kullanılmasının en büyük nedenlerinden biri böyle bir su kaynağına sahip olmasıdır.

Şekil 3.27 : Bölgenin su ihtiyacını karşılayan Manavgat Irmağı ve su kuyuları.

Ürünlü köyü, ırmak ve çevresindeki verimli arazilere zarar vermemek amacıyla yamaca kurulmuştur. Topoğrafik yapının eğimli olması nedeniyle yer altı suları kuyularda biriktirilip çeşitli amaçlarda kullanılmaktadır. Bunun yanında yer üstündeki su yolları da değerlendirilmiş, güçlü olan bölgelerinde değirmen gibi birçok yapı tipi oluşmuştur.

3.2.1.6 Düğmeli ev mimarisinin oluşumunda kültürel verilerin etkisi

Sosyal ve ekonomik yapı

Ürünlü köyünün nüfusu 1997 yılında 339 kişi, 2000 yılında 255 kişidir⁵. Başlıca geçim kaynakları ise tarım, bağcılık, ormancılık ve hayvancılıktır. Halkın kendi ihtiyaçlarını giderecek ve komşu yerleşim yerlerine satacak miktarda, sebze ve meyve yetiştirilmektedir. Hayvancılık ve hayvan ürünleri, tarımdan sonra köyün ve çevresinin başlıca geçim kaynağıdır. Köyde hem büyükbaş hem de küçükbaş hayvan beslenmektedir. Arıcılık da yaygın bir geçim kaynağıdır. Hayvancılık ve tarım ilkel usullerle yapılır. Bunun dışında köyde marangozluk, yapı ustalığı, demircilik ve dokumacılık gibi el sanatları mevcuttur. Bu mesleklerin icra ediliyor oluşu ve geçim kaynakları yapı ve yapım teknolojilerini ve dolayısıyla mimariyi etkilemiştir.

Bölge insanlarının tarım ve hayvancılıkla uğraşmasının düğmeli evlerin oluşumunda büyük etkisi vardır. Örneğin, hayvancılıkla uğraşılması nedeniyle ana yaşam katı altında ahırlar yer alırken, tarımsal ürünler için de ayazlık üstünde yöreye özgü kurutma terasları oluşturulmuştur (Şekil 3.28).

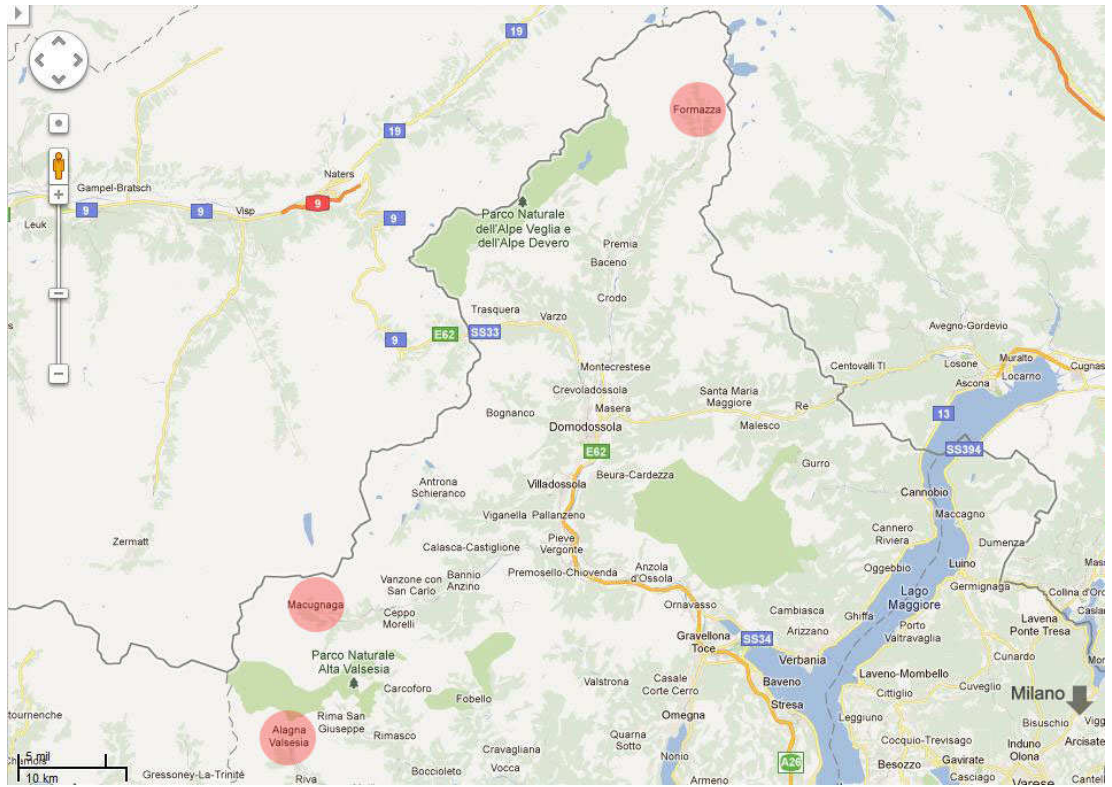
Şekil 3.28 : Ana geçim kaynağı olan bağlar, tarımsal ürünler için kurutma terasları ve zemin katta ‘ahıraltı’ mekanının bulunması ile üst katın ısıtılması.

⁵ Bilgiler köy muhtarlığından alınmıştır.

3.2.2 Piemonte-Val D'Ossola Havzası yerel verileri, yerleşim ve mimarisi

3.2.2.1 Genel ve coğrafi konumu

Piemonte-Val d'Ossola Havzası İtalya'nın kuzey batısında, Piemonte bölgesinin de kuzey doğusunda Alp Dağları ile bulunduğu bölgede yer almaktadır. İtalya'da yapılan alan araştırması için seçilen Walser yerleşimleri de bu bölge içerisinde yer almaktadır. Alan araştırması genel olarak bu yerleşimler üzerine yapılsa da aralarından dikkat çeken Alagna Valsesia yerleşimi örnek olarak alınmıştır. Yerleşim Alp dağları üzerinde ve denizden yüksekliği 1200 metredir (Şekil 3.29).

Şekil 3.29 : Alagna Valsesia, Macugnaga ve Val Formazza'nın genel ve coğrafi konumu ve Piemonte bölgesinin diğer yerleşimleri ile bağlantısı (Google Maps 2011, şekil tez yazarı tarafından yorumlanmıştır).

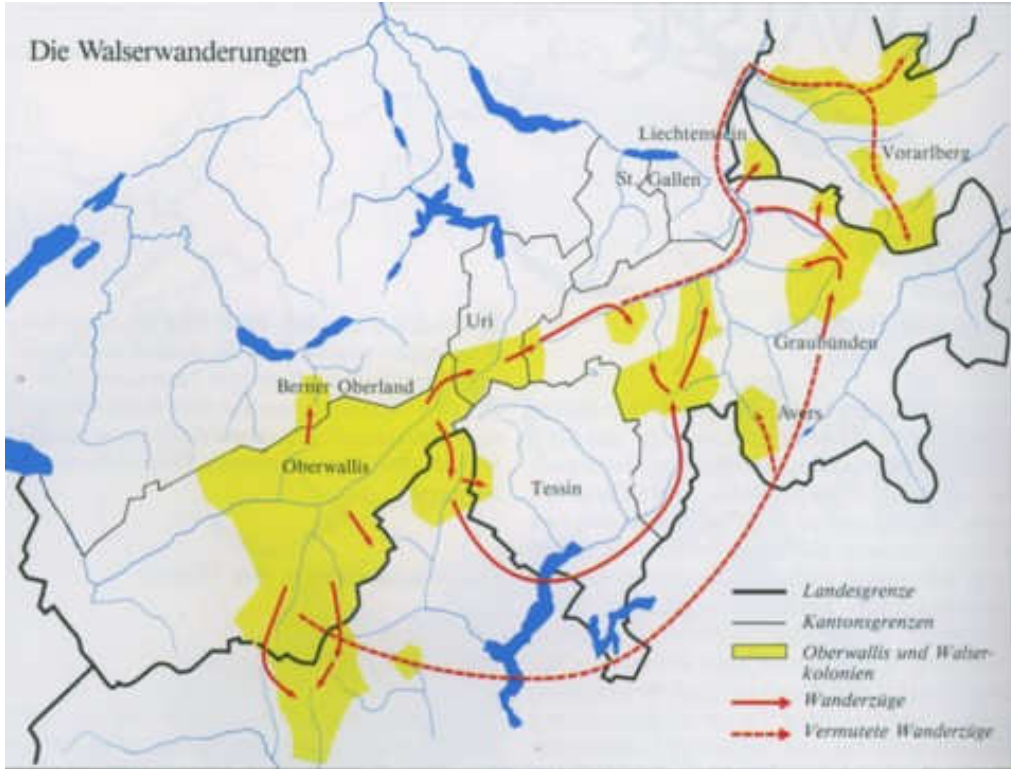
3.2.2.2 Tarihsel bağlam

'Walser' göçleri

Walser evlerini inşa edildiği tarihsel, sosyal ve kültürel bağlamı dikkate almadan anlayabilmek mümkün değildir (Castagno, 1984). "Walser", Yukarı Valais⁶'deki

⁶ Valais: İsviçre'nin güneyinde İtalya'nın Piemonte bölgesinin kuzey batısında bir kantondur.

Goms vadisinde M.S. 9. ve 10. yy.'da yerleşen Germen insanlarına(Alemanlar) verilen isimdir. Diğer Alp bölgeleri ile karşılaştırılınca Goms vadisi hava koşulları tarım açısından daha elverişli bir ortam sunar. Yine de bu durum, yaklaşık 1500m rakımdan dolayı, Walserler'i çözümlenmesi gereken zorlu şartlara sürüklemiştir. Walserler bu gibi yüksek rakımlarda kalıcı evlerini yapan ilk köylülerdir. M.S. 13 yy.'ın sonlarına doğru Yukarı Valais'teki tüm vadilere yerleşmişlerdir. Bu sırada, Avrupa'da gelişen tarım ve arazilerin mülkiyeti varlıklı olmanın ölçüsü olmaya başlamıştır. Walserler ya Valais'in aşırı nüfus almasından ya da ekonomik durumlarını geliştirmek istemelerinden dolayı başka topraklara göçmüşlerdir. Bu yüzden ilk olarak Gressoney Vadisi ve Valsesia olmak üzere İtalya Alp'leri'ne doğru göçmüşlerdir. 16. yy.'a kadar, İtalya, Avusturya ve Fransa bölgelerindeki birçok vadiye göçmeye devam etmişlerdir (Ganzerli, 2006) (Şekil 3.30).

Şekil 3.30 : Walser göçü ve göç yolları (Anonim-6).

Walserler'in kanun ve yönetimi

Walserler yeni topraklarında derebeyliklere bağımlı olmalarına rağmen özerkliklerini sürdürebilmişlerdir. Bu kiracılar ekip biçmek karşılığında özgürlük ve kalıcı haklar elde etmişlerdir (Swiss National Tourist Office, 1991). Çünkü, derebeylikler için Walser göçleri topraklarının değerlendirilmesi anlamına gelmektedir.

Walserler, aksi takdirde terkedilecek, arazilerden yararlanma becerileri nedeniyle toprak sahipleri tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Örneğin, Biandrate Kontları, Valsesia topraklarını yönetenler, Walserler'in bu vadiye göç etmesini teşvik etmiştir. Walserler yüksek rakımlarda topluluklar(koloniler) oluşturmuş ve anavatanları ile bağlarını korumuşlardır. Bu yolla güçlü bir kimlik oluşturmuşlardır. Bu halen konuşulan şivelerine(tisch), canlı olan geleneklerine ve benzersiz mimarilerine de yansımıştır (Ganzerli, 2006).

3.2.2.3 Yerleşim

Yerleşim tipleri ve kültürleri

Köy içi yaşam

Bölgede yaygın bir yerleşim yolu var mı diye incelenecek olursa, temel bir ilke olarak, Romalılar dar bölgelerde ve sıkışık yerlerde, mezra ve köylerde yerleşmişlerdir. Germen kabilesi ise ayrıık binalar ile serbest bir yerleşim yolunu tercih etmişlerdir (Anonim-6) (Çizelge 3.3).

Çizelge 3.3 : Piemonte-Val d'Ossola Havzası yerleşim tipleri.

Valsesia'daki Walser köyleri 10-15 ev bir arada kümelenmesinden oluşmaktadır. Evler birbirine çok yakındır ve aralarında çok küçük boş yerler vardır. Bu yerleşim

düzeni otlaklar için değerli alanların korunmasını sağlamakta ve çığ tehlikesine karşı güvenli alanlara, sıkışık bir şekilde, yerleşilmesine yardımcı olmaktadır. Evlerin ön cephesi güneye ve otlakların bulunduğu yere doğru bakmakta böylece hem evler hem de otlaklar maksimum gün ışığını almaktadır.

Şekil 3.31 : Alagna Valsesia'daki bir 'Walser' köyü kilisesi ve meydanı (Anonim-9).

Köyün içinden geçen ana yol ibadet merkezine gitmektedir (Şekil 3.31). Bu Walser yerleşimlerinde kilise dışında herhangi bir referans yapıya rastlanmaz. Küçük bir meydana açılan kilise, çeşme(pınar), fırın ve değirmen kamusal alanlara örnek olarak verilebilir (Della Ferrara, k.g.).

Geçici köy ve evler

Daha önce bahsedilen Walser yerleşim alanları dışındaki bu yerleşimler, serbest ve ayırık binalardan oluşmaktadır. Her aile kendi arazisi üzerinde konutlar, çiftlik evleri, ahır ve ambarlar inşa etmiştir.

Yayla evleri

Yüzyıllar boyunca, birçok yayla çiftliği dört mevsimde de kullanılmamış; fakat kulübeler ya da "Maisäße"ler sadece yazın kullanılmıştır. İnsanlar kilise yakınlarına

taşınmışlardır. Ayrıca hızlı büyüyen nüfus ve altyapı gerekliliği nedeniyle köy merkezleri de inşa edilmiştir.

Valais kantonunda, “Haufendörfer” denilen kümelenmiş köyler yerleşim alanlarının tipik örnekleridir. Bu tip yerleşimlerde talep manzaradan çok, eski inşa olanakları etkili olmuştur.

Ayrık binalar ve kapalı(sık dokulu) köylerden oluşan her iki yerleşim tipi de Walser’de eşit oranda yaygındır ve her ikisi de diğer alp yerleşimlerinde de görülür (Anonim-6).

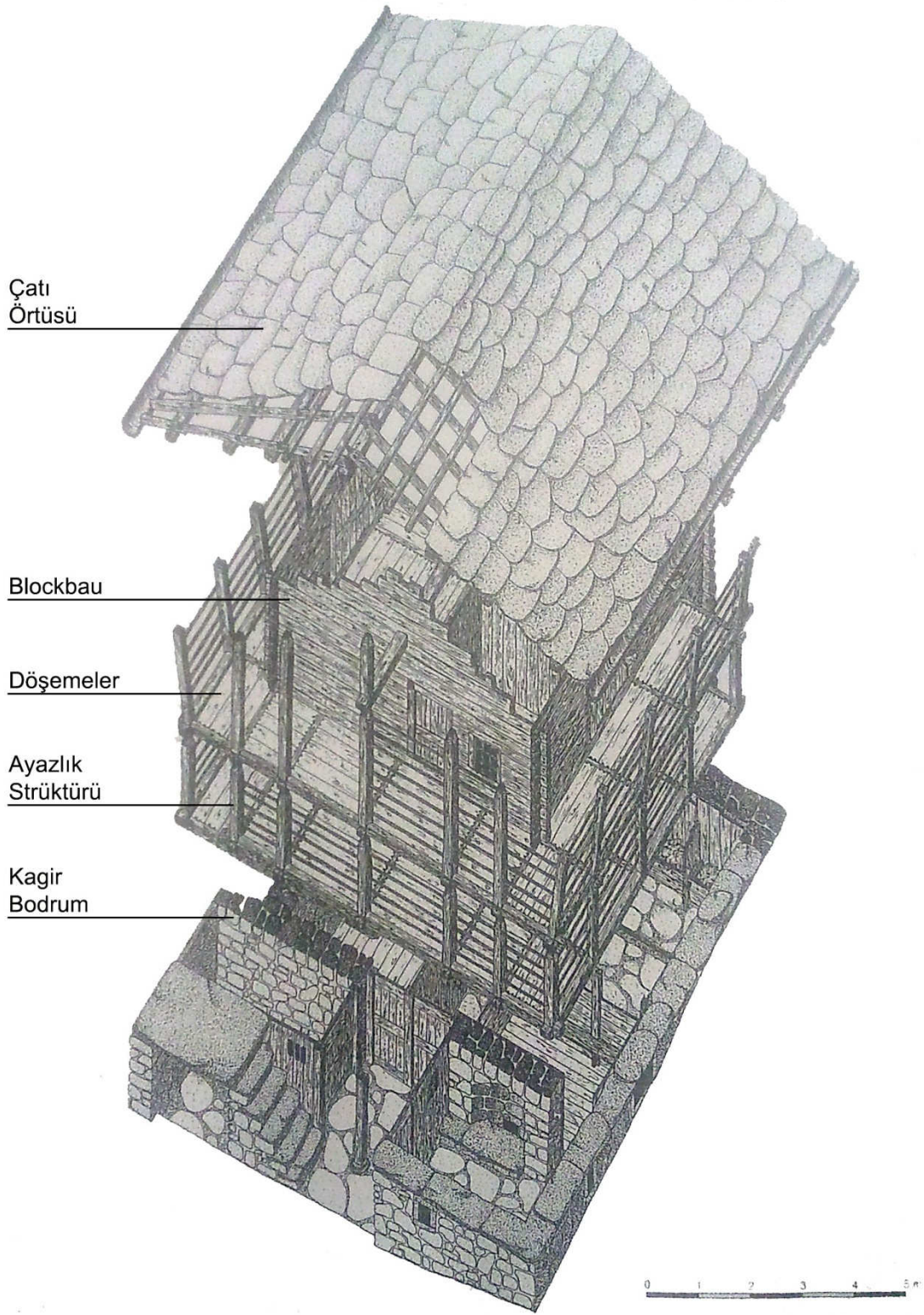
Walser yerleşimleri mimarisi

Valais’de ahşap yapılar hakimdir. Genellikle çok katlı ve kahverengi renkte bu evler birbirlerine yakın durmaktadırlar. Büyük bir kısmında ahır ve barakalar yanyana yer almaktadırlar. Bu barakalar taş ayaklarla kemirgenlere karşı güvence altına alınmışlardır. Geleneksel olarak, binalar granit tablalar ile örtülmüştür. Simplon geçidinden ayrılıp güneye doğru yol alındığında taş evler ile kır manzarasını değiştirir (Şekil 3.32). İşte bu taş evler özellikle Walser karakteristik yapı malzemesi olan ahşapın olmadığı yerlerde bulunur (Anonim-6).

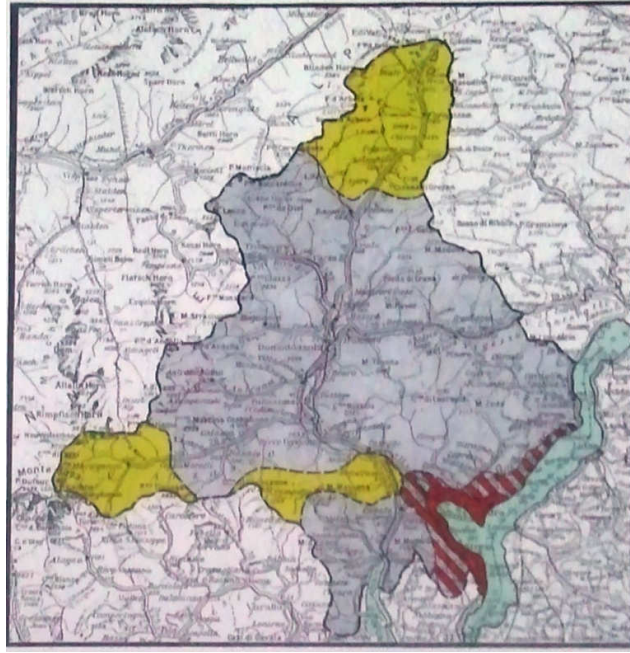
Şekil 3.32 : Riale di Formazza’daki taş ‘Walser’ evleri.

Konutların ve çiftlik evlerinin mimari tarzı bölgelere göre değişir. Bu değişimde binanın konumu veya bölgesel yönetim etkili olabilir. Valsesia’daki Walser evlerinin mimarisi diğer yerleşimlerdekilere göre belirgin bir şekilde farklıdır (Şekil 3.33).

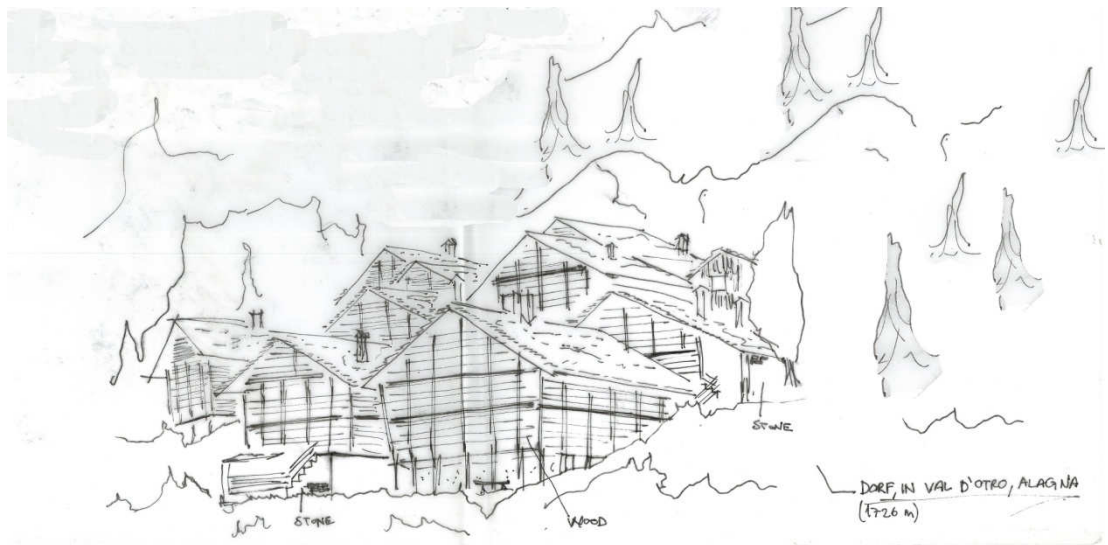
Şekil 3.33 : Alagna Valsesia'daki ahşap 'Walser' evleri (Mirici-Cappa, 1997).

Birçok geleneksel mimaride olduğu gibi Walser mimarisi de geniş bir alana yayılması dolayısıyla bulunduğu bölgenin ait olduğu yapı kültürüne göre değişmiş, gelişmiş ve yıllar sonra geleneksel hale gelmiştir (Şekil 3.34).

Şekil 3.34 : Tarihsel süreçte yapısal açıdan, homojenlik gösteren bölgeler (Gri: Taş çatılı 'dağ' evleri tipolojisinin görüldüğü alanlar. Kırmızı: Kiremit çatılı 'göl' evleri tipolojisinin görüldüğü alanlar. Bant: Hem taş ve hem de kiremit çatıların görüldüğü alanlar. Sarı: Walser etkisinde kalan bölgeler) (Conti-Oneto, 2002).

Walserlerin en önemli ürünleri evlerinin ve köylerinin mimarisidir. Yöresel ahşap ve taş ile inşa edilen köyler, doğal ortamla uyum sağlamaktadır. Basit, fakat dikkatle incelenmesi gereken geometrik oranları ile köyleri bir düzen hissi vermektedir. Daverio (1983)'e göre bu estetik etki Walser insanlarını karakterize eden uyum, dayanışma ve etik değerlerin bir ifadesidir (Ganzerli, 2006) (Şekil 3.35).

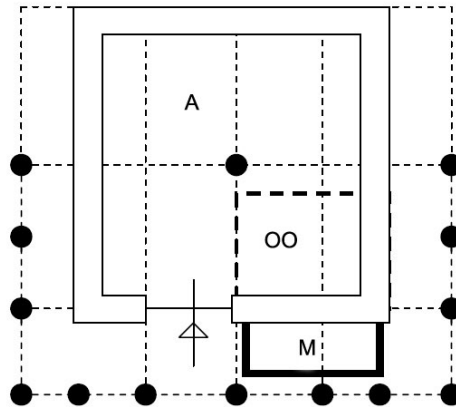
Şekil 3.35 : Dorf(Alagna Valsesia)'daki 'Walser' evleri(Eskiz tez yazarına aittir).

3.2.2.4 Walser evleri mimarisi

Mekan organizasyonu ve mekansal biçimlenme

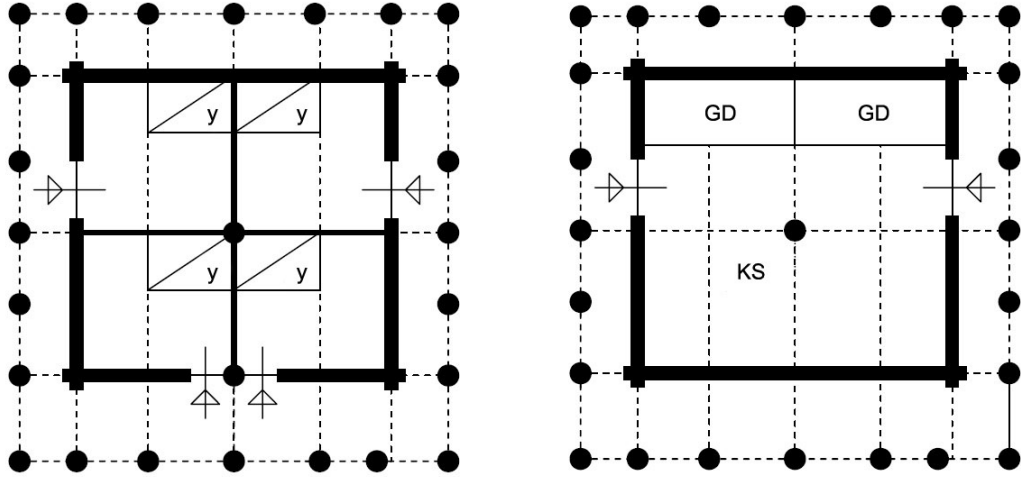
“Walser evlerini oluşturan mekanların organizasyonunda hem sert dış hava koşulları hem de işlevler etkili olmuştur. Mekan organizasyonları bazen yönlenebilir, bazen de yiyeceklerin kuru olarak saklanabilmesini sağlamaya göre değişir” (Della Ferrara, k.g.). Geleneksel kent dokusunda ana belirleyici etkenlerden biri olan yaşam biçimleri ve geçim kaynakları Walser yerleşimlerinde konut şemalarının oluşmasına yansımış, evlerin kat adedi ve plan şemasında belirleyici etken olmuştur. Genellikle iki ve üç katlı bazen de 4 katlı örneklerine rastlanılabilen yapıların alt katında, yarı toprağa gömülü şekilde, halkın gelir kaynaklarından birini oluşturan hayvancılığın yapıldığı ahırlar ve yine hayvanlara hizmet eden depo gibi servis mekanları bulunmaktadır.

Valsesia'daki karakteristik Walser evleri üç katlı olarak planlanmıştır. Bodrum doğal taştan inşa edilmiştir (Şekil 3.36). Kare bir zemin planı vardır. Oturma odası, mutfak, bir ek yapı(müştemilat) ve depo yeri ile bitişik olan ahır içinde barındırır. Tüm evde sadece bir adet ocak(soba) bulunmakta ve mutfak ile oturma odası(stube) arasında ortaklaşa kullanılmaktadır. Mutfak aynı zamanda bütün kış için korunması gereken gıdanın hazırlanması için kullanılır. Bu ocaklar bir baca ile desteklenmeyebilir. Bu durumlarda duvarda küçük bir pencere yer alır. Bu şekilde aynı zamanda dumanlı bir oda olarak işlev görür. Boş alanlar sağlayabilmek için mobilyaların çoğu gömmedir (Menini, k.g.).

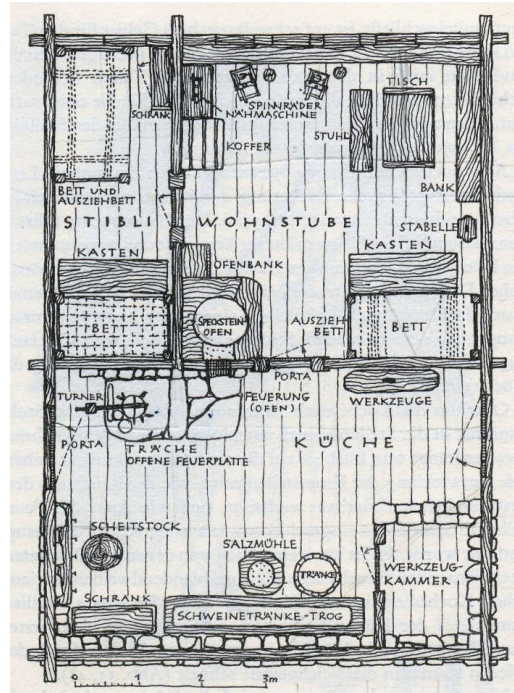
Şekil 3.36 : Bodrum kat planı: oturma odası(OO), ahır(A) ve mutfak(M) (Ganzerli, 2006).

Ana kat ve birinci kat ‘blockbau’ tekniği kullanılarak ahşaptan inşa edilmiştir. Ana kat, dört bölüme ayrılmıştır. Her birinde yerleşik yatak ve gömme dolaplı bir yatak odası bulunur. Birinci kat, kuru samanları depolanması için ayrılmıştır ve gıdalar için bir kiler odası da bulunur (Ganzerli, 2006) (Şekil 3.37).

Şekil 3.37 : Ana kat(soldaki 1.) ve üst kat(sağdaki 2.) planı, (1.): yatak(y), (2): gıda deposu(GD) ve kuru samanlık(KS) (Ganzerli, 2006).

Valsesia’da, diğer Walser yerleşimlerine benzemeyen bir şekilde, insanlar ve hayvanlar aynı çatı altında yaşamaktadırlar. Bunu yapmanın yerden tasarruf etmek ve ısısı korunmuş bir alan sağlamak şeklinde belirtilebilecek iki amacı vardır.

Şekil 3.38 : ‘Walser’ evi ana kat plan şeması (Weiss, 1959).

Günlük yaşamda kullanılan mutfak, oturma odası ve yatak odaları evlerin büyüklüğüne göre katlara dağılsa da orta katlarda yer almaktadır (Şekil 3.38). Hayvan besinlerinin saklandığı samanlık ise yaşam katlarının üstünde yer alır.

Yapı ve yapım teknolojisi

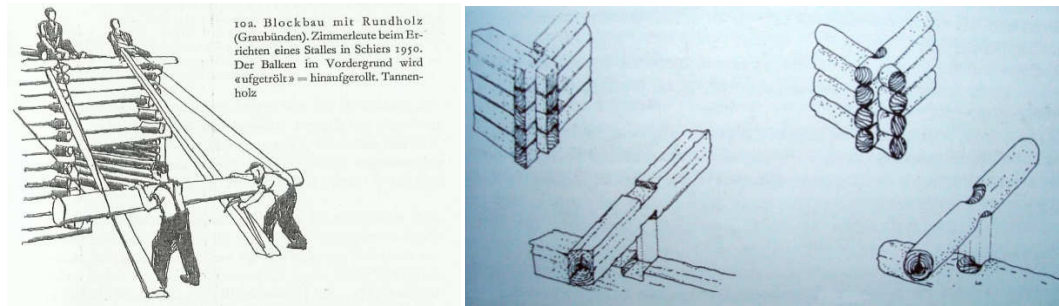
Bina kabuğu

Duvarlar:

Walser evlerinde ahşap ve taş malzemelerden oluşan geleneksel yapım sistemleri kullanılmaktadır. Bunun en büyük sebebi de bu malzemelerin çevrede bolca bulunmasıdır.

Ev, çeşitli şekillerde ve boyutlarda yerel taşlardan inşa edilen bir bodrum kat üzerine oturmaktadır. Kalın bodrum duvarları eve sadece temel olarak hizmet etmemiş, ayrıca, yerden gelen neme karşı bir bariyer vazifesi görmektedir. Duvar kalınlıkları 48 ile 60 cm arasında değişmektedir. Bodrum zemini taş tablalar ile kaplanmıştır. Bodrum çeperleri genellikle kare şeklinde olmaktadır.

Üst katlarda ahşap bir yapısal düzenleme kullanılmıştır. Taşıyıcı duvarları inşa etmek için kullanılan teknik ‘blockbau’ sistemidir (Şekil 3.39). Kare kesitler halinde kesilen karaçam tomrukları(gövdeleri) çivilenmeden köşelerdeki ek yerlerinden monte edilmiştir. Blockbau tekniği diğer Germen insanları tarafından da kullanılmakta ise de Walserler daha incelikli hale getirmişlerdir.

Şekil 3.39 : ‘Blockbau’ ahşap örgü sistemi (Weiss, 1959 and Tronconi, 2008).

Yatak katlarının bulunduğu ana kat için, tomruklar uzunlamasına ikiye ayrılmış ve içeride bitirilmiştir. Yerleştirmeden sonra ahşabın büzülmesi nedeniyle oluşan boşluklar yatak odasını hava akımına karşı yalıtım için yosun ile doldurulur. Buna karşın gıda ve saman depoları için ayrılan birinci kat, bütün halinde bitirilmemiş tomruklar ile inşa edilmiştir. Tomruklar arasında kalan boşluklar açık halde bırakılıp

hava akımının içeri girmesi ve bu sayede samanları kurutması sağlanmıştır (Ganzerli, 2006).

Mekansal açıdan incelenecek olursa genel olarak mutfak bölümü taş duvarlarla çevrilidir. Diğer yaşam birimleri ise ahşap malzeme ile örülüdür.

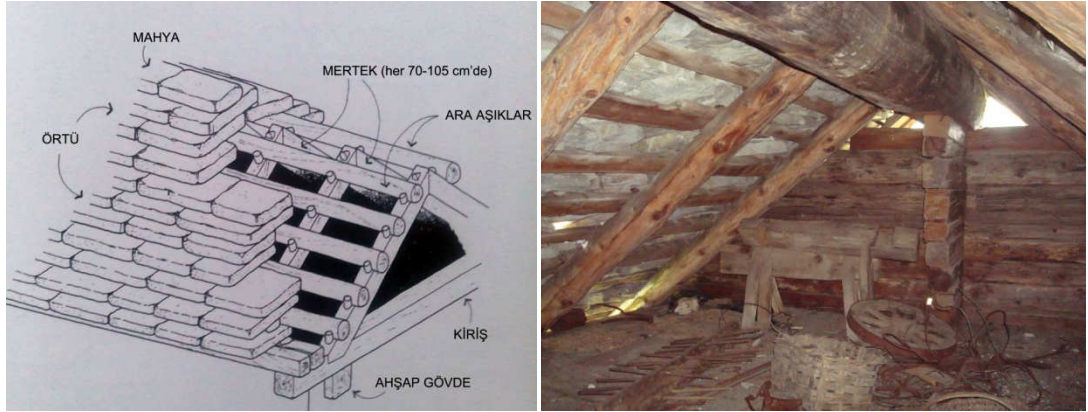
Döşemeler:

Döşemeler tamamen ahşap malzeme ile yapılmıştır. Döşemelerin yapımında oyulmuş ağaç tomruğundan ters T-kiriş üzerine oturan Norveç ladini ahşap zemin kaplaması kullanılmıştır. Zemin kaplaması taşıyıcı ters T-kirişlere tahta çiviler ile sabitlenmiştir. Walserler madenlerinde demir olmaması nedeniyle kullanımını en aza indirmeye çalışmışlardır (Ganzerli, 2006).

Çatılar:

Farklı çatı türleri vardır. Bunlar; taş ve ahşap malzemeler ile yapılırlar (Şekil 3.35).

Valsesia evlerinin başka bir karakteristik özelliği ise çatılarıdır. Çatı, yapının çeperlerinden dışarıya saçaklar yapar. Bu evin doğa koşullarına karşı korunmasını ve kışın karla dolu olan yürüme yollarının açık olmasını sağlamaktadır. Çatı masiftir ve biri diğerinin üzerine serilen doğal taş tablalardan inşa edilmiştir. Basit ve iyi tanımlanmış hatları ile binayı bir çerçeve almaktadır (Şekil 3.40).

Şekil 3.40 : Karakteristik bir 'Walser' evi çatısı sistem perspektifi (Conti-Oneto, 2002) ve içten görünümü.

Çatı biçimlenmelerinin iklim şartlarına uyum açısından dik tutulması gerekirken bazı durumlarda daha yatay bir biçimlenmenin seçilmesinin nedeni çatıdan aşağıya düşebilecek karın sokakta veya terastaki insanlar için hayati tehlike arz etmesidir (Della Ferrara, k.g.) (Şekil 3.41).

15. Verbreitungskarte: Dachstoffe im 19. Jahrhundert

SIGNATUR	BEZEICHNUNG	S C H E M A	VERBREITUNG	NATÜRLICHE VORAUSSETZUNGEN
○	STROH EINZELANGABEN NACH HUNZIKER		MITTELLAND	NIEDERSCHLAGSÄRME ACKERBAUZONE
* ●	HOLZ GESCHLOSSENES VERBREITUNGSGEBIET EINZELANGABEN NACH HUNZIKER		JURA NORDALPINES UND (TEILWEISE) INNER- ALPINES GEBIET. STREUWEISE RELIKTE IN DER VORALPINEN ZONE	REGENFEUCHTE ZONE DER VORWIEGENDEN VIEHWIRTSCHAFT UND DES TANNENWALDES
●	STEIN		INNER- UND SÜDALPINES GEBIET	GEBIETE MIT SPALTBAREN GNEISEN ODER TONSCHIEFERN
✓	HOHLZIEGEL (KLOSTERZIEGEL)		WEST- UND SÜDSCHWEIZ STREUWEISE IM N.O.	LEHMGRUBEN KULTURELLE ZUSAMMEN- HÄNGE MIT WEINBAU

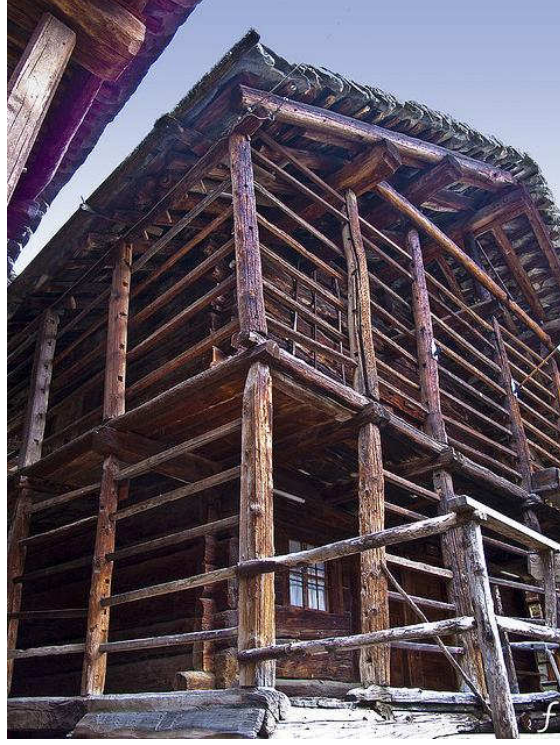
Şekil 3.41 : ‘Walser’ evi çatısının çevredeki malzemeye göre çeşitlenmesi (Weiss, 1959).

“Bazı yapılarda metrekareye 500 kg ağırlık düşen taş çatıların yapıldığı görülmüştür. Kışın çatıda biriken kar da düşünülürse bu ağırlık 1000 kg/m^2 gibi rakamlara yaklaşmaktadır.” (Della Ferrara, k.g.). Bu çatıları taşıyan strüktür mahya, aşıklar ve merteklerden oluşan ızgara bir sistemdir.

Çıkmalar:

Yerleşimler çok soğuk bir iklim kuşağında yer aldığından dış hava koşullarından mümkün olduğunca etkilenmeyecek şekilde kompakt formlara sahiptirler ve zorunlu durumlar dışında çıkma bulunmaz.

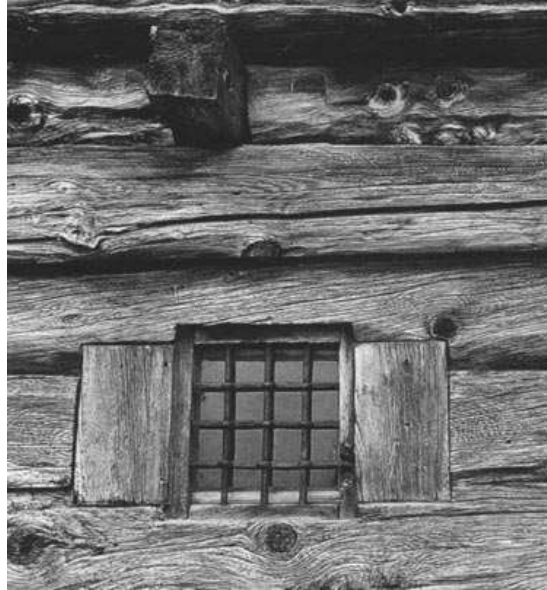
Valsesia’nın kendine özgü mimari bir özelliği etrafının ayazlık(veranda) ile sarılı olmasıdır (Şekil 3.42). Ayazlık yapının çatısına kadar erişmekte ve arka cepheyi açık halde bırakarak en az üç cephede devam etmektedir. Bu mekanlar, bölgenin samanların tarlalarda kurumasına izin vermeyecek kadar çok nemli bir iklime sahip olması nedeniyle, yaz ve güz mevsimlerinde ot, saman vb. kurutmak için kullanılmaktadır. İçeride bir merdiven bulunmayışından dolayı ayazlık aynı zamanda katları birbirine bağlama görevini de üstlenmektedir. Bu bölüm yatay kirişlerle birbirine bağlanmış kolonlar ile desteklenmiştir. İşte bu ızgara şeklindeki yapı evin karakterini oluşturur (Ganzerli, 2006).

Şekil 3.42 : Alagna Valsesia’deki karakteristik bir ‘Walser’ evi ayazlığı (Anonim-9).

Açıklıklar:

Walser evlerinde açıklık sayısı çok az ve küçük tutulmuştur (Şekil 3.43). Bunun nedeni havanın soğuk olmasından bina yan yüzeylerindeki ısı kaybını mümkün olduğunca minimum seviyede tutmak ve zaman zaman metrelerce yükselen kar kalınlığından korunabilmektir.

Şekil 3.43 : Oubre Rong(Alagna Valsesia)’daki bir ‘Walser’ evinin açıklık örneği (Anonim-8).

Taşıyıcı sistem

Walser mimarisinde duvarlar, aynı zamanda, binaların taşıyıcı sistemidir. Binanın yükü ahşap binalarda 'Blockbau' denilen örgü sistem ile taş binalarda ise taş örgülü beden duvarları tarafından taşınır.

Valsesia'nın Walser evleri içinde, işlevsellik en önemli gerekliliktir. Evlerin yapısal tipolojisi işlevsellikten yola çıkarak oluşmuştur. Yapısal elemanların simetrik ve geometrik şekilde tekrarı uyumlu(harmonik) bir topluluk oluşturur. Walserler yapısal sağlamlık ve mimarlık açısından üstün sonuçlara ulaşması ile birlikte evlerin işlevselliğini sağlayabilmişlerdir. Daverio (1983)'e göre Walser evleri yaklaşık uzunluğu 1.80 m olan ve evin her tarafında tekrarlanan standart bir modül kullanımı ile inşa edilmektedir. Örneğin, bu ölçü hem ayazlık taşıyıcıları arasındaki mesafeyi hem de yerleşik bir yatağın uzunluğunu verir. Bu modül, Leonardo'nun ünlü altın oran çiziminde de olduğu gibi, bir insanın kollarını açtığında oluşturabileceği bir alanı tariflemektedir (Ganzerli, 2006).

Şekil 3.44 : Alagna Valsesia'daki bir 'Walser' evinde farklı malzeme ve yapım sistemlerinin kullanımı (Anonim-7).

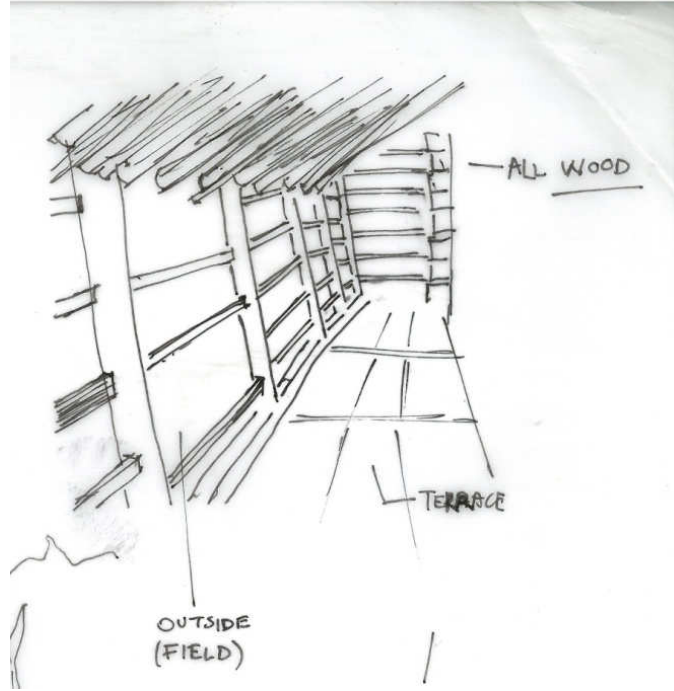
Ayazlığın etrafını saran kısım(raflar) ana kirişler, kolonlar ve daha ince kirişlerle tekrar bölünen elemanlar ile ızgara şeklinde inşa edilmiştir. Birçok elemanın birbirleriyle kesiştiği yapının bu parçası için kullanılan detaylara dikkat etmek

gerekir (Şekil 3.44). Kolonlar ağır çatıyı desteklemek için binanın en üstüne kadar devam etmektedirler. Yaklaşık 2 m genişliğindeki bu teraslar, kolonlar ve kirişler tarafından desteklenmektedir. Katlar arasında geçişin sağlanması için merdivenler yerleştirilmiştir (Ganzerli, 2006).

Walser yapıları yoğun kar yağışı ve rüzgarlara tam olarak dayanıklıdır. Bu evler taş bir temel üzerine, ahşaptan yapılmış bir strüktüre sahiptirler. Bilindiği gibi ahşap iyi bir enerji dağıtıcı ve sünek(esnek) bir malzemedir (Laner and Barbisan, 2001).

Organik Arayüzler

Walser yerleşimlerinde yapıların sert hava koşulları nedeniyle içe dönük olması nedeniyle organik arayüz olarak adlandırabileceğimiz mekanlar ayazlıklar ve kurutma teraslarıdır (Şekil 3.45).

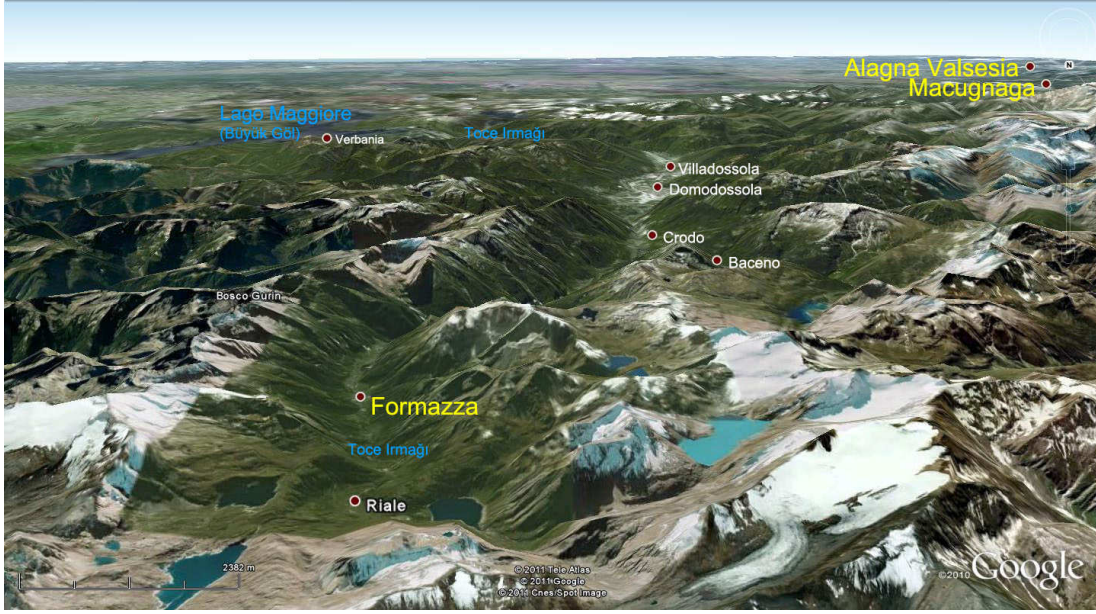

Şekil 3.45 : Follu d'Otro(Alagna Valsesia)'daki bir 'Walser' evinin terası (Eskiz tez yazarına aittir).

3.2.2.5 Walser evleri mimarisinin oluşumunda doğal verilerin etkisi

Topoğrafya

Walser yerleşimleri, bölgelerine göre farklı olmakla beraber genelde, vadilerde yüksek dağ yamaçlarına kurulmuşlardır. Piemonte-Val d'Ossola bölgesi de nehirlerin oluşturduğu derin vadilerden oluşmaktadır (Şekil 3.46).

Şekil 3.46 : Piemonte-Val d'Ossola Havzası'nın topoğrafik durumu, yerleşimler ve Lago Maggiore ile bağlantısı (Google Earth 2007, şekil tez yazarı tarafından yorumlanmıştır).

Yönlendirmede temel olan cephe her zaman güneydir. Eğimli bölgelerde bina toprağa yaslanmış ve yüzünü güneye dönmüştür. Eğimli arazilere yerleşmiş olan Walser evleri birbirlerine yakın inşa edilmişse de bir ev diğerinin güneşini engellememektedir (Şekil 3.47).

Şekil 3.47 : Valsesia 'Walser' yerleşimlerinin topografya ile uyumu (Anonim-7).

İklim ve iklimsel veriler

Walser evlerinin yapısal düzenlemesi(strüktürü) çevreden korunmak için bir araç olarak düşünülmüştür. Yüksek dağlardaki bu yapıların içinde bulunduğu zorluklar şiddetli kar yağışı, sert rüzgarlar ve depremlerdir (Ganzerli, 2006).

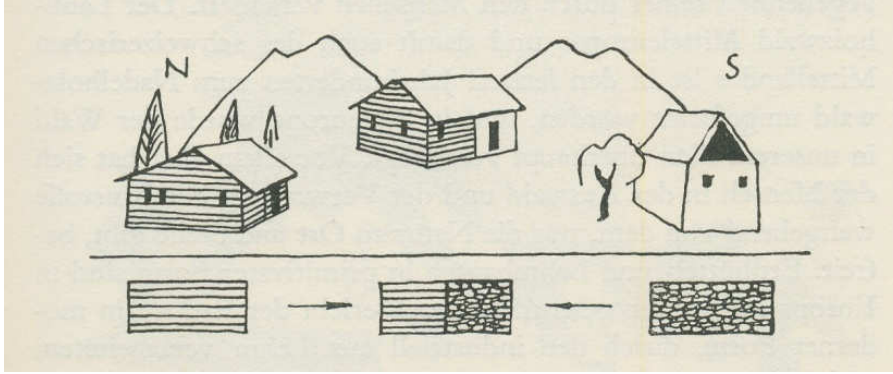
Çok soğuk bir iklim kuşağında bulunan Walser yerleşimlerinde soğuktan korunmak için kentsel ölçekten yapı malzemesine kadar çok farklı çözümler üretilmiştir. Yerleşim açısından binaların birbirine çok yakın konumlandırılması ile hava akımlarına maruz kalan yüzey alanı düşürülmüştür. Bu durum uzun saçakların da yardımıyla, bazen tehlikeli boyutlara ulaşan (1-2 metreyi bulan) yoğun kar yağışına karşı, sokakları korunaklı hale getirmektedir (Şekil 3.48). Yapı açısından ise iç mekanların örgütlenmesi, açıklık sayısının az olması, ısıyı içeride tutabilecek taş malzeme kullanılması ve yüksek oranda yağışa maruz kalınması nedeniyle ayazlığı sarmalayan saman kurutma rafları bunlardan sadece birkaçıdır.

Şekil 3.48 : Alagna Valsesia ‘Walser’ yerleşiminde dar sokaklar ve bina aralıkları (Anonim-7).

Bitki örtüsü ve toprak yapısı

Walser yerleşimleri alp dağlarında genelde kayalık ya da ormanlık bölgelere yakın kurulmuşlardır. Bölgede en çok görülen ağaç türleri karaçam, çam ve sedirdir.

Şekil 3.49 : ‘Walser’ evi malzemeleri (Weiss, 1959).

Walser mimarisinin en karakteristik malzemesi ahşaptır. Çevrede sıkça bulunan ahşap ve taş malzemeler Walser mimarisinde yaygın olarak kullanılmıştır (Şekil 3.49). Ancak, ahşap için kullanılacak ağacın az olduğu yerlerde taş malzemenin yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir.

Su kaynakları

Yerleşme bölgesi seçimlerinde çevrede su kaynağının bulunması ve güvenli bir bölge olması büyük bir önem arz etmektedir. Bu kaynaklar uygun yerlerde değirmenler yapılarak değerlendirilmiştir (Şekil 3.50).

Şekil 3.50 : Su kaynakları ve değirmenler (Anonim-7).

3.2.2.6 Walser evleri mimarisinin oluşumunda kültürel verilerin etkisi

Sosyal ve ekonomik yapı

Walserler’de ekonomi tarım ve çiftçilik üzerine kurulmuştur (Şekil 3.51). Diğer yandan zayıf toprak, kısa hasat zamanları ve kışların uzun sürmesi çiftçilerin çok verimli çalışması ihtiyacını doğurmaktadır. Topografik koşullar kadar iklimsel koşullar da bu yönde yüksek seviyede tecrübe gerektirir.

Şekil 3.51 : Walser ekonomisinin temelini oluşturan tarım arazileri(Rimella di Formazza) ve çiftçi kadınlar (Anonim-8).

Geniş aile yapıları sayesinde tarlaları verimli olarak işlemek mümkün hale gelmiştir. Yapı teknikleri sayesinde güneş ısını kullanmakta başarılı olmuşlardır. Bunların dışında tarım ürünlerini korumak için özel depolama yöntemleri geliştirmişlerdir. Temel gıda kaynaklarından biri ekmek yılda sadece iki kez bahar ve güzde yapılmasına rağmen yetmekteydi. Ekmekler kalan iki mevsimde depolanmakta, bir balta ile kesilmek zorunda ve tüketilmeden önce süt ile yumuşatılmaktaydı (Ganzerli, 2006).

Walser yapılarında her bir evi ayağa kaldırmak olağanüstü bir çaba gerektirdiğinden yapımına tüm köy halkı katılmıştır (Comoli Mandracci, 1984).

Walserler’i tüm bu dış unsurlarla mücadeleleri açısından başarıya ulaştıran etkenler, mevcut alanları ve yerel malzemeleri sahip oldukları yapı ve yapım teknolojileri ile en iyi şekilde kullanma yetenekleri ve topluluk içindeki işbirliğidir. Bu evlerinin mimarisine de yansımıştır (Şekil 3.52).

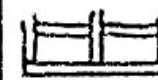
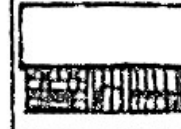
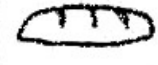
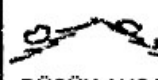
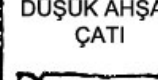
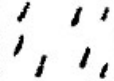
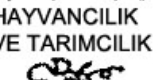
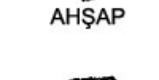
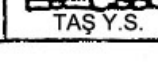
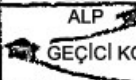
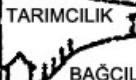
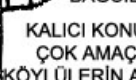
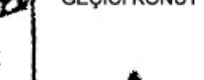
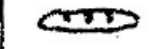
Şekil 3.52 : Alagna Valsesia yerleşimi ve mimarisi (Anonim-7).

Walser evleri sürdürülebilirliğin göze çarpan birer örnekleridirler. Bu yapılar, enerji korunumu ve kaynak kıtlığı sorunları dikkate alınarak elde edilmiştir. Walser evi ısı korunumu açısından pasif bir sisteme sahiptir. Daha önce de bahsedildiği gibi, mutfak ve oturma odası arasında bulunan sadece bir ocak vardır. Oturma bölümü, ocak ve büyükbaş hayvanları barındıran ahır tarafından ısıtılmaktadır (Mirici-Cappa, 1997). Bodrumdaki kalın duvarlar ısıyı içeride tutmaya yardımcı olmaktadır. Ana kat ısıtılsa da ahırdaki ısıнын yukarıya doğru yükselmesi ile sıcaklık korunabilmektedir. Ana katın ahşap duvarları kütük birleşimlerinin sıkışık olmadığı yerlerde araya yosun yerleştirilmiştir. Birinci kattaki samanlık bütün ev için ısısal yalıtım sağlamaktadır. Buradan da anlaşılabileceği gibi yapının ihtiyacı olan enerji etkin bir ev(konut) için mekansal organizasyon ve iskelet sistemi en önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.2.3 Karşılaştırmalı analiz

Çalışmanın bu kısmında yapılan karşılaştırmalı analiz yöntemi ile önce kendi aralarında İsviçre ve dolayısıyla Walser yerleşimleri'nin, sonra Akseki-İbradı Havzası ve Piemonte-Val d'Ossola Havzası yerleşimlerinin sahip olduğu doğal ve kültürel veriler, ortak ve farklı yönler karşılaştırılarak incelenecektir (Çizelge 3.4, 3.5). Bu çalışmanın bir sonraki "Akseki-İbradı ve Piemonte-Val d'Ossola Havzaları Yerel Verileri, Yerleşim ve Mimarisinin Sürdürülebilirlik Boyutu" kısmındaki alan araştırmasına ışık tutması, veri toplanılmasını kolaylaştırması ve daha anlaşılabilir bir zeminde ortaya konmasına yardımcı olması beklenmektedir.

Çizelge 3.4 : İsviçre'nin kırsal yerleşimlerinin karakteristik doğal ve kültürel verileri (Weiss, 1959).

DOĞA, EKONOMİ, KONUT VE YERLEŞİM					İNSANLARIN YAŞAM TARZI				
	İKLİM	EKONOMİ	YAPI MALZEMELERİ	YAPIM YÖNTEMLERİ	KONUT TİPLERİ	KIRSAL KONUT TİPLERİ	YERLEŞİM TİPLERİ	GIDA	KÖYLÜ TİPLERİ
ORTA BÖLGELER (İSVİÇRE)	 KURU	 TARIMCILIK	 SERT AHŞAP	 DİK ÇATI STANDART YAPIM SİSTEMİ	 AHŞAP İSKELETLİ TAŞ DOLGULU YAPI	 TEKİL ÇİFTLİK EVİ	 ÜÇ SAHA KATMANLI KAPALI KÖYLER	 EKMEK	 ÇİFTÇİ
KUZEY ALPLER BÖLGESİ	 NEMLİ	 HAYVANCILIK	 YUMUŞAK AHŞAP	 DÜŞÜK AHŞAP ÇATI BLOCKBAU YAPIM SİSTEMİ	 TAMAMEN AHŞAP YAPI	 ALP GEÇİCİ KONUT KALICI KONUT: ALP EKONOMİSİNİ SAĞLAYAN AYRIK EVLER	 AYRIK KONUTLU DAĞINIK YERLEŞİMLER VEYA TEKİL DAĞINIK KONUTLU KAPALI KÖYLER	 SÜT	 ÇOBAN
İÇ VE GÜNEY ALPLER BÖLGESİ	 NEMLİ KURU	 HAYVANCILIK VE TARIMCILIK BAĞCILIK	 AHŞAP TAŞ	 D. AHŞAP ÇATI TAŞ ÇATI AHŞAP+TAŞ Y.S. TAŞ Y.S.	 AHŞAP+TAŞ YAPI TAŞ YAPI	 ALP GEÇİCİ KONUT TARIMCILIK BAĞCILIK KALICI KONUT: ÇOK AMAÇLI KÖYLÜLERİN AYRIK EVLERİ	 GEÇİCİ KONUT GEÇİCİ KONUTLARLA İLİŞKİLİ KÖYLER	 EKMEK VE SÜT 	 ÇOK AMAÇLI KÖYLÜLER

Çizelge 3.5 : Akseki-İbradı ve Piemonte-Val d'Ossola havzaları kırsal yerleşimlerinin karakteristik doğal ve kültürel verilerinin karşılaştırılması
(Bu çizelge Weiss (1959)'ın İsviçre kırsal yerleşimleri için yapmış olduğu tablo tez kapsamında yorumlanarak oluşturulmuştur).

	DOĞA, EKONOMİ, KONUT VE YERLEŞİM					İNSANLARIN YAŞAM TARZI			
	İKLİM	EKONOMİ	YAPI MALZEMELERİ	YAPIM YÖNTEMLERİ	KONUT TİPLERİ	KIRSAL KONUT TİPLERİ	YERLEŞİM TİPLERİ	GIDA	KÖYLÜ TİPLERİ
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI	NEMLİ KURU	HAYVANCILIK VE TARIMCILIK BAĞCILIK	AHŞAP TAŞ	T. KİREMİT ÇATI AHŞAP+TAŞ Y.S. AHŞAP+TAŞ Y.S.	AHŞAP+TAŞ YAP AHŞAP+TAŞ YAP	YAYLA KÖY EVLERİ (KIŞ) BAĞ EVLERİ (BAHAR-YAZ) KALICI KONUT: ÇOK AMAÇLI YAKIN KÖY EVLERİ	GEÇİCİ KONUT GEÇİCİ KONUTLARLA İLİŞKİLİ KÖYLER	EKMEK VE SÜT	BİRÇOK İŞLE UĞRAŞAN KÖYLÜLER
PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI	NEMLİ KURU	HAYVANCILIK VE TARIMCILIK BAĞCILIK	AHŞAP TAŞ	D. AHŞAP ÇATI TAŞ ÇATI AHŞAP+TAŞ Y.S. TAŞ Y.S.	AHŞAP+TAŞ YAP TAŞ YAP	ALP GEÇİCİ KONUT TARIMCILIK BAĞCILIK KALICI KONUT: ÇOK AMAÇLI KÖYLÜLERİN AYRIK EVLERİ	GEÇİCİ KONUT GEÇİCİ KONUTLARLA İLİŞKİLİ KÖYLER	EKMEK VE SÜT	BİRÇOK İŞLE UĞRAŞAN KÖYLÜLER

3.3 Akseki-İbradı ve Piemonte-Val D'Ossola Havzaları Yerel Verileri, Yerleşim ve Mimarisinin Sürdürülebilirlik Boyutu

Geleneksel yerleşim ve mimarlık örnekleri, yüzyıllar boyu süre gelen bir yapı ve yerleşim tecrübesini barındırmaları, çevre koşullarına uygun çözümler üretmeleri sebebiyle özgün, sürdürülebilir oluşumlar olarak günümüze kadar gelebilmişlerdir.

Günümüzde oluşturulan yerleşim düzenlerinde, yapıların tasarım ve uygulamasında çevresel veriler dikkate alınmamaktadır. Geleneksel mimarinin geliştirmiş olduğu çevreyle uyum stratejilerinin zamanla kaybolduğu görülmektedir. Bu açıdan geleneksel yerleşim ve mimarlık örnekleri, güncel mimari pratik tarafından, sürdürülebilir mimari örüntüleri ile birlikte derinlemesine incelenmeli ve yorumlanmalıdır.

Tez çalışmasının bu bölümünde, belirlenen dağlık yerleşimlerdeki kırsal gelenekte, sürdürülebilirlik yönünde zaman ve tecrübe ile oluşan mimari örüntüler ortaya konmaya çalışılacak ve böylece hem geleneksel mimarinin bu alandaki başarısı hem de günümüz mimari pratiğine örnek olabilecek kentsel ve mimari çözümleri gözler önüne serilecektir. Bahsedilen bu mimari örüntüleri açık bir şekilde ortaya koymak adına bir sınıflandırma aracına ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle sürdürülebilir bina tasarımlarını değerlendirmek için kullanılan yeşil bina değerlendirme ve sertifika sistemlerindeki performans kriterlerine dair çözümler, geleneksel yerleşim ve mimari oluşumlar üzerinde aranacaktır.

Yapılacak olan sınıflandırmada mevcut uluslararası sertifika sistemlerinden en yaygın olanları BREEAM, LEED ve çeşitli ülkelerde ulusal koşullara göre uyarlanabilen SBTOOL kullanılmıştır. Ancak geleneksel yerleşimler için böyle bir değerlendirme veya sertifika sistemi olmayışı ve sistemlerin ölçüm ve puanlama metotlarının farklı oluşu(örneğin; BREEAM daha spesifik uygulamalara puan verirken LEED'in amacı belirtip uygulamalarda daha esnek davranması) sebebiyle tüm bu sistemler ve performans kategorileri değerlendirilerek, her bir değerlendirme sisteminden, bir diğerinin eksikliğini tamamlayacak şekilde, önemli olduğu düşünülen kriterler ile mümkün olduğu kadar tarafsız ve genel bir kişisel şema oluşturulmuştur (Çizelge 3.6). Bu şema sayesinde geleneksel yerleşimlerde ortaya çıkan mimari örüntülerin daha bilimsel bir dille ortaya konması hedeflenmektedir.

Çizelge 3.6 : Araştırma kapsamında yerleşimlerin inceleneceği yeşil bina değerlendirme sistemleri performans kategorileri (Tez yazarı tarafından oluşturulmuştur).

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ		TP: 100
1. KENTSEL TASARIM VE ARSA GELİŞTİRME (SBTOOL)	- Yürümeyi cesaretlendirmesi - Yerel bitki kullanımı - Ağaçların gölgelendirme potansiyelinin sağlanması	1,5 0,75 0,75
1.1 Kentsel Tasarım		
1.2 Arsa Geliştirme	- Mevcut doğal alanları korumak ve zarar görmüş alanları iyileştirerek doğal yaşam ortamını korumak, çeşitliliği geliştirmek (Asmalar, bağlar ve bahçeler) (B.Ö.K.)	3
2. SÜRDÜRÜLEBİLİR ARAZİLER (LEED)	- Ekolojik değeri olan, tarım alanlarında veya su yataklarına yakın bölgelerde yapılaşmamak	2
2.1 Arsa Seçimi (SBTOOL)	- Yapılaşma için seçilen alanın ekolojik değerini ve özelliklerini korumak (B.Ö.K.) - Gelişimi mevcut altyapı sahibi alanlara yönlendirmek	2 1
2.2 Proje Planlaması(SBTOOL)	- Yenilenebilir yapı malzemeleri ve bileşenleri kullanımıyla yapılabilir olarak tasarlamak - Pasif güneş potansiyelini arttırmaya yönelik arsa düzenlemesi yapmak	2 1
2.2.1 Ulaşım (BREEAM)	- Düşük emisyonlu ve yakıt tasarruflu araçların kullanılmasını veya yaya ve bisiklet kullanımını desteklemek - Çalışma ve yaşam alanları gibi temel alanlara yakınlıkla, ulaşım ihtiyacını azaltmak	1,5 1,5
2.2.2 Sosval ve Ekonomik Esaslar (SBTOOL)	- Oturma ünitelerine direk gün ışığının alınmasını sağlamak - Oturma ünitelerinin özel açık alanlara erişimini sağlamak - Dışarıdan, oturma ünitelerine görsel gizlilik sağlamak - İnşaat tutarını azaltmak (Yerel malz. nakliyat iht. yok) (B.Ö.K.)	0,75 0,25 0,25 0,75
2.2.3 Kültürel ve Algısal Esaslar (SBTOOL)	- Yerel kültürel değerlerle çevre tasarımının uyumunu sağlamak (Doğa ve yerleşim uyumu, yerleşim kendi içindeki uyum) (B.Ö.K.) - Tasarım ile mevcut sokak görünümü arasındaki ilişkinin planlanması	3 1
2.2.4 Servis Kalitesi (SBTOOL)	- Fonksiyonellik ve etkinlik - Esneklik ve adapte edilebilirlik - Strüktür kısıtlamalarına adapte olabilmek - Bina kabuğu performansının bakımı	1 1 1 1
3. SU ETKİNLİĞİ (LEED)	- Su kullanımının azaltılması - Su etkin peyzaj düzenlenmesi - Yağmur suyunun toplanıp kullanılması, gri suyun tekrar kullanımı - Arsa sulaması için gri su kullanılması - Sıhhi kaynakların kapatılabilir olmasıyla tuvaletlerde sızıntı riskini önlemek - Suyu etkin kullanan sulama sistemleri(damlama,...)	3 1 3 1 1 1

Çizelge 3.6 (devam): Araştırma kapsamında yerleşimlerin inceleneceği yeşil bina değerlendirme sistemleri performans kategorileri (Tez yazarı tarafından oluşturulmuştur).

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ		TP: 100
4. ENERJİ VE ATMOSFER (LEED)	- Arsada yenilenebilir enerji kullanımını destekleyerek, fosil yakıt tüketimini azaltmak - Temel enerji tüketimini ölçüm ve kontrol (aydınlatma, ısıtma) - Bina CO2 emisyonlarını azaltmak - Enerji etkin dış mekân aydınlatma elemanları - Düşük veya sıfır karbon teknolojileri - Bina sistem performansı ve hava sızıntılarını önlemek	6 1 2 1 1 4
5. MALZEME VE KAYNAKLAR (LEED)	- Yerel malzemeler kullanmak (B.Ö.K.) - Geri dönüştürülmüş malzemelerden üretilmiş malzeme kullanmak - Binanın yeniden kullanılması (taşıyıcı olan veya olmayan elemanların korunması) - Sürdürülebilir kaynaklardan üretilmiş malzemelerin kullanımı - Dayanıklı malzemelerin kullanımı - Gömülü enerjisi düşük, çevresel etkisi az ısısal yalıtım kullanımı - Bitirme malzemelerinin minimum kullanılması	2 2 1 2 1,5 1 0,5
5.1 Atık (BREEAM)	- İnşaat alanı atık yönetimi - Geri dönüştürülebilen malzemelerin toplanması ve depolanması	1 4
6. İÇ MEKÂN YAŞAM KALİTESİ (LEED)	- Minimum iç hava kalitesi performansının sağlanması - Kullanıcıların konfor ve sağlığı için doğal havalandırma yoluyla mekanik havalandırmanın azaltılması - Verim, sağlık ve konfor açısından sistemlerin kontrol edilebilirliği (aydınl., ısısal konfor) - Güneşliği ve manzara	3 5 5 2
7. TASARIMDA YENİLİK (LEED)	- Binanın performansını geliştirmek için yeni ya da yenilikçi teknolojiler ve stratejiler kullanılması	1
8. BÖLGESEL ÖNCELİK (LEED)	- Yerel önceliklere hitap eden kriterlerin sağlanması (bkz. B.Ö.K.) (Sağlandığı takdirde her kriter için +1 puan)	+5
9. ÇEVRESEL YÜKLER (SBTOOL)	- İnşaat yapım, hizmet ve yıkım sırasında oluşan (sera gazları emisyonları, katı atıklar) - Yapının arsaya olumsuz etkilerini minimumda tutmak	4 1
9.1 Kirlilik (BREEAM)	- Yüzey suyuyla taşınan kirleticileri azaltıp, doğal su kaynaklarının kirlenmesini azaltmak - Gece aydınlatma kirliliğini azaltmak - Gürültüyü azaltmak	3 1 1
10. YÖNETİM (BREEAM)	- Çevresel ve sosyal bilinçli inşaat müteahhitleri ve kullanıcılar - Güvenlik	1,5 0,5

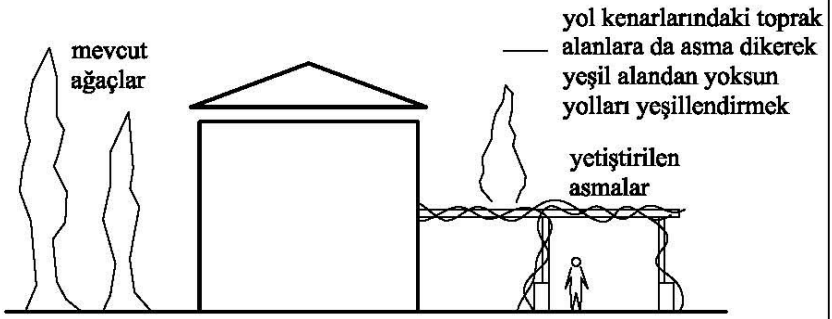
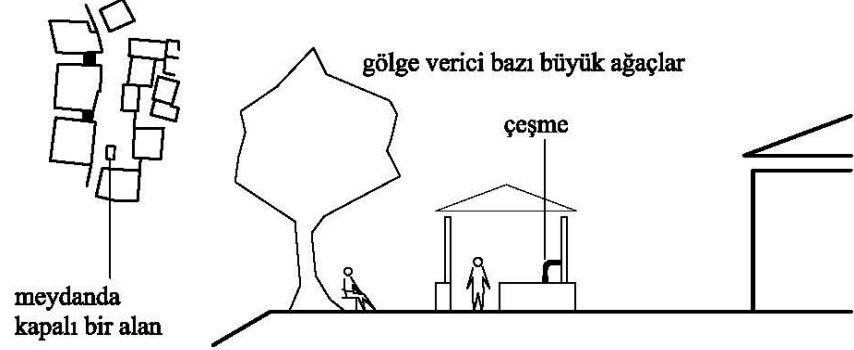
Çizelge 3.7 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri kentsel tasarım kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ			TP
1. KENTSEL TASARIM VE ARSA GELİŞTİRME (SBTOOL) 1.1 Kentsel Tasarım Sokaklar ve yeşil alanlar gibi kamuya açık alanların insanlar tarafından daha rahat kullanılmasını sağlamak amacıyla organize edilmesini içerir. Sürdürülebilir bir çevre için yapılar ile bu alanlar arasındaki ilişkilerin iyi kurulması gerekir. Kamuya açık alanların insanların ihtiyaçlarına ne kadar yanıt verdiği o yerleşimin sürdürülebilirlik boyutu hakkında önemli ipuçları verir.		- Yürümeyi cesaretlendirmesi - Yerel bitki kullanımı - Ağaçların gölgelendirme potansiyelinin sağlanması	1,5 0,75 0,75
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI	P
	1,5 0,75 0,75		1,5 0,25 0,25

Çizelge 3.7 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri kentsel tasarım kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Köyde asma bahçelerinden sokak üstlerine uzanan ahşap strüktürler hem sokakların ekolojik açıdan değerlendirilmesini sağlar hem de Akdeniz ikliminin hakim olduğu bölgede, sıcak yaz aylarında güneşten koruyarak gölge verir. Bunun yanında her binanın önünde sokaktan geçen veya tarladan ürünleri sırtına alıp evine dönen insanların dinlenmesi için "dinlenik taşı" denilen oturma birimleri bulunmaktadır.	Walser halkının Alp dağları eteklerinde yaşıyor olması yapı ilişkileri bakımından Akseki-İbradı bölgesi yerleşimlerine göre büyük farklılıklar gösterir. Soğuk havanın etkisinden korunabilmek amacıyla Walser evleri birbirine çok yakın inşa edilmişlerdir. Binalar arasında kalan alanlar eğimden dolayı merdivenli sokaklar olarak işlev görür. Binalarda üst katların birleştiği yerlerde pasajlar oluşmuştur. Bu sokakların uygun bölümlerinde dinlenmek veya sohbet etmek amacıyla oturma taşları konulmuştur.

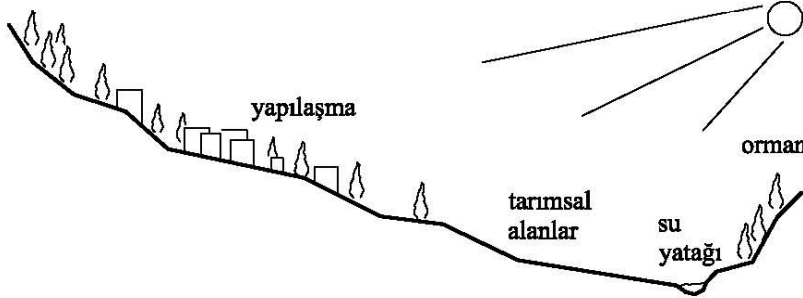
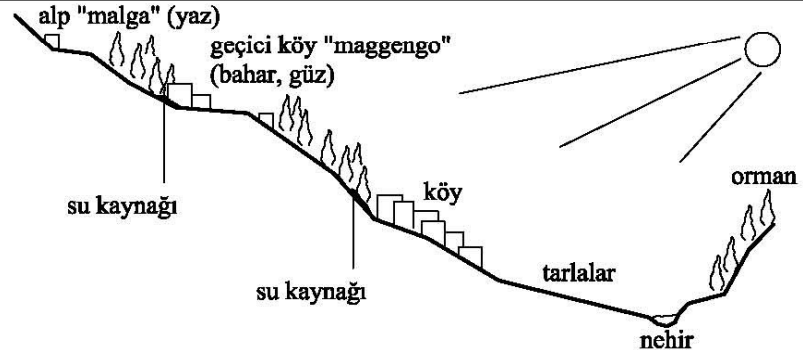
Çizelge 3.8 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri arsa geliştirme kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ			TP
1.2 Arsa Geliştirme Arsa geliştirme ana kriteri, doğal çevreye oluşabilecek olası tahribatı önlemek için yapılaşmadan önce, arazi ve çevresindeki ekolojik değeri olan yeşil alanlar ve su kaynaklarını korumak ve mümkünse daha da geliştirip, çeşitlendirmek için nasıl çalışmalar yapılması gerektiğini belirtir.		- Mevcut doğal alanları korumak ve zarar görmüş alanları iyileştirerek doğal yaşam ortamını korumak, çeşitliliği geliştirmek (Asmalar, bağlar ve bahçeler) (B.Ö.K.)	3
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI	P
	3		1,5

Çizelge 3.8 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri arsa geliştirme kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Köy yerleşiminde doğal değerlere önem verilmiştir. Ürünlü'de yapılaşma hiçbir zaman doğa üzerinde oluşturulan ve ona hakim olmak isteyen tekil bir sistem olmamış, aksine doğayla bütünleşen ve onu geliştiren bir organizma gibi davranmıştır. Bu konuda Ürünlü'de görülen en karakteristik örnek, bahçelerde asma yöntemi ile yetiştirilen üzüm bitkisinin ahşap strüktürlerinin sokak üstlerinde de devam ettirilmesi ile ekolojik açıdan kayıp sayılabilecek yolların da değerlendirilmesi sağlanmıştır. Benzer bir davranış da köydeki yapıların ekolojik açıdan verimsiz olan kayalıklar üzerine inşa edilmesi şeklinde karşımıza çıkar.	Yerleşim içinde yapılaşmadan önce var olan ağaçların tahrip edilmeyip gölgeleme için kullanılmış, kaynak suyunun çıktığı noktalar korunmuştur. Hatta birçok yerleşim yerinin su kaynaklarının olduğu noktalar etrafında örgütlenmesi bu konuya verilen önemin göstergesidir. Ancak doğal alanların korunması için gösterilen özen yerleşim içinde de çeşitliliği artırılması konusunda pek gösterilmemektedir.

Çizelge 3.9 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri arsa seçimi kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ				TP
2. SÜRDÜRÜLEBİLİR ARAZİLER (LEED) 2.1 Arsa Seçimi (SBTOOL) Yerleşimin içinde bulunduğu çevrenin topografya, iklim, bitki örtüsü ve toprak yapısı, su kaynakları gibi doğal veriler bakımından uygun olması gerekir. Sürdürülebilirlik açısından ekolojik değeri olan verimli arazilerde yapılaşma yapılmamalıdır. Bu nitelikteki arazilere yapılaşması ekolojik dengeyi bozacağından, yerel halk ve yakın çevrede yaşayan insanların bu bölgelerden yararlanamamasına, sosyal ve ekonomik açıdan olumsuz etkilenmesine neden olur. Bu açıdan yer seçiminde yeni yapıların yerleşim için uygun altyapıya sahip alanlara yönlendirilmesi sürdürülebilirlik açısından büyük önem taşır. Yapılaşma için seçilen alanın ekolojik değeri korunmalı ve hatta geliştirilmelidir.		- Ekolojik değeri olan, tarım alanlarında ya da su yataklarına yakın bölgelerde yapılaşmamak - Yapılaşma için seçilen alanın ekolojik değerini ve özelliklerini korumak (B.Ö.K.) - Gelişimi mevcut altyapı sahibi alanlara yönlendirmek		2 2 1
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI		P
	2 2 1			2 2 1

Çizelge 3.9 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri arsa seçimi kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Ürünlü köyü kültürel ve doğal değerleri yüksek bir bölgede yer almaktadır. Toroslar'da, Antalya ili İbradı İlçesine bağlı olan Ürünlü kayalık ve eğimli bir arazide yer alır. Bu sayede vadi eteklerindeki tarımsal araziler ve onları besleyen Manavgat Irmağı korunabilmiştir. Yerli halk farklı mevsimlerde hem iklimsel şartlara uyum sağlamak hem de geçimini sağlayabilmek için bağ veya yayla evleri gibi daha küçük ve doğa içinde kaybolan birimlere göçerler.	Yapılaşma Ürünlü yerleşimine kıyasla biraz daha sarp ve dik arazilerde görülür. Özellikle su kaynaklarının olduğu noktalarda yapıların yoğunlaştığı gözlenir. Köy yerleşimi rakım açısından en düşük noktada ve tarım arazilerine yakın bir bölgede yer alır. Sıcaklıkların artması ile güz, bahar ve yaz aylarında hayvanların beslenmesi amacıyla daha yüksek noktalara göçülmektedir.

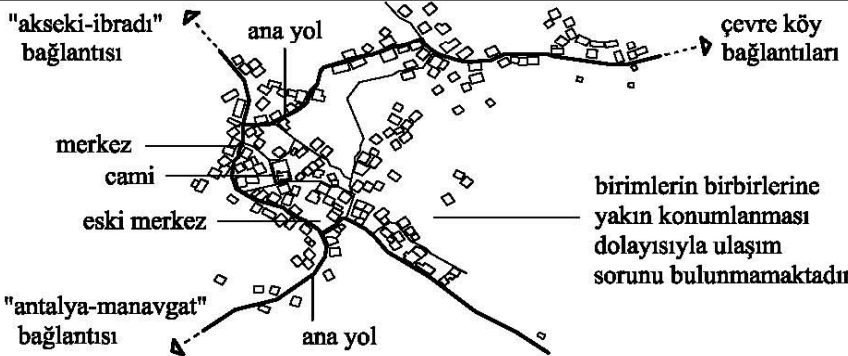
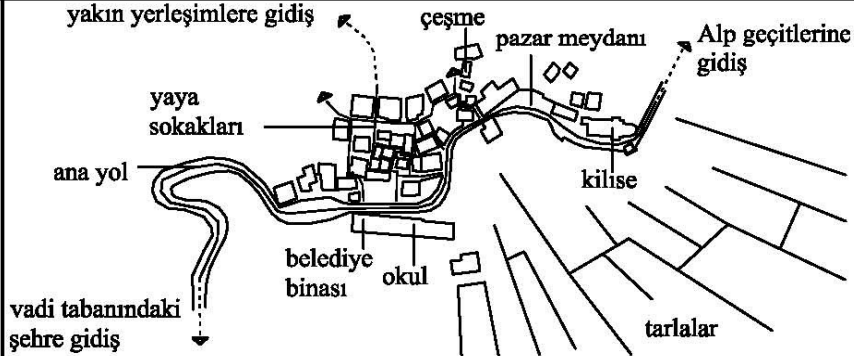
Çizelge 3.10 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri proje planlaması kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ				TP
2.2 Proje Planlaması(SBTOOL) Bina yapılmadan önce kaynaklar açısından onu daha etkin bir şekil de kullanabilmek adına alınan kararlar ve tedbirlerdir. Bu kararların özellikle uzun vadede hayati önemi vardır. Binanın yenilenebilir malzemelerden yapılması ya da binanın pasif güneş potansiyelini arttıracak şekilde yönlendirilmesi sürdürülebilir bir yerleşim için alınacak önemli kararlardandır.		- Yenilenebilir yapı malzemeleri ve bileşenleri kullanımıyla yapılabilir olarak tasarlamak - Pasif güneş potansiyelini arttırmaya yönelik arsa düzenlemesi yapmak		2 1
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI		P
	2 1			2 1

Çizelge 3.10 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri proje planlaması kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Torosların eteklerinde eğimli bir arazide yer alan Ürünlü'de konutlar taş ve ahşap gibi yenilenebilir doğal malzemeler kullanılarak inşa edilmiştir. Proje planlama aşamasında alınan kararlar ise yerli halkın inşa ederken "tecrübe"lerini kullanmasıyla alınır. Alınan önemli kararlardan biri de yöredeki binalarda güneşten maksimum yararlanmak amacıyla, özellikle açık havalarda hayatın merkezinde yer alan "ayazlık" ve hemen üstüne kurulan sebze ve meyveler için "kurutma terası"nın yapının güney tarafında yer almasıdır.	Walser evleri yüzyıllarca süregelen yapı inşa tecrübeleri sayesinde ortaya çıkmış mimari ürünlerdir. Bu tecrübeler de onların zorlu hayat şartlarına uyum sağlamaları için yenilenebilir malzemelerden yararlanmaya itmiştir. Bu şartlar sebze ve meyve gibi tarımsal ürünlerini kurutma yöntemlerini de belirlemiş ve korunmuş, güneye bakan kurutma terasları yapmışlardır.

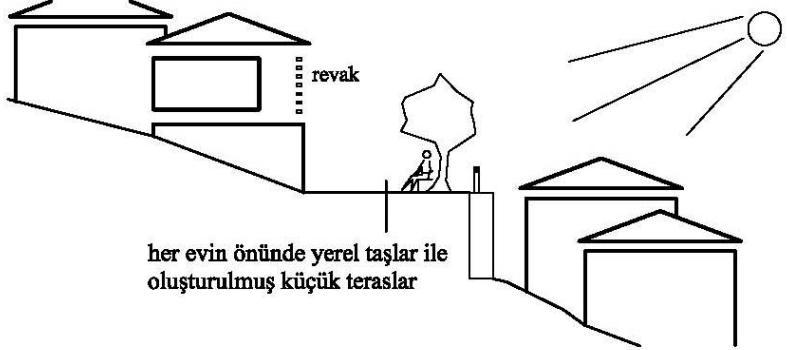
Çizelge 3.11 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri ulaşım kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ			TP
2.2.1 Ulaşım (BREEAM) İnsanların; bakkal, restoran, okul, eczane, cami/kilise gibi günlük ihtiyaçlarını karşılanabileceği yerlere olan yakınlığı, sürdürülebilir yerleşmenin devamlılığının sağlanabilmesi için gereklidir. Bu gibi çalışma ve yaşam alanlarına yakınlık ulaşım ihtiyacını azaltacak ve kolaylaştıracaktır. Daha sürdürülebilir bir yaşam için ulaşımda toplu yaya ve bisiklet kullanımı veya toplu taşıma araçları kullanılmalıdır.		- Düşük emisyonlu ve yakıt tasarruflu araçların kullanılmasını veya yaya ve bisiklet kullanımını desteklemek - Çalışma ve yaşam alanları gibi temel alanlara yakınlıkla, ulaşım ihtiyacını azaltmak	1,5 1,5
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI	P
	0,5 1		0,5 0,5

Çizelge 3.11 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri ulaşım kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Günlük ihtiyaçların birçoğu köy içerisinde giderilebilse de eczane veya bankamatik gibi sıkça ihtiyaç duyulan birimlerin olmayışı yerli halkın en yakın beldeye yolculuk etmelerine neden olmaktadır. Köyiçi ulaşım yerleşim birimlerinin birbirine yakın konumlanması nedeniyle yaya olarak sağlanabilmektedir.	Bölgedeki köylerin genelde 15-20 evden oluşan küçük yerleşimler oluşu kendi içlerindeki yaya ve bisiklet kullanımını mümkün kılmaktadır. İklim ve topografyanın ortaya çıkardığı zorluklara rağmen her köye ulaşım vardır. Ancak kış mevsiminde yoğun kar yağışı nedeniyle zaman zaman yolların kapanmakta, bağlantı kesilmekte ve bu da günlük hayatı olumsuz etkilemektedir.

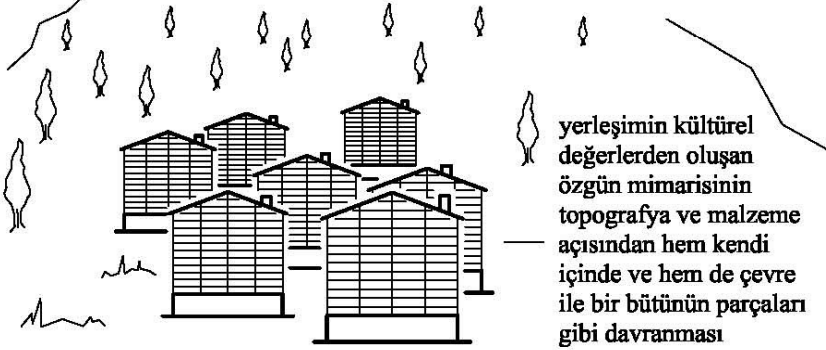
Çizelge 3.12 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri sosyal ve ekonomik esaslar kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ				TP	
2.2.2 Sosyal ve Ekonomik Esaslar (SBTOOL)		- Oturma ünitelerine direk gün ışığının alınmasını sağlamak		0,75	
Kullanıcıların sosyal yaşamlarını ve ekonomik durumlarını etkileyen iç ve dış girdilerin optimize edilmesini irdeler. Bir yaşama veya çalışma ortamında bu girdilerin etkin kılınması insanların kendilerini rahat ve güvende hissetmelerini sağlar. Örneğin, genelde insanların en çok zaman geçirdikleri yer olan oturma birimlerinin gün ışığı, mahremiyet ve açık alanlara olan ulaşımı sosyal hayatın getirdiği gerekliliklerdir. İnşaat ve yaşam döngüsü süreçlerindeki harcamalarda tasarrufa gitmek ise ekonomik durumu etkileyen kararlardır.		- Oturma ünitelerinin özel açık alanlara erişimini sağlamak		0,25	
		- Dışarıdan, oturma ünitelerine görsel gizlilik sağlamak		0,25	
		- İnşaat tutarını azaltmak (Yerel malz. nakliyat iht. yok) (B.Ö.K.)		0,75	
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)		P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI		P
oturma ünitelerinin açık ve yarı-açık mekanlarda örgütlenmesi		0,75			0,75
özellikle bahar ve yaz aylarında yaşamın odak noktası olan serinlemek için kullanılan birçok işleve cevap veren ayazlıklar	0,25	0,25			
	0,25	0,25			
	0,75	0,75			
			her evin önünde yerel taşlar ile oluşturulmuş küçük teraslar		

Çizelge 3.12 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değ. sist. sosyal ve ekonomik esaslar kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Köy yaşamında günün büyük bir bölümü evlerdeki oturma birimlerinde geçer. Bu sebeple, genelde güneye bakan bu yaşam birimleri iklimsel koşullara göre açık, yarı-açık ya da kapalı hacimlerden oluşur. Bu birimler her zaman diğer hacimlerin merkezinde yer alırlar. Özellikle sıcak havalarda serinlik sağlaması nedeniyle kullanılan ayazlıklar oturma birimleri, lavabo ve tuvalet de dahil olmak üzere birçok işleve yanıt verecek şekilde örgütlenmişlerdir.	Yapılarda iklim şartlarının getirmiş olduğu zorluklar nedeniyle, özellikle kış aylarında, iç mekan oturma birimleri gün ışığı alamaz ve karanlıktır. Bu durum, aynı zamanda, mahremiyeti de sağlar. Oturma birimleri ile açık ve yarı-açık mekanlar arasında erişim sağlanmıştır. Açık havalarda ise yerli halk sosyal yaşamını dışarıda geçirdiğinden binalar arasında oluşturulan küçük teraslara oturma birimleri yerleştirilmiştir.

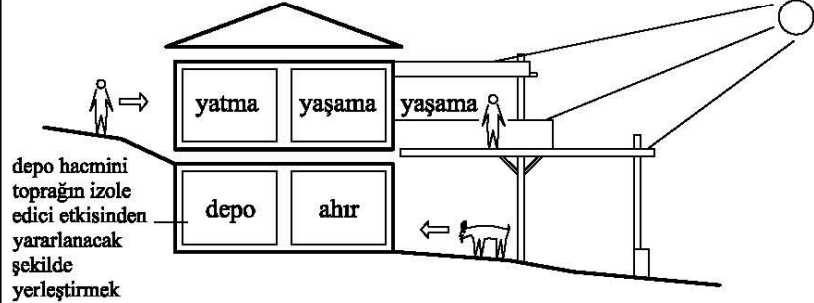
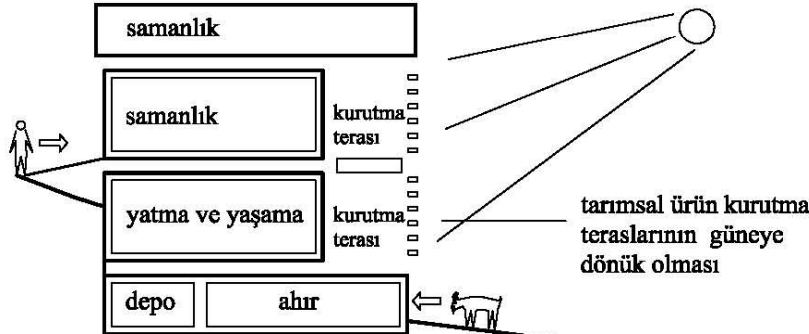
Çizelge 3.13 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri kültürel ve algısal esaslar kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ			TP
2.2.3 Kültürel ve Algısal Esaslar (SBTOOL) Sürdürülebilir bir çevre oluşturmak adına yapı ve yerleşim mimarisi hem kendi içerisinde hem de doğayla bir uyum sağlamalıdır. Yapısal çevre ve doğa arasındaki uyumun sağlanması kültürel ve ekonomik hayatı da olumlu etkiler. Yapıların yakın çevreleri ile olan ilişkisinin uyumu ve bu sayede yerleşim bölgesinin mimari kimliğe sahip oluşu ise algısal açıdan sürdürülebilir bir çevre oluşturmayı sağlar.		- Yerel kültürel değerlerle çevre tasarımının uyumunu sağlamak (Doğa ve yerleşim uyumu, yerleşim kendi içindeki uyum) (B.Ö.K.) - Tasarım ile mevcut sokak görünümü arasındaki ilişkinin planlanması	3 1
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI	P
verimli arazilere zarar vermeme ve soğuk kış rüzgarlarından korunma amaçlı yamaçlara yerleşilmesi yerleşim bölgesi yerleşim-tarımsal arazi arakesitlerinde sıcak mevsimlerde göçülen bağ evlerinin yer alması bağ evleri tarımsal araziler manavgat çayı	3 1	 yerleşimin kültürel değerlerden oluşan özgün mimarisinin topografya ve malzeme açısından hem kendi içinde ve hem de çevre ile bir bütünün parçaları gibi davranması	3 1

Çizelge 3.13 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değ. sist. kültürel ve algısal esaslar kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Coğrafi özellikler ve yerleşim makro-formu Ürünlü örneğinde iki ayrı yapı olarak değil, birbirinin içine kaynaşmış elemanların oluşturduğu bir bütünlük olarak okunmaktadır. Bunun sebebi yerleşimin coğrafi özelliklere duyarlı bir kültürel ve yapısal düşünce sistemi ile oluşmasıdır. Buna örnek olarak, Ürünlü köyü merkezi, kış mevsiminde soğuk hava şartlarından korunmak için dağ yamacında kurulmuşken, ılık mevsimlerde göçülen bağ evlerinin ise daha küçük ve tekil halde, tarımsal araziler çevresinde ve onlara zarar vermeden adeta kaybolmasıdır.	Walser yerleşimlerinde sosyal ve kültürel yaşamın mimari üzerindeki etkisi büyüktür. İklimsel ve coğrafi özellikler yerleşim ve doğal çevre arasındaki uyumu kaçınılmaz kılar. Bu durum da yerleşimin güçlü bir mimari kimliğe sahip olmasını sağlar. Yerleşim içerisindeki evler birbirlerine çok yakın şekilde konumlanmışlardır.

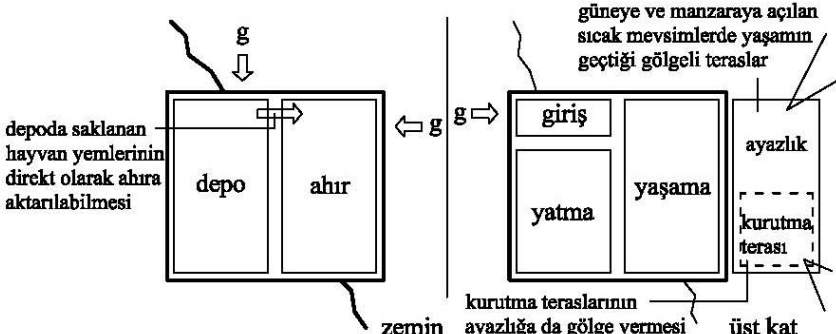
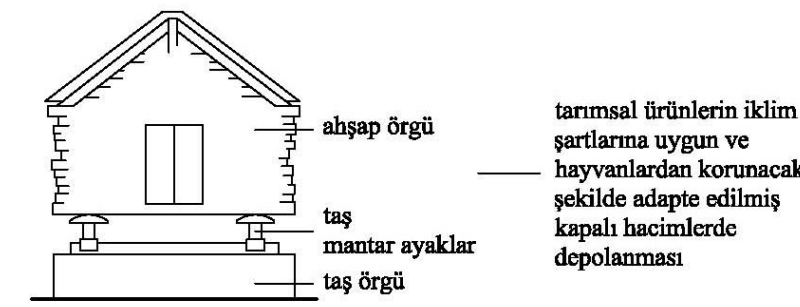
Çizelge 3.14 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri servis kalitesi(1) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ			TP
2.2.4 Servis Kalitesi (SBTOOL) Yaşanabilir bir mekanın kullanıcıların ihtiyaçlarını gözetmesi gerekir. Bu ihtiyaçları gözetirken ise bir makina işlemeli ve işlevlerin yerine getirilmesini kolaylaştırmalıdır. Değişen bu yapısal veya işlevsel koşullara adapte edilebilmeli, yani esnek olabilmelidir. Çünkü sosyal, kültürel ve iklimsel koşullar değişebilen veriler olduğuna göre kullanıcı ihtiyaçları da değişebilir.		- Fonksiyonellik ve etkinlik - Esneklik ve adapte edilebilirlik - Strüktür kısıtlamalarına adapte olabilmek - Bina kabuğu performansının bakımı	1 1 1 1
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI	P
 depo hacmini toprağın izole edici etkisinden yararlanacak şekilde yerleştirmek	1 1 1 1	 tarımsal ürün kurutma teraslarının güneye dönük olması	1 1 1 1

Çizelge 3.14 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri servis kalitesi(1) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Eğimli arazide yapılaşmanın ortaya çıkardığı kolaylıklar Ürünlü köyünde en temel şekli ile görülürken, bunun yanında düğmeli ev mimarisinin özgün çözümleri ile de karşılaşılmaktadır. Evler genelde iki katlıdır. Eğimin arttığı bölgelerde yer alan evlerde yatma ve yaşama birimlerine direkt bağlantı ile üst kottan girilir. Yatma birimleri yamaç tarafında dış hava koşullarına karşı korunaklıdır. Sofa ve ayazlıktan oluşan yaşama birimleri ise dışarıya daha açıktır. Alt katta ise sırtını yamaca dayanmış şekilde ve toprağın izole edici etkisinden yararlanacak şekilde yerleştirilen depo ve servis bölümleri yer alır. Bahçeye açık olan bölümde ise ahır yer alır. Bunun hemen önünde ayazlığın oluşturmuş olduğu üstü kapalı mekanlar sayesinde de hayvanlar olumsuz hava şartlarında dahi dışarıda beslenebilirler.	Walser evlerinin yerleşim topografyası Akseki-İbradı yöresindeki evlerininkine göre daha eğimlidir. Bu yüzden üç veya dört katlı örnekler sıkça görülür. En alt katta yine depo ve ahır gibi benzer bir örgütlenme oluşurken, yatma ve yaşama birimleri de, soğuk hava şartlarından dolayı, daha üst katlara göre kısmen korunaklı olan orta katta yer alır. Hayvanları beslemek için kullanılan samanlıklar ise üst kat ve çatı katında çözülmüştür. Bu mekanların önünde de güneye dönük kurutma terasları bulunmaktadır.

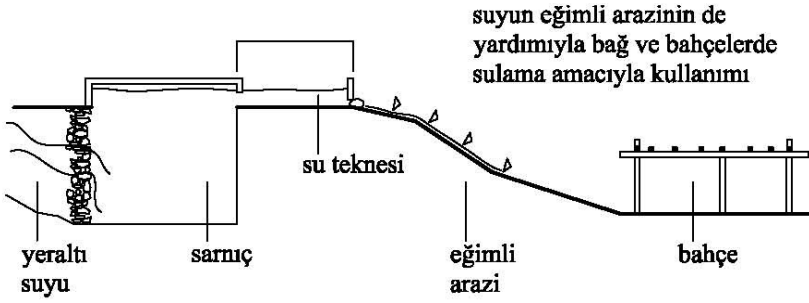
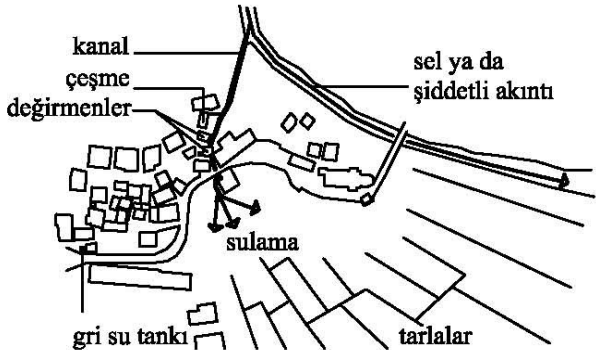
Çizelge 3.15 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri servis kalitesi(2) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ			TP
2.2.4 Servis Kalitesi (SBTOOL) Yaşanabilir bir mekanın kullanıcıların ihtiyaçlarını gözetmesi gerekir. Bu ihtiyaçları gözetirken ise bir makina işlemeli ve işlevlerin yerine getirilmesini kolaylaştırmalıdır. Değişen bu yapısal veya işlevsel koşullara adapte edilebilmeli, yani esnek olabilmelidir. Çünkü sosyal, kültürel ve iklimsel koşullar değişebilen veriler olduğuna göre kullanıcı ihtiyaçları da değişebilir.		- Fonksiyonellik ve etkinlik - Esneklik ve adapte edilebilirlik - Strüktür kısıtlamalarına adapte olabilmek - Bina kabuğu performansının bakımı	1 1 1 1
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI	P
	1 1 1 1		1 1 1 1

Çizelge 3.15 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri servis kalitesi(2) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Plan düzleminde bakılacak olursa mekanlar arasındaki bütünlük daha iyi anlaşılabilir. Daha önce bahsedildiği gibi alt katta deponun toprağın izole edici etkisinden yararlanarak hemen hemen gömülmüş olması, hayvanların barındığı ahırın ise bahçeye açık bölümde yer alması, hayvanların beslenmesi açısından ahır ve deponun yanyana olması kullanıcıya yarar sağlamaktadır. Üst katta ise genelde sokağın bulunduğu arka taraftan, üst kottan, giriş verilmesi, hemen yanında ön cepheye göre manzara açısından daha değersiz fakat rüzgara kapalı bölümde yatma bölümünün yer alışı, ön kısımda ise büyük oranda zamanın geçtiği sofa ve sıcak mevsimlerde sofanın yerini alan, kurutma terasının da gölgelendirmesi ile serin bir mekan olan ayazlığın konumlandırılması ve tüm bunların strüktür ile bir bütün içinde düşünülmüş olması bu yapıların sürdürülebilirlik açısından çok boyutlu olarak ele alındığını ortaya koymaktadır.	Walser mimarisinin bir diğer karakteristik oluşumu ise tarımsal ürünlerin iklim koşullarına uygun ve hayvanlardan korunacak şekilde saklanabildiği bölgeye adapte olmuş kapalı hacimlerdir. Bahsedilen çözümlerden de anlaşılacağı gibi, yerel mimari çevresel şartlara ve insan ihtiyaçlarına göre mükemmel bir şekilde adapte olmuştur.

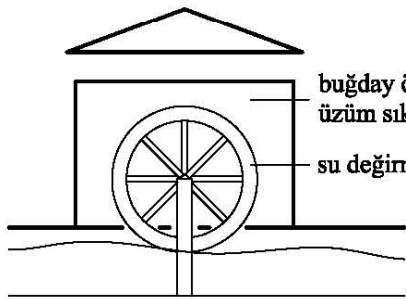
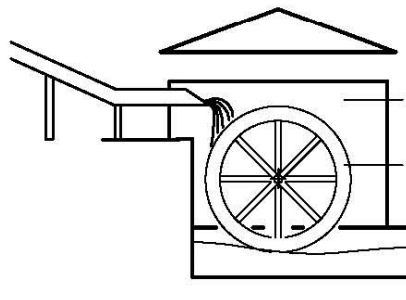
Çizelge 3.16 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri su etkinliği(1) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ			TP
3. SU ETKİNLİĞİ (LEED) Su yeryüzünde en hızlı tükenen doğal kaynaklardan biridir. Bu sebeple yapılarda az su harcayan ekipmanların kullanılması, kullanım suyu, yağmur suyu, gri su vb. geri dönüşümünden kazanılan suyun kullanılması gerekir. Sıhhi tesisatlarda yaşanabilecek sızıntılar için tedbir alınmalıdır. Yine yeşil alanların sulanmasında da doğrudan şebeke suyu kullanılmamalı geri dönüştürülmüş gri su, atık su ya da yağmur suyu kullanılmalıdır.		- Su kullanımının azaltılması - Su etkin peyzaj düzenlenmesi - Yağmur suyunun toplanıp kullanılması, gri suyun tekrar kullanımı - Arsa sulaması için gri su kullanılması - Sıhhi kaynakların kapatılabilir olmasıyla tuvaletlerde sızıntı riskini önlemek - Suyu etkin kullanan sulama sistemleri (damlama vb.)	3 1 3 1 1 1
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI	P
	2 1 3 1 0,5 0		3 1 2 1 1 1

Çizelge 3.16 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri su etkinliği(1) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Yerleşimin belli bölgelerinde sarnıçlar yapılmıştır. Yağmur ve yeraltı sularını toplayan bu sarnıç yapıları yeterli miktarda dolduğunda yan yüzde bulunan bir delikten su teknesini doldurur. Ürünlü'de bu teknenin gerek hayvanların su ihtiyacının giderilmesinde gerekse istenildiğinde ucunun açılarak bahçelerin sulanmasında kullanıldığı bilinmektedir. Bunun yanında akıntının şiddetli olduğu yerlerde su değirmenleri yapılmış ve un yapımı için arpa ya da buğday öğütülmesi, şarap ya da sirke yapımı için üzüm sıkılması sağlanmıştır.	Alp dağlarındaki yoğun karın erimesi ile dolan dere ve çaylar şiddetli bir akıntı ile eğimli araziden aşağı yol alırlar. Bu bölgelere yakın yerleşimlerde de bir kanal yapılarak akıntının bir bölümü yerleşim içlerine alınır. Bu su çeşmeler yapılarak temizlik düzeyine göre çeşitli amaçlarla kullanılır. Yine su yolu üzerinde Ürünlü'de olduğu gibi değirmenler yapılarak tarımsal ürünlerin öğütülmesinde ve sıkılmasında kullanılır. Yerleşim içinden geçerken çeşitli amaçlarla kullanılan su daha sonra tarımsal arazilerin sulanması amacıyla kullanılır.

Çizelge 3.17 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri su etkinliği(2) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ				TP
3. SU ETKİNLİĞİ (LEED) Su yeryüzünde en hızlı tükenen doğal kaynaklardan biridir. Bu sebeple yapılarda az su harcayan ekipmanların kullanılması, kullanım suyu, yağmur suyu, gri su vb. geri dönüşümünden kazanılan suyun kullanılması gerekir. Sıhhi tesisatlarda yaşanabilecek sızıntılar için tedbir alınmalıdır. Yine yeşil alanların sulanmasında da doğrudan şebeke suyu kullanılmamalı geri dönüştürülmüş gri su, atık su ya da yağmur suyu kullanılmalıdır.		- Su kullanımının azaltılması - Su etkin peyzaj düzenlenmesi - Yağmur suyunun toplanıp kullanılması, gri suyun tekrar kullanımı - Arsa sulaması için gri su kullanılması - Sıhhi kaynakların kapatılabilir olmasıyla tuvaletlerde sızıntı riskini önlemek - Suyu etkin kullanan sulama sistemleri (damlama vb.)		3 1 3 1 1 1
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI	P	
 buğday öğütülmesi veya üzüm sıkılması su değirmeni su değirmenleri ile un yapımı için arpa ya da buğday öğütülmesi, şarap ya da sirke yapımı için üzüm sıkılması	2 1 3 1 0,5 0	 buğday öğütülmesi veya üzüm sıkılması ahşap su değirmeni su değirmenleri ile un yapımı için arpa ya da buğday öğütülmesi, şarap ya da sirke yapımı için üzüm sıkılması	3 1 2 1 1 1	

Çizelge 3.17 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri su etkinliği(2) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Akıntının şiddetli olduğu yerlerde su değirmenleri yapılmış ve un yapımı için arpa ya da buğday öğütülmesi, şarap ya da sirke yapımı için üzüm sıkılması sağlanmıştır.	Su yolu üzerinde Ürünlü'de olduğu gibi değirmenler yapılarak tarımsal ürünlerin öğütülmesinde ve sıkılmasında kullanılır. Kullanım ihtiyacına göre farklı büyüklüklerde ve şekillerde olanları görülebilir.

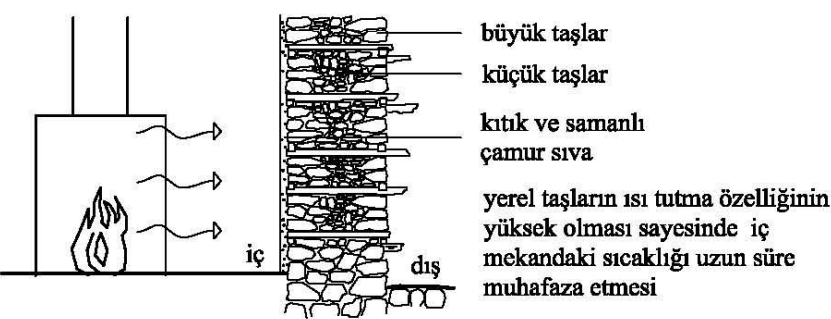
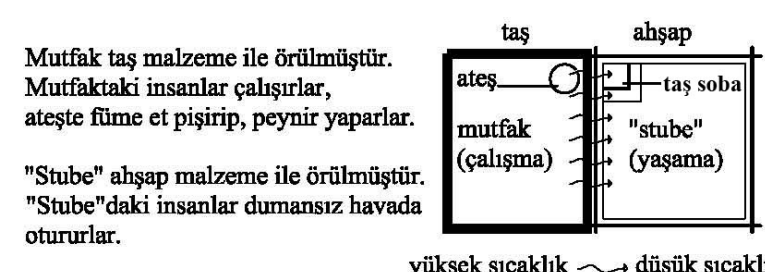
Çizelge 3.18 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri enerji ve atmosfer(1) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ		TP
4. ENERJİ VE ATMOSFER (LEED) Yapılarda enerji gereksinimlerinin azaltılması ve binanın enerji performansını yükselterek kullanım maliyetlerini azaltılması önemlidir. Bu sebeple bina içinde ve dışında enerji etkin ısıtma, aydınlatma elemanları kullanılması, düşük ya da sıfır karbon teknolojileri kullanmak, binanın CO2 salınımını düşürmek ve hava sızıntılarını önlemek ve en önemlisi fosil yakıt tüketimini azaltarak yenilenebilir enerji kullanımını teşvik etmek gerekir.		6
	- Arsada yenilenebilir enerji kullanımını destekleyerek, fosil yakıt tüketimini azaltmak	1
	- Temel enerji tüketimini ölçüm ve kontrol	2
	- Aydınlatma; Isıtma	1
	- Bina CO2 emisyonlarını azaltmak	1
	- Enerji etkin dış mekân aydınlatma elemanları	1
	- Düşük veya sıfır karbon teknolojileri	4
	- Bina sistem performansı ve hava sızıntılarını önlemek	
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	P
	5	6
	0,5	1
	2	2
	1	0,5
	0	1
	3	4
PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI		
	5	6
	0,5	1
	2	2
	1	0,5
	0	1
	3	4

Çizelge 3.18 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri enerji ve atmosfer(1) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Bölgedeki evlerin sürdürülebilir açıdan en önemli enerji kaynağı alt katlarda bulunan ahırlardır. Alt katta bulunan bu ahırlar yaymış oldukları yüksek ısıyı, ısınan havanın yükselmesi ile üst kata iletmektedirler. Böylece yaşama katında kayde değer bir enerji tasarrufu yapılmaktadır. Bunun yanında Ürünlü'deki düğmeli evlerde bir yandan soğuk nedeniyle kompakt biçimler kullanılarak bina kabuk yüzey alanı azaltılırken, diğer yandan Akdeniz iklim kuşağı etkisini de göstermesi nedeniyle ayazlık gibi ek yapısal elemanlarla yüzey alanı artırılmış ve rüzgarın serinletici etkisinden yararlanılmıştır.	Mimari prensip olarak Ürünlü'de olduğu gibi ahır yaşama biriminin altında yer alır. Samanlık bölümü ise yaşama biriminin üstündedir ve havalandırılır. Böylece ahırın yaydığı yüksek ısı yaşama birimini ısıtırken, üst kattaki soğuk hava akımından da etkilenilmemiş olur. Ancak Walser evlerinde görülen en karakteristik özelliklerden biri, taş malzeme ile örülmüş olan mutfaktaki ocakta herhangi bir şey hazırlanırken taşın ısıyı tutma özelliği sayesinde diğer bölümleri ahşap olan binayı uzun süre ısıtmasıdır. Bu ocağın, genelde binanın merkezinde konumlandırılması, taş örülü baca sayesinde üst katları da ısıtmasını sağlar. Walser evlerinde bundan başka bir ısıtma sistemi bulunmaz.

Çizelge 3.19 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri enerji ve atmosfer(2) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ			TP
4. ENERJİ VE ATMOSFER (LEED) Yapılarda enerji gereksinimlerinin azaltılması ve binanın enerji performansını yükselterek kullanım maliyetlerini azaltılması önemlidir. Bu sebeple bina içinde ve dışında enerji etkin ısıtma, aydınlatma elemanları kullanılması, düşük ya da sıfır karbon teknolojileri kullanmak, binanın CO2 salınımını düşürmek ve hava sızıntılarını önlemek ve en önemlisi fosil yakıt tüketimini azaltarak yenilenebilir enerji kullanımını teşvik etmek gerekir.		- Arsada yenilenebilir enerji kullanımını destekleyerek, fosil yakıt tüketimini azaltmak - Temel enerji tüketimini ölçüm ve kontrol Aydınlatma; Isıtma - Bina CO2 emisyonlarını azaltmak - Enerji etkin dış mekân aydınlatma elemanları - Düşük veya sıfır karbon teknolojileri - Bina sistem performansı ve hava sızıntılarını önlemek	6 1 2 1 1 4
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI	P
	5 0,5 2 1 0 3	 Mutfak taş malzeme ile örülmüştür. Mutfaktaki insanlar çalışırlar, ateşte fume et pişirip, peynir yaparlar. "Stube" ahşap malzeme ile örülmüştür. "Stube"daki insanlar dumansız havada otururlar. yüksek sıcaklık → düşük sıcaklık	6 1 2 0,5 1 4

Çizelge 3.19 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri enerji ve atmosfer(2) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
'Düğmeli ev' duvarlarında kullanılan yerel taşların ısı tutma kabiliyetinin yüksek olması sayesinde iç mekandaki sıcaklığı uzun süre muhafaza etmektedir. Böylece iç mekan ısınma amacıyla kısa süreli yakıt tüketimi ile saatlerce sıcak kalabilir.	Sadece bazı durumlarda bina merkezinde yer alan mutfak ocağından, 'stube' adı verilen yaşama birimlerinin bir köşesinde yer alan, çevresine oturulabilen ve yörede bulunan özel bir taştan yapılan küp içerisine bir oyuk açılarak oda ısıtılır. Enerji tasarrufu sağlamak açısından geceleri de burada yatılır. Bu örnekler sürdürülebilirlik adına kısıtlı olanaklarla nasıl başa çıkılabileceğinin en büyük kanıtlarından biridir.

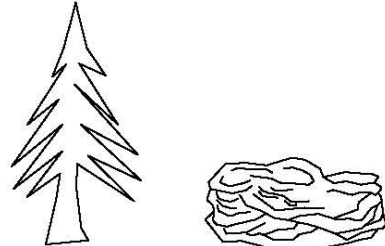
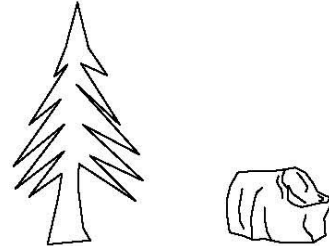
Çizelge 3.20 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri malzeme ve kaynaklar(1) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ			TP
5. MALZEME VE KAYNAKLAR (LEED)			
Malzeme ve kaynakların sürdürülebilirliği, yapıda yerel malzemelerin kullanılması, geri dönüştürülebilir veya sürdürülebilir malzeme kullanılması ya da binaların yeniden kullanımı gibi konuları kapsar. Dayanıklı malzemelerin kullanımı bakım ve onarım gerektirmeyeceğinden malzeme ve kaynak açısından sürdürülebilirlerdir.		- Yerel malzemeler kullanmak (B.Ö.K.) - Geri dönüştürülmüş malzemelerden üretilmiş malzeme kullanmak - Binanın yeniden kullanılması - Taşıyıcı elemanların korunması - Taşıyıcı olmayan elemanların korunması - Sürdürülebilir kaynaklardan üretilmiş malzemelerin kullanımı - Dayanıklı malzemelerin kullanımı - Gömülü enerjisi düşük, çevresel etkisi az ısısal yalıtım kullanımı - Bitirme malzemelerinin minimum kullanılması	2 2 1 2 1,5 1 0,5
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI	P
toprak kiremit odalar ahır veya depo taş ahşap toprak kiremit odalar ahır veya depo taş ahşap 2 2 0,5 2 1,5 1 0,5	taş samanlık odalar ahır veya depo taş ahşap taş samanlık odalar ahır veya depo taş ahşap 2 2 0,5 2 1,5 1 0,5		

Çizelge 3.20 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değ. sist. malzeme ve kaynaklar(1) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Akseki-İbradı bölgesinde yaygın olarak görülen düğmeli ev mimarisi, adını evlerin duvarlarında ahşap hatılları sabitlemek ya da yapı ustalarının duvarın daha yüksek noktalarını örnek için kullandıkları duvardan dışarı taşan ahşap elemanların duvardaki görünümünden alır. Çatı örtüsü olarak daha önce kullanılan metal levhaların sürdürülebilir olmaması nedeniyle kiremit kullanımı yaygınlaşmıştır.	Sürekli yağmur ve kar yağan, ormanlık bölgelerde yerleşen Walser halkının mimarisi yine bu çevresel koşullar etrafında şekillenmiştir. Yapılar genelde ahşap veya ahşap ağırlıklı olmakla birlikte bazı bölgelerde binaların büyük bölümü taş malzeme ile örülmüştür. Bu kullanım yöredeki malzemenin yoğunluğuna göre değişmektedir.

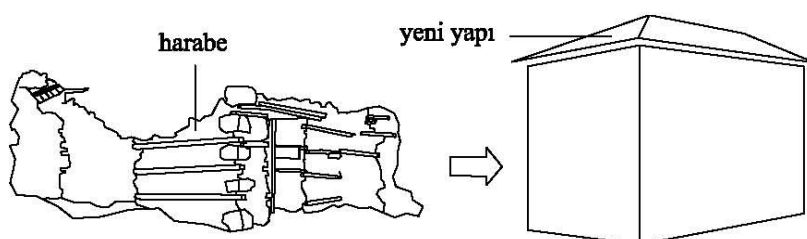
Çizelge 3.21 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri malzeme ve kaynaklar(2) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ				TP
5. MALZEME VE KAYNAKLAR (LEED)				
Malzeme ve kaynakların sürdürülebilirliği, yapıda yerel malzemelerin kullanılması, geri dönüştürülebilir veya sürdürülebilir malzeme kullanılması ya da binaların yeniden kullanımı gibi konuları kapsar. Dayanıklı malzemelerin kullanımı bakım ve onarım gerektirmeyeceğinden malzeme ve kaynak açısından sürdürülebilirdirler.		- Yerel malzemeler kullanmak (B.Ö.K.) - Geri dönüştürülmüş malzemelerden üretilmiş malzeme kullanmak - Binaının yeniden kullanılması - Taşıyıcı elemanların korunması - Taşıyıcı olmayan elemanların korunması - Sürdürülebilir kaynaklardan üretilmiş malzemelerin kullanımı - Dayanıklı malzemelerin kullanımı - Gömülü enerjisi düşük, çevresel etkisi az ısısal yalıtım kullanımı - Bitirme malzemelerinin minimum kullanılması		2 2 1 2 1,5 1 0,5
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)		P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI	P
 sedir ya da ardıç ağacı yerel taş		2 2 0,5 2 1,5 1 0,5	 karaçam, çam ya da sedir ağacı yerel taş	2 2 0,5 2 1,5 1 0,5

Çizelge 3.21 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değ. sist. malzeme ve kaynaklar(2) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Bu evlerde duvar örgüsünde kullanılan ahşap malzeme sedir ve ardıç(andız) ağacıdır. Ahşap malzeme olarak bu ağaçların seçilmesinin temel nedeni ise sürdürülebilir bir malzemeden beklenen temel özelliklerden biri olan dayanıklılıktır. Duvar örgüsünde ise taş malzeme olarak yöredeki yassı taşlar kullanılmaktadır.	Bölgede yetişen karaçam, çam ya da sedir ağacından elde edilen ahşap ve yöreden toplanan taş malzeme yapının ana malzemeleridir. Sert geçen kış mevsimlerinde yapının üzerine çatılarda biriken kar ağırlığı da bindiği için dayanıklı olan çam ve sedir ağaçları kullanılmıştır.

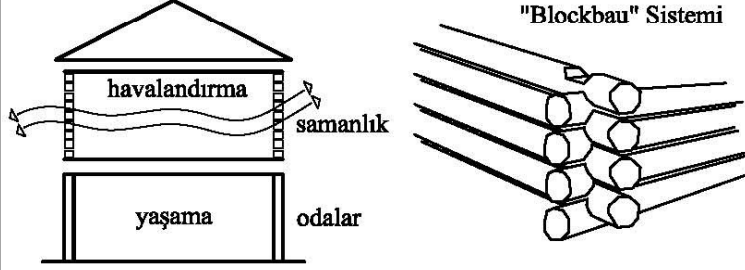
Çizelge 3.22 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri atık kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ			TP
5.1 Atık (BREEAM) Kaynak verimliliğini sağlamak amacıyla inşaat atıklarının etkin ve uygun bir şekilde değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Amaç inşaat atıklarının azaltılması ve tehlikeli olmayan atıkların dolgu gibi amaçlarla sahada yeniden kullanılmasıdır.		- İnşaat alanı atık yönetimi - Geri dönüştürülebilen malzemelerin toplanması ve depolanması	1 4
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI	P
 yapı elemanları tamamen doğal malzemeler olduğundan geri dönüşüm süreci ile doğaya karışır ya da yeni binaların yapımında kullanılır	1 4	 yaşlı, kuru ağaçların kesilmesi bazı durumlarda; düşük rakımlarda, çatı örtüsü olarak saman kullanılması tarla temizliğinden çıkan taşların kullanılması	1 4

Çizelge 3.22 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri atık kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Bölge yerleşimlerindeki yıkılmış, zarar görmüş ya da kullanılamaz durumdaki binalar değerlendirilebilmektedir. Kullanılan ahşap ve taş malzemelerin tamamen doğal olması nedeniyle bunlar geri dönüşüm süreci ile kolayca doğaya karışır veya yeni yapıların yapımında kullanılır.	Walser evleri tamamen doğal malzemeler ile inşa edilmesi açısından dügmeli ev mimarisi ile benzerlik gösterir. Bundan dolayı inşaat atıklarının doğaya karışma süreci ve yeni yapılarda kullanılması hakkında benzer durumlar söylenebilir. Bunun ötesinde yeni bir bina için kullanılacak malzemeler de doğanın atıkları olarak görülebilir. Taş duvarlarda tarım arazilerinin temizliğinden çıkan uygun taşların kullanılması, ahşap malzeme açısından kurumuş ya da yaşlı ağaçların kullanılması ve bazı durumlarda çatı örtüsü olarak saman kullanımı bunlara örnek olarak verilebilir.

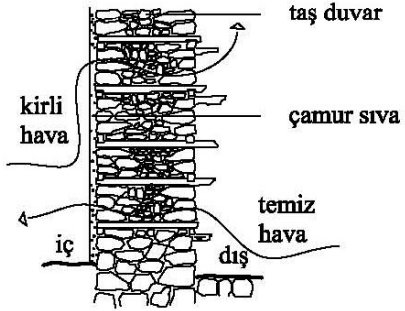
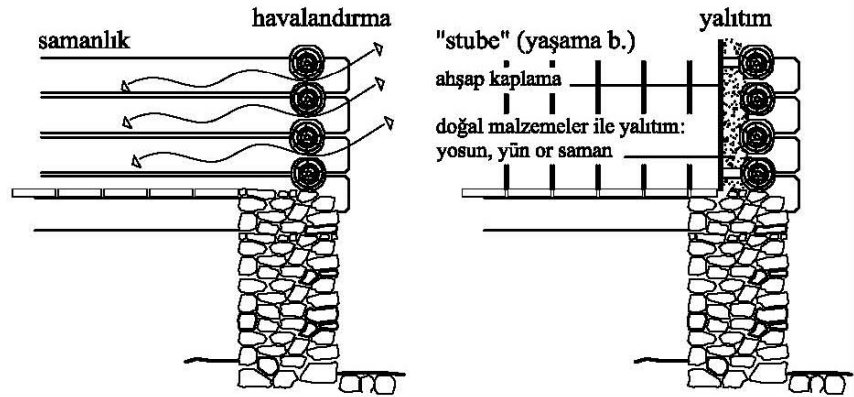
Çizelge 3.23 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri iç mekan yaşam kalitesi(1) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ				TP
6. İÇ MEKÂN YAŞAM KALİTESİ (LEED) İç mekan yaşam kalitesi ana kriteri, iç hava kalitesinin artırılması ya da minimum şartların sağlanması, kullanıcıların konfor ve sağlığı için doğal havalandırma yapılması, gün ışığı ve manzaradan yararlanılması için teşvik eder. Verim, sağlık ve konfor açısından ısıtma, aydınlatma sistemlerinin kontrol edilebilirliği de iç mekan yaşam kalitesini belirleyen ana etkenlerden birisidir.		- Minimum iç hava kalitesi performansının sağlanması - Kullanıcıların konfor ve sağlığı için doğal havalandırma yoluyla mekanik havalandırmanın azaltılması - Verim, sağlık ve konfor açısından sistemlerin kontrol edilebilirliği - Aydınlatma; Isısal konfor - Güneş ışığı ve manzara		3 5 5 2
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI	P	
 karşılıklı açıklıklarla doğal havalandırma sağlıklı bir şekilde çözülmüş	3 5 4 2	 "Blockbau" Sistemi	3 5 5 1,5	

Çizelge 3.23 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değ. sist. iç mekan yaşam kalitesi(1) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Geleneksel konut mimarisinin bölgedeki örneklerinde yaşama birimlerinde karşılıklı olarak açılan açıklıklar sayesinde bir hava akımı yaratılarak doğal havalandırma yapılır. Yapıların alt katlarında bulunan ahır bazı durumlarda iç mekan hava kalitesini etkilemektedir. Bu yapılar diğerlerine göre daha az eğimli bölgelerde yer aldıklarından yapının ana girişi alt katta ahırla da ilişkili bulunan bir yerdedir.	'Blockbau' sistemi ile yapılan Walser evlerinde hava şartlarından mümkün olduğunca korunma amaçlı olarak yaşama mekanları alt katta, samanlıklar üst katta yer alır. Bu tip örneklerin üst katında samanlıkların havalandırılması için 'Blockbau' ahşap örgü sisteminde küçük açıklıklar bırakılır. Oldukça eğimli arazilerde yerleşildiğinden genelde yapının yaşam katına direkt giriş sağlanabilir. Böylece yapıların alt katlarında bulunan ve hemen hemen açıklığı olmayan ahırlar üst katlardaki iç mekan hava kalitesini etkilese de rahatsız edici düzeylere varamaz.

Çizelge 3.24 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri iç mekan yaşam kalitesi(2) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ		TP
6. İÇ MEKÂN YAŞAM KALİTESİ (LEED) İç mekan yaşam kalitesi ana kriteri, iç hava kalitesinin artırılması ya da minimum şartların sağlanması, kullanıcıların konfor ve sağlığı için doğal havalandırma yapılması, gün ışığı ve manzaradan yararlanılması için teşvik eder. Verim, sağlık ve konfor açısından ısıtma, aydınlatma sistemlerinin kontrol edilebilirliği de iç mekan yaşam kalitesini belirleyen ana etkenlerden birisidir.		3
		5
	- Minimum iç hava kalitesi performansının sağlanması - Kullanıcıların konfor ve sağlığı için doğal havalandırma yoluyla mekanik havalandırmanın azaltılması - Verim, sağlık ve konfor açısından sistemlerin kontrol edilebilirliği	5
	Aydınlatma; Isısal konfor - Güneş ışığı ve manzara	2
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	P
	3	
	5	
	4	
	2	
		3
		5
		5
		1,5

Çizelge 3.24 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değ. sist. iç mekan yaşam kalitesi(2) kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Düğmeli duvar sisteminde taş duvarların sahip olduğu boşluklu yapı, kısmi temiz ve kirli hava giriş-çıkışına izin vererek binaların nefes almasını sağlarken iç mekan hava kalitesini de yükseltmiş olur.	Detaylı olarak incelenirse üst katlarda samanlıkların havalandırılması için yapılan 'Blockbau' ahşap örgü sisteminde küçük açıklıklar bırakılsa da yaşama birimlerinde soğuk hava koşullarından korunmak için 'Blockbau' ahşap örgü sistemi ile ahşap kaplama arasına doğal bitkisel malzemeler koyularak yalıtım sağlanır.

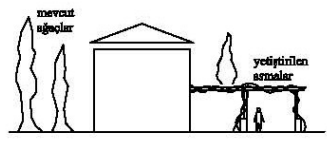
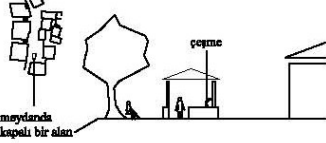
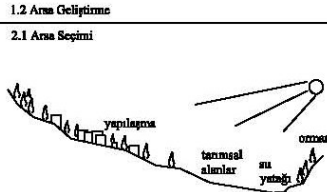
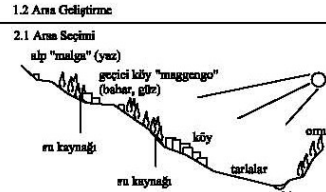
Çizelge 3.25 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri tasarımıda yenilik kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ		TP
7. TASARIMDA YENİLİK (LEED) Yeşil bina değerlendirme sistemleri performans kategorilerinde henüz belirtilmemiş bir detay kullanılması durumunu değerlendirir. Daha sürdürülebilir bir çevrede yaşamak için mevcut sistemler yeterli gelmiyorsa başka sistemler denenmelidir.		- Binanın performansını geliştirmek için yeni ya da yenilikçi teknolojiler ve stratejiler kullanılması 1
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI P
büyük taşlar küçük taşlar hava boşlukları kıtık ve samanlı çamur sıva 1 yerel taşların yüksek ısı tutma özelliği sayesinde iç mekandaki sıcaklığı uzun süre muhafaza etmesi ve orta kısımda küçük taş kullanılarak aralarındaki hava boşlukları ve çamur sıva ile dış hava koşullarından yalıtım sağlanması	eklem yerlerinin birbirine geçtiği "blockbau" sistemi yeni malzemeler ile yalıtım ahşap kaplama hava boşluğu döşeme kaplaması altında yalıtım yapılması 1 eklem yerlerinin birbirine geçtiği "blockbau" sistemi yeni malzemeler ile yalıtım ahşap kaplama hava boşluğu döşeme kaplaması altında yalıtım yapılması	

Çizelge 3.25 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri tasarımıda yenilik kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Düğmeli ev taş duvar sisteminde doğal malzemeler daha önce görülmemiş bir yöntemle kullanılmışlardır. Taş duvarın dış kısımlarında büyük boyutta taşlar kullanılırken orta kısımlarda küçük taşlar kullanılarak aralarındaki hava boşlukları ile dış hava koşullarından yalıtım sağlanması, diğer yandan yerel taşların ısı tutma özelliğinin yüksek olması sayesinde iç mekandaki sıcaklığı uzun süre muhafaza etmesi enerji kayıplarını engellemesi bakımından önemlidir.	Geleneksel ahşap örgü sistemi olan 'Blockbau' sistemi yeni eklentiler ile geliştirilmiştir. Eklentiler birbirlerine geçme prensibi ile kitlenmiş, hemen arkasına yeni yalıtım malzemeleri yerleştirilmiş, bunun da arkasına bir hava boşluğu bırakılarak ve ahşap bir kaplama malzemesi ile örülmüştür. Prensipde çok bir farklılık olmasa da sistemin daha etkin çalışmasını sağlamak adına yenilikçi ve sürdürülebilir bir modeldir.

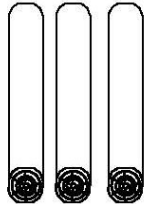
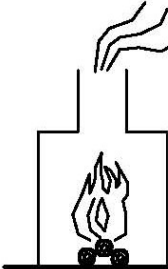
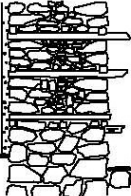
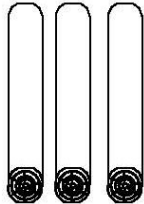
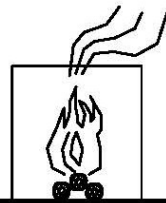
Çizelge 3.26 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri bölgesel öncelik kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ				TP	
8. BÖLGESEL ÖNCELİK (LEED)		- Yerel önceliklere hitap eden kriterlerin sağlanması (bkz. B.Ö.K.) (Sağlandığı takdirde her kriter için +1 puan)		+5	
Yerel öncelikleri sorgulayan kriterlerin sağlanması halinde +5 puan verilmektedir.					
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)		P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI		P
 1.2 Arsa Geliştirme 2.1 Arsa Seçimi		+5	 1.2 Arsa Geliştirme 2.1 Arsa Seçimi		+5
 2.2.2 Sosyal ve Ekonomik Esaslar 2.2.3 Kültürel ve Algısal Esaslar			 2.2.2 Sosyal ve Ekonomik Esaslar 2.2.3 Kültürel ve Algısal Esaslar		

Çizelge 3.26 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri bölgesel öncelik kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Yerleşimin arsa seçimi, arsa geliştirme, sosyal ve ekonomik, kültürel ve algısal esaslar, malzeme ve kaynaklar gibi 'yer' ve 'çevre' ile yakından ilişkili ana kriterlerin temel alt kriterlerini sağlaması sonucunda +5 puan almıştır.	Yerleşimin arsa seçimi, arsa geliştirme, sosyal ve ekonomik, kültürel ve algısal esaslar, malzeme ve kaynaklar gibi 'yer' ve 'çevre' ile yakından ilişkili ana kriterlerin temel alt kriterlerini sağlaması sonucunda +5 puan almıştır.

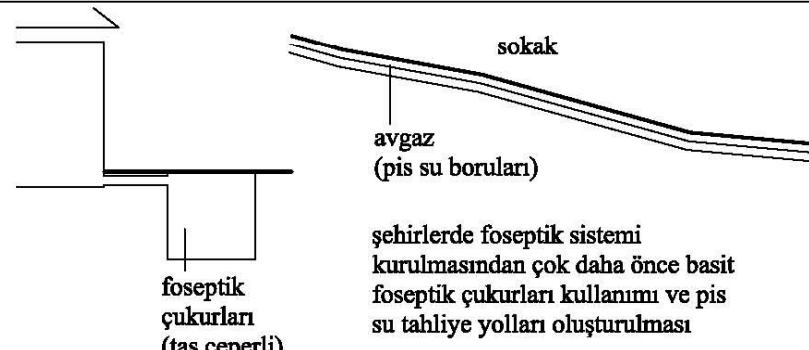
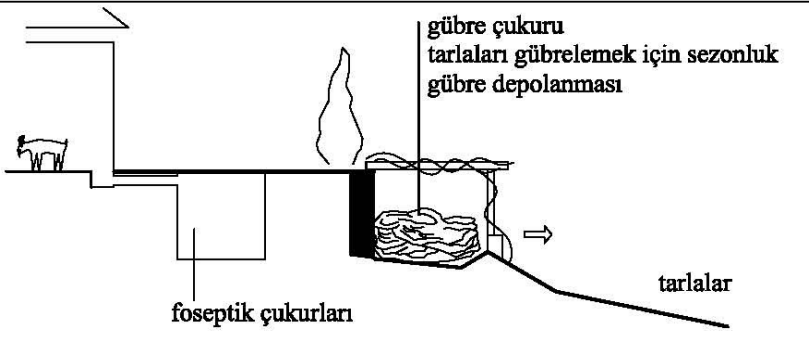
Çizelge 3.27 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri çevresel yükler kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ			TP
9. ÇEVRESEL YÜKLER (SBTOOL) Yapının arsaya ve yakın çevresine olan olumsuz etkileri azaltılmalı ve minimuma indirilmelidir. İnşaat yapım, hizmet ve yıkım sırasında oluşacak; sera gazları, sıvı ve katı atıklar mümkün olabildiğince azaltılmalıdır.		- İnşaat yapım, hizmet ve yıkım sırasında oluşan Sera gazları emisyonları Katı atıklar - Yapının arsaya olumsuz etkilerini minimumda tutmak	4 1
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI	P
 odun kömür tezek CO2'nin atmosfere salınması iç dış	2 1	 odun kömür tezek CO2'nin hem iç mekana hem de atmosfere salınması iç dış	2 1

Çizelge 3.27 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri çevresel yükler kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Doğal ve yerel malzemeler kullanıldığı için yapısal malzemelerin çevreye zararlı bir etkisi yoktur. Ancak ısıtma için odun, kömür ve tezek gibi CO2 salımlı yakıtların kullanılması atmosfere olumsuz yönde etki etmektedir.	Doğal ve yerel malzemeler kullanıldığı için yapısal malzemelerin çevreye zararlı bir etkisi yoktur. Yine Ürünlü örneğinde bahsedildiği gibi ısıtma için CO2 salımlı yakıtların kullanımı ve bazı Walser evlerinde ısıtmanın sağlandığı ocağın bacasının olmayışı atmosfere verilen olumsuz etkinin yanında iç mekanda da dumanlı ve zararlı bir hava sahası yaratmaktadır. İnşaat malzemelerinin taşınması sırasında çevreye verilen zararın minimuma çekilmeye çalışılmıştır.

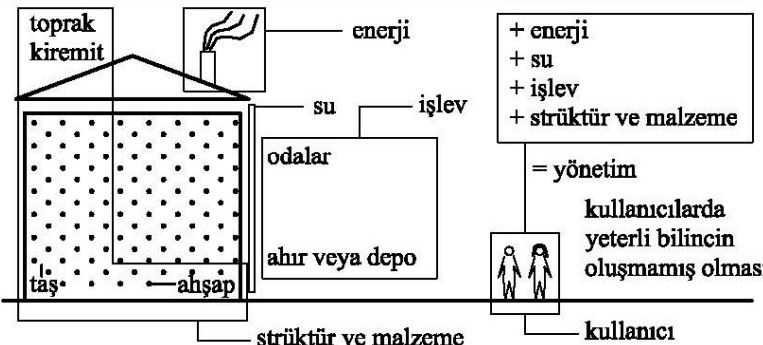
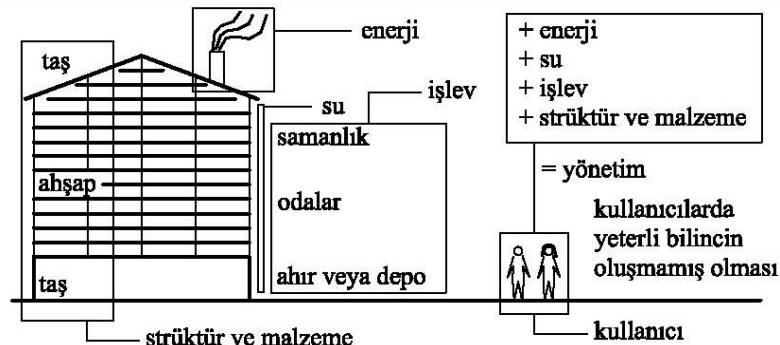
Çizelge 3.28 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri kirlilik kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ			TP
9.1 Kirlilik (BREEAM) Binanın sert zeminlerinden sürüklenen kimyasallar ve yağ atıklarının doğal dere yataklarını kirlenmemesi amaçlanmıştır. Bunun için sürdürülebilir bir drenaj sistemi kullanılması gereklidir. Ayrıca, gece ışıklandırmasının sadece gerekli alanlarda ve enerji verimli ekipmanlarla aydınlatılması gereklidir. İnsanların rahatlarını bozmamak için de gürültü kirliliğine sebep olunmamalıdır.		- Yüzey suyuyla taşınan kirleticileri azaltıp, doğal su kaynaklarının kirlenmesini azaltmak - Gece aydınlatma kirliliğini azaltmak - Gürültüyü azaltmak	3 1 1
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI	P
	3 1 1		2 0 1

Çizelge 3.28 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri kirlilik kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Evlerin bahçelerinde kazılarak oluşturulan taş çeperli foseptik çukurları, köyde, modern yerleşimlerde yaygınlaşmadan önce de kullanılmıştır. Bu sayede insan ve hayvan pislikleri başka bir şeye zarar vermeden gübre amaçlı kullanılmış veya atılmıştır. Diğer yandan, sokakların altına yapılan ve 'avgaz' adı verilen pis su boruları ile kirli sular uzak bölgelere taşınmıştır.	Ahırlardan foseptik çukurlarına dolan hayvan pislikleri daha sonra, gübre çukurlarında kurutulur. Kurutulan bu pislikler gübre halini aldıktan sonra tarlaları gübrelemek için sezonluk olarak depolanır.

Çizelge 3.29 : Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri yönetim kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

YEŞİL BİNA DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ PERFORMANS KATEGORİLERİ		TP	
10. YÖNETİM (BREEAM)			
Yeşil binalar ne kadar sürdürülebilir olursa olsun, eğer bilinçsiz müteahhit, inşaat mühendisleri veya kullanıcıların eline geçerse özelliklerini ve değerlerini kaybederler.			
- Çevresel ve sosyal bilinçli inşaat müteahhitleri ve kullanıcılar		1,5	
- Güvenlik		0,5	
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	P	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI	
	0,5 0,5		0,5 0,5
AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	88 (100)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI	
		88 (100)	

Çizelge 3.29 (devam): Geleneksel yerleşimlerin yeşil bina değerlendirme sistemleri yönetim kategorisi bağlamında karşılaştırılması.

AKSEKİ-İBRADI HAVZASI (ÜRÜNLÜ)	PIEMONTE-VAL D'OSSOLA HAVZASI
Yöre halkında çevresel ve sosyal bilinç oluşamamıştır. Köy halkının büyük bir kısmı yaşadıkları yerleşimin ne kadar değerli olduğunun farkında değiller. Neyse ki köyün büyük bölümünün korumaya alınmış ve birçok akademik çalışmalar yapılıyor oluşu halkın biraz daha bilinçlenmesine katkı sağlamaktadır.	Yöre halkında çevresel ve sosyal bilinç oluşamamıştır. Köy halkının büyük bir kısmı yaşadıkları yerleşimin ne kadar değerli olduğunun farkında değiller. Neyse ki köylerin büyük bölümünün korumaya alınmış ve birçok akademik çalışmalar yapılıyor oluşu halkın biraz daha bilinçlenmesine katkı sağlamaktadır.

3.3.1 Değerlendirme

Bu bölümde yerel verilerin geleneksel yerleşimler üzerine etkisi Türkiye'deki Akseki-İbradı dağlık yerleşimleri ve İtalya'daki Walser kültürü etkisini gösteren Piemonte-Val d'Ossola dağlık yerleşimleri analiz edilerek bir şema üzerinde karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

Uluslararası yeşil bina değerlendirme ve sertifika sistemlerinden yola çıkarak oluşturulan bu kişisel şema, çalışma alanlarında ölçüm yapma imkanı bulunamadığı için nicel değil mantıksal ölçütler ile oluşturulan bir şemadır. Yapılan puanlama sisteminde mümkün olduğunca uluslararası değerlendirme ve sertifika sistemlerine bağlı kalınmıştır. Bu açıdan şemalar üzerinde yapılan puanlamalar da öznel ve bilimsel bir bağlayıcılığı yoktur. Bu noktada amaç, sözü edilen kriterin sürdürülebilirlik konusunda ele alınış boyutudur.

Yapılan karşılaştırmalı analizler sonucunda hem doğal ve kültürel verilerin(parametrelerin) mimari üzerindeki etkisi hem de doğal veri-kültürel veri etkileşimi açığa çıkartılmıştır. Böylece sürdürülebilir mimarlık bağlamında geleneksel kırsal yerleşimlerdeki kentsel ve mimari örüntü dillerinin sürdürülebilirliği ortaya konmuştur. Şemada ortaya konan mimari örüntüler tek bir yapı üzerinden değil bölgedeki geleneksel yerleşimler ve mimarisinin karakteristik özelliklerine göre oluşturulmuştur. Bu yüzden çıkan sonucu da bölgedeki geleneksel yerleşim ve mimari eserlere genelleyebilmek mümkündür.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yerel verilerin geleneksel yerleşimler üzerine etkisi Türkiye'deki Akseki-İbradı dağlık yerleşimleri ve İtalya'daki Walser kültürü etkisini gösteren Piemonte-Val d'Ossola özgün yerleşimleri analiz edilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Doğal ve kültürel verilerden oluşan yerel verilerin mimari üzerindeki etkisi incelenirken benzer topografik özelliklere sahip dağlık yerleşimler seçilmiştir.

Böylece yapılan analizler sonucunda;

- Doğal verilerin kültürel çevre,
- Kültürel verilerin doğal çevre,
- Hem doğal hem de kültürel verilerin mimari üzerindeki etkisi ve birbirleri arasındaki etkileşimi,
- Doğal veri-kültürel veri-mimari arasındaki karşılıklı etkileşimler sırasında süreklilik ya da değişkenlik gösteren durumlar ortaya konmuştur.

İşte yerel veri bileşenleri ile mimari arasındaki bu gidiş gelişler geleneksel mimariye çeşitlilik katmıştır. Bu çeşitlilik geleneksel mimarinin çevresel koşullara daha da çok adapte olabilmesini sağlamıştır. Bu sayede yöreye özgü farklı örüntü dilleri ortaya çıkmıştır.

“Yaygın olarak bilinenin aksine, geleneksel olan tarihi olan değildir. Tarihileşmesi için artık geleneğin uygulanırlığının kalmaması gerekir” (Özer, 1979). Geleneksellik yaygın olarak 'tarihsellik', 'nostaljik ya da çağdışı olma' gibi terimlerin yerine yanlış anlamlarda kullanılsa da, genelde yüzyıllar boyu süre gelen bir tecrübeyi barındırdıklarından, bulunduğu yöreye özgü sürdürülebilir bir düşünce ve davranış sistemidir. Bu açıdan da her zaman çağdaşırlar.

Bu çıkarımlardan hareketle geleneksel yerleşimlerin;

- Topoğrafya ile uyumu,
- İklimsel koşulları dikkate alması,
- Bitki örtüsü ve toprak yapısını bozmaması,

- Su kaynaklarının çok yönlü değerlendirilmesi,
- Geçim kaynakları ya da gelenek, görenek, mahremiyet gibi kültürel olgulara göre şekillenmesi, açılardan hem çağdaş hem de sürdürülebilir olduğu açıkça söylenebilir.

Sürdürülebilirlik bağlamında tezin temel kabulü olan ‘doğal ve kültürel veriler ile uyum’ ya da diğer bir deyişle ‘çevresel tutarlılık’ tüm geleneksel kırsal yerleşimler için geçerli bir olgudur. Tanımı gereği, ‘geleneksel’ olabilme belirli çevre şartları içerisinde gerekli dengeleri ve adaptasyonları sağlayarak kültürel sürdürülebilirliği başarmayı gerektirmektedir. Çok uzun tecrübe birikimi gerektiren bu süreç ancak ‘çevresel tutarlılığın’ sağlanması ile mümkün olabilir. Bununla birlikte, her kırsal gelenekteki ‘çevresel tutarlılığın’ mimari boyutu vardır, fakat mimari elemanların şekillenme biçimleri değişkendir.

Tez kapsamında doğal ve kültürel ortamın mimari yapıyı ve yerleşim sistemini etkilediği düşüncesinden yola çıkarak, sürdürülebilirlik açısından yerel ve geleneksel mimari yapıların meydana getirdiği örüntü dilleri⁷ araştırılmıştır. Geleneksel mimarinin sürdürülebilir örüntü dillerini anlayabilmek için Türkiye ve İtalya’dan özgün yerleşim örnekleri seçilmiş ve incelenmiştir. Bu incelemelere uygulanmak üzere dünyada yaygın olarak kullanılan yeşil bina değerlendirme ve sertifika sistemleri araştırılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda geleneksel yerleşimler için böyle bir değerlendirme sisteminin olmadığı anlaşılmış ve tüm bu sistemler ve performans kategorileri değerlendirilerek kişisel bir şema oluşturulmuştur.

Tez araştırmasında, öncelikle; ‘çevre’, ‘sürdürülebilirlik’, ‘sürdürülebilir mimari’, ‘yerel veri’ ve ‘mimaride yerel veri kullanımı’ gibi kavram ve konular üzerinde yoğunlaşmış ve bunlara açıklık getirilmiştir. Bu sayede bahsedilen kavram ve konular arasında birçok bağlantılar tespit edilmiştir.

‘Devam edebilme’ anlamında kullanılan sürdürülebilir olmanın ön koşullarından biri, yerel kaynakların etkin bir şekilde kullanımıdır. Her alanda olduğu gibi mimaride de sürdürülebilirliğin sağlanması, yerel verilerin iyi bir şekilde analiz edilerek bu analizlerin sürdürülebilirlik bağlamında mimari ürüne yansıtılmasından geçmektedir. Mimarlıkta bu durumun en iyi örneklerini geleneksel yerleşimlerde görmek

⁷ Alexander, C., Ishikawa, S., Silverstein, M. with Jacobson, M., Fiksdahl-King, I., Angel, S., 1977: A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction, Oxford University Press, New York.

mümkündür. Çünkü geleneksel yerleşimler ve özellikle de dağlık geleneksel yerleşimler çevresel şartların zor olduğu yerlerde ve kısıtlı imkanlar dahilinde yaşam koşullarına adapte olunabilmiş yerleşimlerdir. Şu anda içinde oturmakta olduğumuz ‘modern’ yerleşimler ise genelde sadece barınma ihtiyacını karşılama amacı üzerine yapıldıklarından çevresel koşullara adapte olamazlar ve bu ihtiyacı sürdürülebilir olmayan teknolojik araçlarla giderirler.

Sürdürülebilir mimarlık adına gerekli ipuçlarını bulmak için, belirlenen yerleşimlerdeki örüntü dilleri ortaya konmak istenmiştir. Bu konuda bir sınıflandırma yapabilmek için yeşil bina değerlendirme ve sertifika sistemlerinin(BREEAM, LEED VE SBTOOL) kullanılması düşünülmüştür. Ancak geleneksel yerleşimler için böyle bir değerlendirme veya sertifika sistemi olmadığından, tüm bu sistemler ve performans kategorileri değerlendirilerek kişisel bir şema oluşturulmuştur. Bu açıdan geleneksel yerleşimlerin de irdelenebilmesi için yeni bir değerlendirme sisteminin geliştirilmesi gerekliliği ortaya konmuştur.

Sertifika sistemleri ve içerdiği performans ölçütleri değerlendirilerek oluşturulan şemanın amaçları şöyle sıralanabilir:

- Yapılan araştırma için bir altlık olarak kullanılmıştır. Performans kategorileri ve içerdiği ölçütler, geleneksel yerleşim ve mimarinin çevresel koşullarla mücadelesinin ortaya konulmasını sağlamıştır.
- Performans ölçütlerine karşılık gelen puanlandırma sadece geleneksel yerleşimlerin sürdürülebilirlik boyutunu ya da eksikliklerini ortaya koyma amaçlıdır ve hiçbir ölçüm yapılmamıştır. Bu yüzden ileride yapılacak araştırmalarda yerinde yapılacak ölçümlerle bina ölçeğine kadar inilip daha sağlıklı sonuçlar alınabilir.

Yapılan araştırmalar sonucunda incelenen geleneksel yerleşimlerin sürdürülebilir mimarlık adına birçok ortak özellikleri ve farklı yönleri olduğu ortaya çıkmıştır. Bu ortak özellikler sıralanacak olursa yerleşimlerin;

Kentsel ölçekte;

- İklimsel koşullarının dikkate alındığı yürümeye elverişli sokaklarının olması,
- Mevcut yeşil alanların korunması,
- Ekolojik değeri düşük, tarım arazilerinden uzak vadilerde yapılması,

- Güneşten maksimum yararlanmaya yönelik yerleşim kararları alınması,
- Kullanıcı ihtiyaçları doğrultusunda yerleştirilmiş oturma birimleri bulunması,
- Hem kendi içlerinde hem de doğa ile aralarında uyum sağlanması,

Yapısal ölçekte;

- İşlevselliğin ve yapısal esnekliğin en üst düzeyde olması,
- Su kaynaklarının birçok amaçla verimli kullanılması, gri suyun değerlendirilmesi,
- Yapılarda yerel malzeme kullanılması, bu sayede hem çevresel uyum sağlanması hem de nakliyat giderlerinin düşük tutulması,
- Geri dönüştürülebilen malzeme kullanımı, yıkıntılardaki malzeme ve yapı elemanlarının yeni yapılarda tekrar kullanılması,
- Sağlık ve konfor açısından doğal sistemler ile iç mekan yaşam kalitesinin artırılması,
- Binanın performansını yükseltmek için yeni teknikler kullanılması,
- Her açıdan yerel önceliklere yer verilmesi,
- Farklı tekniklerle kirliliğin uzaklaştırılması,

gibi yönlerden her ikisinin de sürdürülebilir oldukları görülmüştür. Fakat bunların yanında;

Kentsel ölçekte;

- Merkezi yerleşim alanlarına ulaşımın zor olması,

Yapısal ölçekte;

- Odun, kömür ve tezek gibi CO₂ salınımı yüksek yakıtlar kullanılması,
- Yeni kullanıcılarında yeteri kadar çevresel ve sosyal bilincin oluşmamış olması,

şeklinde belirtilebilecek sürdürülebilirlik bakımından olumsuz durumlarla da karşılaşmaktadır. Bu geleneksel yerleşimlerin sürdürülebilirlik açısından farklı yönleri ise şöyle sıralanabilir:

Ürnlü yerleşiminde Valsesia yerleşimine kıyasla;

- Kentsel alanlar daha rahat kullanılabilmekte,

- İklimsel açıdan daha sıcak bir bölgede yer alması nedeniyle organik arayüzler yardımıyla yapılarda yüzey alanı artırılmaktadır.

Alagna Valsesia yerleşimi ya da Walser yerleşimlerinde ise Ürnlü yerleşimine kıyasla;

- Daha sert çevresel koşullar altında bulunması sebebiyle yapılarda yüzey alanı düşük, kapalı ve kompakt hacimler oluşturulmakta,
- Kaynakların kısıtlı ve zor ulaşılabilir olması nedeniyle de enerji ve su etkinliği bakımından daha ileri düzeyde çözümler bulunmakta olduğu gözlemlenmiştir.

Seçilen yerleşimlerin birbirinden uzak, iki farklı ülkede yer almaları kültürel farklılığı da beraberinde getirmesine rağmen, kentsel ve mimari örüntülerde ortaya çıkan benzerliklerin sebebi bazı coğrafi ve topografik verilerin benzer olmasındandır. Buradan da anlaşılabileceği gibi geleneksel yerleşimler, dünyanın neresinde olursa olsun, çevresel verilere sıkı sıkıya bağlı olduğundan birçok açıdan sürdürülebilir yerleşimlerdir.

Geleneksel yerleşimler çevresel tutarlılıkları açısından sürdürülebilir olsalar da kullanıcıların ve ihtiyaçlarının zamanla değişmesi nedeniyle değişikliklere uğrayabilmekte ve özgünlüklerini kaybetmektedirler. Bu yüzden doğal ve kültürel açıdan mirasımız olan sürdürülebilir yerleşimler ve sahip oldukları özgün mimarilerinin korunmaları gerekir. Kültürel, ekonomik veya fiziksel açıdan geliştirilecek koruma amaçlı stratejilerle bu yerleşimlerin devamlılığı sağlanabilir. Bu noktada atılacak adımlar fiziksel açıdan;

- Binaların ya da kentsel donatıların özgün hallerine göre restore edilmesi,
- Ulaşım ve altyapı sorunlarının çözülmesi,

Ekonomik açıdan;

- Kullanıcıları yerel iş kollarına yönlendirmek,
- Yerleşimlerin turistik anlamda tanıtımını yaparak farklı geçim kaynakları oluşturmak,

Kültürel açıdan ise;

- Bu yerleşimlerde yaşayan insanların yerel kültürlerinin korunması ve sahip çıkılması,

- Gerektiğinde kültürel etkinliklere destek olunması olabilir.

Geniřletilebilecek ve geliştirilebilecek bu stratejilerin birbirine paralel bir şekilde birlikte yürütölmesi gerekmektedir. Aksi takdirde tek yönlü yapılacak korunma ve kalkınma stratejileri başka bir alanda gerçekleştirilmesi planlanan stratejileri baltalayabilir. Ancak burada şunun belirtilmesi gerekir ki atılacak en büyük adım koruma ve geliştirme amaçlı bu çabaları destekleyen, bu konularda bilinçlenmiş bir yerel halkın oluşturulmasıdır.

Yapılan bu tez ile geleneksel kırsal yerleşimlerin sürdürülebilir mimarlık açısından geleneksel yerleşimlerin önemi ortaya konmuştur. Tez çalışmasında geleneksel yerleşimlerin analizi ve karşılaştırılması için kullanılan yöntemlerin daha sonra yapılacak benzer çalışmalara ışık tutması beklenmektedir.

Yapılan bu çalışma, daha ileride gerek ulusal gerekse uluslararası alanda yapılan çalışmalarda:

- Geleneksel yerleşimler arasında,
- Yeni yerleşimler arasında izlenebilecek bir metot olarak kullanılabilir.

Günümüzde çevre sorunlarının çözümü ve gelecek kuşaklara daha iyi bir dünya bırakabilmek için ekolojik bilincin oluşması gerekmektedir. Binaların tasarım ve uygulama yöntemlerinin çevre kavramı dikkate alınarak yeniden sorgulandığı günümüzde, geleneksel mimari verilerden yararlanarak, bu verileri günümüz teknolojisi ve kullanıcı beklentilerine uyarlamak doğru bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir. Geleneksel mimarinin sahip olduğu bu özellik mimari tasarım alanında bu konuda yapılan bazı çalışmalar olsa da şimdiye kadar gereğince vurgulanmamıştır. Bu açıdan da bu tezin bu alandaki çalışmalara katkıda bulunacağı ve bazı açıklıkları dolduracağı düşünülmüştür.

KAYNAKLAR

- Akıncı, F.**, 2000: Geleneksel Sivil Mimarının Sosyo-kültürel ve İşlevsellik Bağlamında Tarihsel Sürekliliği için Planlama/Finans Modeli, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Alexander, C., Ishikawa, S., Silverstein, M. with Jacobson, M., Fiksdahl-King, I., Angel, S.**, 1977: A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction, Oxford University Press, New York.
- Alexander, C.**, 1979: The Timeless Way of Building, Oxford University Press, New York.
- Alkin, E. ve İlkin, A.**, 1991: "Ekonomik ve Sosyal Sorunlar Çözüm Önerileri Dizisi 1, Çevre Sorunları, TOBB", İstanbul, s. 1-6.
- Altman, I. ve Chemers, M.M.**, 1980: Culture and Environment, Cambridge University Press, Cambridge.
- Anonim-1** <<http://www.ormana.com/>>, alındığı tarih 07.09.2011
- Anonim-2** <<http://tr.wikipedia.org/wiki/İbradı/>>, alındığı tarih 07.09.2011
- Anonim-3** <<http://altinbesik.blogcu.com/>>, alındığı tarih 14.09.2011
- Anonim-4** <<http://www.iztv.com.tr/>>, alındığı tarih 30.09.2011
- Anonim-5** <<http://www.panoramio.com/>>, alındığı tarih 08.10.2011
- Anonim-6** <<http://www.walser-alps.eu/>>, alındığı tarih 29.06.2011.
- Anonim-7** <<http://www.alagna.it/>>, alındığı tarih 30.06.2011.
- Anonim-8** <<http://www.walser.it/>>, alındığı tarih 13.05.2011.
- Anonim-9** <<http://www.flickr.com/>>, alındığı tarih 06.05.2011.
- Anonim-10** <<http://www.blueplanetbiomes.org/>>, alındığı tarih 04.10.2011.
- Arel, A.**, 1982: Osmanlı Konut Geleneğinde Tarihsel Sorunlar, Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, 11.
- Aru, K. A.**, 1998: Türk Şehir Dokuları Üzerinde İnceleme ve Bugünkü Koşullar İçinde Değerlendirilmesine İlişkin Bir Yöntem Araştırması, YEM Yayın, İstanbul.

- Atik, D., ve Erdoğan, N.,** 2007: Geleneksel Konut Mimarlığını Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörler: Edirne'de Şinasi Dörtok Evi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 8(1): 21-27, Trakya.
- Başarı, E. P.,** 2008: Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Çevre Odaklı Kırsal Kalkınma Politikaları, AB Uzmanlık Tezi, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Ankara.
- Bektaş, C.,** 1996: Türk Evi, YKY, s.64, İstanbul.
- Berkes, F. ve Kışlalıoğlu M.,** 2003: Ekoloji ve Çevre Bilimleri, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Berleant, A.,** 1991: Art and Engagement, Temple University Press, Philadelphia.
- Castagno, L.,** 1984: Gli insediamenti Walser nella dinamica del popolamento valesiano. Catalogo del Museo Walser. Museo Walser, Alagna, Italy.
- Ciravoğlu, A.,** 2006: Sürdürülebilirlik Düşüncesi-Mimarlık Etkileşimine Alternatif Bir Bakış: "Yer" in Çevre Bilincine Etkisi, Doktora Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ciravoğlu, A.,** 2008: "Sürdürülebilir Mimarlık Düşüncesi Ne Kadar Sürdürülebilir? dosyasında Sürdürülebilir Mimarlık: Eskimiş Kavrayışlarla Yeni Söylemler Arasında", Mimarlık Dergisi, 340, s. 13-16. Alındığı tarih: 04.08.2011, adres: <<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=290&RecID=1699>>
- Comoli Mandracci, V.,** 1984: La presenza Walser nella Cultura del Territorio Valsesiano. *Catalogo del Museo Walser*. Museo Walser, Alagna, Italy.
- Conti, G.M. and Oneto, G.,** 2002: Pietra, Legno, Colore: L'architettura tradizionale nel Verbano-Cusio-Ossola, Amministrazione Provinciale Verbano-Cusio-Ossola, Mariani Artigrafiche, Olgiate Olona, Italia, s. 11, 59.
- Daverio, A.,** 1983: L'architettura delle case di Alagna, Valsesia Ed., Borgosesia, Italy, s. 195-208.
- Della Ferrara, U.,** 2011: Kişisel görüşme.
- Dörter, H.,** 1994: Konutlarda ısıtma enerjisi korunumu amaçlı mimari tasarıma yön verici ilkelerin ve çözümlerin belirlenmesinde bir yaklaşım araştırması, Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Frampton, K.,** 1983: "Towards a Critical Regionalism: Six Points for an Architecture of Resistance" in *The Anti-Aesthetic: Essays on Post-Modern Culture*, Hal Foster ed. Port Townsend, WA: Bay Press, Alındığı tarih: 06.08.2011, adres: <<http://www.colorado.edu/envd/courses/envd4114-001/Spring%2006/Theory/Frampton.pdf>>

- Geddes, P.**, 1968: Cities in evolution: an introduction to the town planning movement and to the study of civics, Ernest Benn Limited, London.
- Givonni, B.**, 1998: Climate Considerations in Building and Urban Design, John Wiley & Sons. Inc, NY, USA.
- Goodland, R. and Daly, H.**, 1996: Environmental sustainability: universal and non-negotiable. Ecological Applications 6: 1002-1017. Alındığı tarih: 10.10.2011, adres: <<http://www.dbc.uci.edu/~sustain/state/chapter1.htm>>
- Göksu, Ç.**, 2010: Ürünli Kültür Köyü Raporu, Antalya.
- Gönel F. D.**, 2007: Ekolojik Ayakizi, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, İstanbul.
- Gültekin, A. B., Şentürk, H., Çelebi, G.**, 2007: "Yapı Malzemelerinin Çevresel Etkilerinin Bazı Normlar Bağlamında İrdelenmesi", Tasarım Dergisi, 170: 120-122.
- Güney, E.**, 1998: Çevre Sorunları, Hatiboğlu Yayınevi, Ankara.
- Gür, Ş. Ö.**, 1996: Mekan Örgütlenmesi, Gür Yayıncılık, s.95, Trabzon.
- Gürler, Z.**, 1977: İklim Yapı Tasarım İlişkilerinde Güneş Faktörü ve Antalya İli Uygulama Yöntemleri, Doktora Tezi, İDGSA Mimarlık F., İstanbul.
- Hamamcı, C. ve Keleş, R.**, 1993: Çevre Bilim, İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 13-32.
- Heath, K.W.**, 2009: Vernacular Architecture and Regional Design: Cultural Process and Environmental Response, Elsevier, Oxford, UK, s. 9.
- Karagülle, C.**, 2009: Yerel Verilerin Konut Tasarım Sürecinde Değerlendirilmesi: Mardin Örneği, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kavas, K.R.**, 2009: Environmental Aesthetics of the Rural Architectural Tradition in the Mediterranean Highlander Settlement: The Case Study of Ürünli [Akdeniz Dağlık Yerleşimindeki Kırsal Mimari Gelenekte Çevre Estetiği: Ürünli Örneği], Doktora Tezi, O.D.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kavas, K.R.**, 2010: Patterns of Environmental Coherence in The Rural Architectural Tradition of Ürünli (Akseki-İbradı Basin), M.E.T.U. Journal of the Faculty of Architecture, 28:1, s. 23-40.
- Kavas, K.R.**, 2011: Kişisel görüşme.
- Koçhan, A.**, 2002: "Sürdürülebilir Gelecek İçin Ekolojik Tasarım", Yapı Dergisi, 249, s. 46-49, Yem Yayın, İstanbul.

- Laner, F., and Barbisan, U.,** 2001: Historical antiseismic building techniques: wooden contribution. *Tecnologos*, Cavriana, Mantova, Italy. Alındığı tarih:25.06.2011 adres: <http://www.tecnologos.it/Articoli/articoli/numero_001/art_antisismic/antisismic.asp>
- Madge, P.,** 1993: "Design, Ecology, Technology: A Historiographical Review", *Journal of Design History*, 6, s. 149-166.
- Menini, G.,** 2011: Kişisel görüşme.
- Mirici-Cappa, M.,** 1997: Ambiente e Sistema Edilizio negli Insediamenti Walser di Alagna Valsesia, Macugnaga e Formazza. *Quaderni di cultura alpina*. Vol. 55. Ed. Priuli and Verluccha, Ivrea, Italy, s. 33-51.
- Norberg-Schulz, C.,** 1980: *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture*, Rizzoli International Publications, New York.
- Oral, G. ve Manioğlu, G.,** 2005: İklimle Dengeli Tasarım, *Tasarım Dergisi*, 157, s.137, İstanbul.
- Özer, B.,** 1979: "Mimarlıkta Geleneksellik Üzerine Bir Söyleşi", *Dünya Gazetesi*, 7 Nisan, İstanbul.
- Özcivan, A.D.,** 2011: Kişisel görüşme.
- Pace, S.,** 2006: Carlo Mollino architetto: costruire le modernità, *Politecnico di Torino, Electa*, Milano, Italy, s. 137-159.
- Ramsay, W.M.,** 1890 / 1962: *The Historical Geography of Asia Minor*, Amsterdam: Adolf M. Hakkert Publisher (Unchanged reprint of W.M. Ramsay, *The Historical Geography of Asia Minor*. Royal Geographical Society, Supplementary Papers, Volume IV. London John Murray 1890)
- Rapoport, A.,** 1977: *Human Aspects of Urban Form*, Pergamon Press, Oxford, England.
- Rapoport, A.,** 1983: *Development, Culture Change and Supportive Design*, *Habitat International*, 7, 5-6, s.267, Pergamon Press.
- Schittich, C.,** 2003: *In Detail, Solar Architecture, Strategies, Visions, Concepts*, Kösel GmbH&Co. KG, Kempten.
- Sev, A. ve Canbay N.,** 2009: "Dünya Geneline Uygulanan Yeşil Bina Değerlendirme ve Sertifika Sistemleri", *Yapı Dergisi Yapıda Ekoloji Eki*, 329, s. 42-47, Yem Yayın, İstanbul.
- Sev, A.,** 2009: *Sürdürülebilir Mimarlık*, s. 42-47, Yem Yayın, İstanbul.
- Shane, D.G.,** 2005: *Recombinant Urbanism: Conceptual Modeling in Architecture, Urban Design, and City Theory*, Wiley-Academy, England.

- Smithson, A. and P.**, 2005: The Charged Void-Urbanizm, The Monacelli Press. Inc, Newyork, USA, s. 25-31.
- Suher, H.**, 2002: "Sürdürülebilirlik ve Mimari dosyasında İmar Planı Yerine Çevre Duyarlı ve Koruma Amaçlı Kent Planlaması", Mimar.ist Dergisi, 6, s. 57-60.
- Sümbül, A.**, 1989: Akseki Kazası ve Köyleri, İstanbul.
- Swiss National Tourist Office**, 1991: The Great Walser Route, Benteli Verlag, Wabern-Bern, s. 39-40.
- Şimşek, D.**, 2007: Antalya, Ürünli Köyü ile Konut Mimarisi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Taşkaya, B.**, 2004: "Tarım ve Çevre", Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü Bakış Dergisi, 5, s. 1.
- Tronconi, O.**, 2008: L'architettura Montana, Maggioli Editore, Rimini, Italy.
- Turgut, H.**, 1990: Kültür-Davranış-Mekan Etkileşiminin Saptanmasında Kullanılabilecek Bir Yöntem, Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Uysal, Y.**, 2002: "Sürdürülebilirlik ve Mimari dosyasında Uluslararası Platformlarda Çevre", Mimar.ist Dergisi, 6, s. 44.
- Ünlü, H.**, 1991: Yerel Yönetim ve Çevre, IULA (Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği) Çevre Kitapları Serisi, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi, İstanbul, s. 93.
- Waal, De H. & B.**, 1993: New Recommendations For Building in Tropical Buildings. Building and Environment, 28, No:3.
- Weiss, R.**, 1959: Hauser und Landschaften der Schweiz, Erlenbach, Zurich.
- Welter, V. M.**, (t.y.). Post-war CIAM, Team X, and the Influence of Patrick Geddes, 2-4. Alındığı tarih: 04.08.2011, adres: <http://www.team10online.org/research/papers/delft1/welter.pdf>
- White, A.K.**, 1959: Strüktürün Evrimi, s.3-33, New York.
- Yeşildal, N.**, 2008: Antalya, Ürünli Köyü Sivil Mimari Örneği Yapıların Yapım Sistemlerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, Z.**, 2005: Akıllı Binalar ve Yenilebilir Enerji, Tasarım Dergisi, 157, s.100, İstanbul.
- Zinzade, D.**, 2010: Yüksek Yapı Tasarımında Sürdürülebilirlik Boyutunun İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

EK A.1: Akseki-İbradı Yerel Sözlüğü

EK A.2: Piemonte-Val d'Ossola Yerel Sözlüğü

EK A.1: Akseki-İbradı Yerel Sözlüğü (Yeşildal, 2008)

Andız: Yörede ardıc ağacına verilen isim.

Aşlık: Yörede mutfak birimine verilen isim.

Ayazlık: Yörede balkon işlevi gören, ahşap direkler ile taşınan açık çıkmalara verilen isim. Genellikle konutların güneye bakan kısımlarında konumlanırlar.

Bakkaltavanı: Döşeme kirişlerinin alttan görünecek şekilde açıkta bırakıldığı ahşap tavan türü. Bu tür tavanlar farelerin barınmasına elvermedikleri ve bu nedenle eskiden bakkal dükkânlarında çok kullanıldıkları için bu adı almışlardır (Hasol, 2002).

Basak: Merdiven basamağı için kullanılan isim.

Borta: Yörede ana giriş kapısına verilen ad.

Destur: Kuru taş duvar olarak örülen yapılarda 50 - 60 cm aralıklarla ahşap hatıllar konur. İki ahşap hatıl arasına destur denir.

Dökkü: Kapı ve pencere açıklıklarının üzerinde bir nevi lento görevi gören ahşap hatıllara verilen isim.

Duraklama: Merdiven korkuluğuna verilen isim.

Düğme / Peştivan: Kuruduvar tekniğinde yapılmış evlerin ana duvarlarından 10-15 cm çıkıntılı olarak bırakılan hatıl uçlarına verilen isimdir.

Düğmeli Ev: Hatıllı duvar tekniğinde yapılan duvarlardaki düğmelerin duvar yüzeyinden dışa taşırılmasıyla yapılmış olan evlere denir.

Düver /Düğger: Çatı omurgası olarak kullanılan oldukça kalın ağaç.

Evöğün / Ahıraltı: Zemin kattaki uzun ve geniş bir mekân olan taşlığa verilen isim.

Hatıllı duvar: Kuru taş duvar ve ahşap hatıllarla örülen harçsız duvar örgü tekniği.

Kapı Arası: Odalara geçiş için kullanılan, dolapla oluşturulan ara mekan.

Köşk: Birinci katta bulunan sofaya verilen ad.

Merdivenbaşı / Güğümlük / Minderlik / Peyke: Merdivenin başında bulunan genişçe raf. Yapıdaki kullanımına göre isimler alabilir. Eğer ahşap sekiye yakın ve minder koymak için kullanılıyorsa ‘minderlik’, su güğümleri konuyorsa ‘güğümlük’ gibi isimler alabilmektedir. Yörede ‘peyke’ adı da yaygın olarak kullanılmaktadır.

Mertek: Duvardan duvara kısa mesafede uzatılan döşeme kirişleri.

Musandıra: Dolap üstüne verilen isim.

Pabuçluk: Evöğünden üst kata çıkan ahşap merdivenlerden önce taş ya da ahşaptan yapılmış bir veya birkaç basamaktan oluşan sahanlığa verilen isim.

Pardî: Çatıda merteklerin üzerine aralıklı ya da aralıksız olarak döşenen kalın ve geniş çıta.

Sakar Sıva: Kuru taş duvar olarak yapılan konutlarda dış yüzeydeki derz boşluklarının tuğla kırıkları ve harç ile doldurulması.

Şahnişin / Kafesönü / Köşke: Sofanın bitiminde binanın zemin kat duvarından dışarı taşırılmış, genellikle ahşaptan yapılmış olan kapalı çıkma.

Traka: Kapı, dolap sövelerinde, bir parmak şekilde açılmış olan delikten ahşap parçasının itilmesi ile kapakların açılmasını sağlayan sistem.

Yonga: Kiremit yerine kullanılan ahşap levhalar. 10 - 15 cm eninde, 100 - 200 cm uzunluğundadır. Birbirinin üzerine binecek şekilde yerleştirilir, uçmaması için birleşim yerlerine taş konulur.

EK A.2: Piemonte-Val d'Ossola Yerel Sözlüğü (Tronconi, 2008)

Abbaino: Çatıda üzerinde kendisine ait bir çatı daha bulunduran dikey penceredir.

Affresco: Duvara yapılan bir boyama. Islak sıva üzerine yapılır. Walser evlerinde çok yaygın değildir. (Walser evlerinde boya ahşap üzerine atılır)

Alzata: Merdivende basamakların dikey bölümüne verilen ad. Rıht.

Arcareccio: Çatı makasının üstünde bulunan ahşap kiriş, mertektir.

Architrave: Kolonlar arasındaki kiriştir. Ayrıca, pencere üzerinde bulunan ahşap kirişler için de kullanılır.

Assito: Ahşap kalaslardan oluşan bir seri. Genellikle döşeme veya çatıda kullanılır.

Baita: Alp dağlarının merkez bölgelerindeki taş ve ahşaptan yapılmış kırsal konutlardır. Alpler'de ve "Maggengo"da görülebilir.

Ballatoio: Bir çeşit merdivenli çıkma, balkondur. Walser evlerinde tarımsal ürünlerin kurutulması için yapılan yatay ahşap parmaklıkları bulunur.

Basamento: Ev temeline verilen addır. Walser evlerinde taştan yapılmıştır.

Beola: Çatıyı(ya da zemin ve duvarı) örtmek için kullanılan Gneiss'in(yerel taş) bir tablasıdır.

Blockbau: Alp dağları kırsal yerleşimlerde ve Walser evlerinde kullanılan karakteristik bir inşa tekniğidir. Üst üste dizilen uzun ahşap kalaslar köşe bağlantılarında dişler yapılarak birbirlerine eklenir.

Borgo: Küçük köylere verilen isimdir.

Canna fumaria: Baca içinde dumanın dışarı atılmasını sağlayan bir bölümdür. Bazı durumlarda, Alpler'de, sadece duvardaki bir delik olarak görülebilir.

Capriata: Çatı makası. Walser evlerinde çatı inşasında kullanılan çok önemli bir ahşap taşıyıcı sistemdir.

Cassettoni: Izgara kiriş sisteminde arada kalan boşluklardır. Bazı Stube(yaşam mekanı), en zengin olanlarında, tavandaki bu ızgara sistem ile birlikte ahşap bir kaplama bulunur.

Catena: Kemerlerin yanal itme kuvvetini karşılayan çelik zincirdir. Ayrıca, çatı makasının alt kirişine verilen addır.

Catenaccio: Kapı kilidi.

Chiave di volta: Kilit taşı.

Colmo: Çatının üst hattı, mahya.

Comignolo: Bacanın üst bölümü.

Compluvio: Çatıda iki farklı eğimli yüzeyin birleştiği çizgidir. Mail mertek.

Controventatura: Yapıyı yanal rüzgar kuvvetine karşı güçlendirmek için düzenlenen ters yönlü yatay bir kuvvet.

Copertura: Çatıyı dış etkilere koruyan örtüdür.

Corrimano: Trabzan.

Davanzale: Pencerenin alt bölümündeki taşan tabla.

Decorazione: Süs. Walser evlerinde ahşap malzemeden oluşan birçok dekoratif bölüm vardır. Ayrıca cephede inançla ilgili veya şans getirdiğine inanılan birçok özlü söz yer alır.

Displuvio: “Compluvio” gibi ama iki farklı eğimli yüzeyin başladığı çizgidir. Mail mertek.

Dormiente: Çatı makasının merkez bölümüdür.

Falda: Basit bir çatı eğimine verilen addır.

Falso puntone: Çatı makası olmayan çatılardaki eğimli kiriştir.

Fondazioni: Temeller. Walser evlerinde taşan yapılmıştır.

Fregio: Pervaz gibi sürekli süsler.

Frontone: Üçgen alınlık.

Fumaiolo: Bacanın üst bölümüdür. “Comignolo” ile aynı anlama gelir.

Gneiss: Granit’in yerel bir çeşididir.

Grona: Çatı saçağına verilen addır.

Inferriata: Pencerenin çelik ızgara bitişi.

Intonaco: Sıva. Walser evlerinde çok yaygın değildir.

Loggia: Balkon gibidir. Fakat çıkma durumu ve merdiveni yoktur. Sürekli değildir.

Malta: Harç (kum, kireç ve su)

Mensola: Çıkma mesneti.

Monolite: Rijit taş bir blok.

Montante: Payanda.

Muro a secco: Harçsız taş, kuru duvardır. Alpler’de çok yaygın olarak görülür.

Nicchia: Duvardaki oyuğa verilen addır.

Orditura: Çatı kaplamasını destekleyen ve eğrilmesini engelleyen elemandır.

Parapetto: Parapet.

Pedata: Basamak genişliği.

Pianerottolo: Sahanlık.

Piedritto: Kemer ayağı veya dayanağıdır.

Pietra: Taş.

Pietra ollare: Alpler’in merkezinde bulunan yerel bir taştır. Genelde saksı yapmak amacıyla kullanılır.

Pilastro: Kolon, sütun, dikme.

Plinto: Sütun kaidesi.

Ponte di graticcio: Ahşap kafes.

Puntone: Mertek.

Rampa: Rampa.

Ringhiera: Korkuluk.

Saetta: Çatıda iki merkezi eğimli giriş (sıkıştırılmış)

Scala: Merdiven.

Scandola: Ahşaptan yapılma çatı örtüsü, şingil. Ahşap gövdenin bölünmesi ile oluşturulur. Walser evlerinde çok yaygındır.

Scisto: Bir çeşit taş.

Serramento: Doğrama.

Sguancio o spalletta: Duvarın doğrama takılan iç mekandaki yan yüzü.

Solaio: Döşeme. Walser evlerinde üst katlarda ahşaptan, zemin katlarda ise tonoz ile taştan yapılır ve taşıtılır.

Stube: Walser evlerinde zamanın çoğu bu yaşam mekanında geçer. Hem oturma hem de yatma odası olarak kullanılır.

Orditura semplice: Tek yönlü kirişler.

Orditura composta: Çift yönlü kirişler(ızgara sistem).

Terrazzamento: Teraslama. Peyzajın taş duvarlar(muri a secco:kuru duvar) ile düzenlenmesi

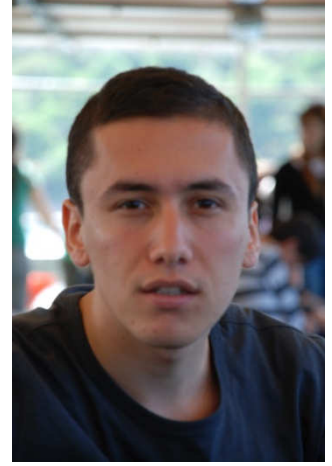
Terzera: Merteğin biraz daha büyüğüdür.

Tetto: Çatı.

Trave: Kiriş.

Volta: Tono.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: İsa ÇAL

Doğum Yeri ve Tarihi: Antalya, 1987

Adres: Konyaaltı/Antalya

E-Posta: isacal7@hotmail.com

Lisans: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık
Fakültesi, Mimarlık Bölümü

Mesleki Deneyim: 2010 - Emine Öğün & Mehmet Öğün Mimarlık